



Medregnet eller tilsidesatt?

En kvalitativ studie om foreldres erfaringer i samarbeidet med barneverntjenesten under en akutfase.

Linda Louise Røsness

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Antall ord: 25 272

Dato: 28.05.2021

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.

Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Denne kvalitative studien belyser foreldres erfaringer i samarbeidet med barneverntjenesten underveis i en hastesak. I studien møter leseren fire foreldre som har erfaring med hasteflytting, både med og uten samtykke. Studiens problemstilling omhandler hvilke erfaringer foreldrene har med å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten, med hovedvekt på deres opplevelse av medvirkning og ivaretagelse i akutfasen. Foreldrene har blitt dybdeintervjuet ut i fra en semi-strukturert intervjuguide. Metoden som er anvendt for å innhente og analysere informasjon er Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), som er hensiktsmessig å benytte når det skal forskes på store hendelser i livet. Studiens empiri viser at foreldrene hadde et sterkt behov for å bli møtt på en åpen, varm og inkluderende måte av barneverntjenesten i akutfasen. Empirien har blitt belyst gjennom den familieterapeutiske grunnlagsforståelsen, sosialkonstruksjonisme, samarbeidsorientert tilnærming, maktbegrepet, og ulike filosofiske perspektiver knyttet til forståelsen av *møtet med den andre*. Funnene i studien viser at foreldrenes opplevelse av medvirkning og ivaretagelse i en akutfase, knyttes tett opp mot hvorvidt de erfarte å bli møtt på en transparent, forståelsesfull og anerkjennende måte av barneverntjenesten underveis.

Nøkkelord: Hasteflytting, barnevern, dialogisk samarbeid, foreldresamarbeid.

Veileder for masteroppgaven: Heidi Larsgaard.

Abstract

This qualitative study sheds light on parents' experiences in collaboration with the Child Welfare Services during emergency out-of-home placements. In the study, the reader meets four parents who have experience with emergency out-of-home placement, with and without their consent. The study's research questions deal with the parents' experiences of being in a dialogical collaboration with the Child Welfare Services, with the main emphasis focusing on their experience of the level of participation and care during the emergency out-of-home placements. The parents have been in-depth interviewed based on a semi-structured interview guide. The method used to obtain and analyze the information is Interpretative Phenomenological Analysis (IPA), which is appropriate to use when researching major events in life. The empirical study shows that the parents had a strong need to be met in an open, warm and recognition way by the Child Welfare Services. The study's empiricism has been demonstrated through the basic understanding of family therapy, social constructionism, collaborative approach, the concept of power, and various philosophical perspectives related to the understanding of the *encounter with the other*. The findings of the study show that the parents' experience of participation and care in these cases is closely linked to whether they experienced being met in a transparent, understanding and recognition way by the Child Welfare Services along the way.

Keywords: Emergency out-of-home placements, child welfare, dialogical collaboration, parent collaboration.

Supervisor: Heidi Larsgaard.

Forord

En fire år lang reise som student ved masterutdanningen i familieterapi og systemisk praksis ved VID, nærmer seg slutten. Prosessen med masteroppgaven har vært spennende, krevende og inspirerende. Arbeidet med masteroppgaven har gitt meg ny innsikt og kunnskap i et fagfelt jeg brenner sterkt for, og jeg håper at masteroppgaven kan gi noe tilbake til fagfeltet også.

Til mine kjære informanter. Uten dere, ingen studie. Deres stemmer er viktige inn i fagfeltet, og jeg håper at jeg har klart å formidle de frem på en respektfull og god måte. Takk for de såre og ærlige fortellingene deres, de kommer jeg til å ha med meg videre i livet.

Til min veileder Heidi. Takk for all hjelp og støtte i denne prosessen. Takk for raske avklaringer og stødige avtaler. Jeg har satt stor pris på samarbeidet, og ville ikke ha hatt det på noen annen måte.

Til mine medstudenter i PPU og veiledningsgruppe. Det er ikke enkelt å være student under en pandemi. Sammen har vi funnet gode løsninger på å være sammen på avstand. Jeg er takknemlig for de gode samtalene og refleksjonene vi har hatt gjennom tiden på VID. Takk for at vi sammen har skapt et trygt rom, hvor frustrasjon og glede har kunnet deles.

Til min kjære Petter. Takk for all din tålmodighet. Takk for dine gode ord og varme klemmer de gangene denne prosessen har satt meg på prøve. Nå skal du snart få tilbake kjæresten din, og jeg gleder meg til å ha frihelger sammen med deg og alle de andre som vi er så glad i.

Oslo, mai 2021

Linda L. Røsness

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	3
ABSTRACT	4
FORORD	5
1 INNLEDNING	9
1.1 INNLEDENDE REFLEKSJONER KNYTTET TIL VALG AV TEMA	9
1.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	10
1.3 AVGRENSNING OG BEGREPSAVKLARINGER	10
1.4 RELEVANS FOR STUDIETS FAGFELT OG PRAKSISFELT	12
1.5 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	13
2 TEORETISK RAMMEVERK	14
2.1 INNLEDNING.....	14
2.2 HASTEFLYTTING I EN BARNEVERN FAGLIG KONTEKST	14
2.2.1 Hastevedtak og barneverntjenestens ansvarsområde	16
2.2.2 Forslag til ny barnevernlov.....	17
2.3 SYSTEMISK TENKNING OG PRAKSIS – EN NY MÅTE Å FORSTÅ VERDEN PÅ	18
2.3.1 Helhet og sirkularitet.....	18
2.4 SOSIALKONSTRUKSJONISME.....	19
2.4.1 Verden konstrueres gjennom språket i våre relasjoner	19
2.4.2 Samarbeidsorientert tilnærming i møte med den andre	21
2.5 MAKT OG DISKURSER	22
2.5.1 Makt kan opprettholdes gjennom rådende diskurser.....	22
2.5.2 Balansen mellom makten og hjelpen.....	23
2.6 DET RELASJONELLE MØTET MED DEN ANDRE	24
2.6.1 To måter å være i verden på	25
2.6.2 Relasjon er grunnleggende i oss alle.....	26
2.6.3 Anerkjennelse og krenkelse.....	26
2.7 OPPSUMMERING.....	27
3 METODE	29
3.1 INNLEDNING.....	29
3.2 ONTOLOGI OG EPISTEMOLOGI.....	29
3.3 KVALITATIV METODE.....	30
3.4 INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS.....	31
3.4.1 Fenomenologi.....	32
3.4.2 Hermeneutikk.....	33

3.4.3 Ideografi.....	34
3.5 TROVERDIGHET, BEKREFTBARHET OG OVERFØRBARHET.....	34
3.5.1 Troverdighet – studiens interne validitet.....	34
3.5.2 Bekreftbarhet – studiens reliabilitet.....	35
3.5.3 Overførbarhet – studiens eksterne validitet.....	35
3.6 INNHENTING AV INFORMASJON.....	35
3.6.1 Utvelgelse av informanter.....	36
3.6.2 Rekruttering av informanter.....	36
3.6.3 Informasjonsbrev og samtykkeskjema.....	38
3.6.4 Utarbeidelse av intervjuguide.....	38
3.6.5 Intervjuene.....	39
3.6.6 Transkribering.....	40
3.7 ANALYSEPROSESSEN.....	41
3.7.1 Steg 1: Lesing og re-lesing av transkripsjonene.....	42
3.7.2 Steg 2: Innledende analyse – lage notater i transkripsjonen.....	42
3.7.3 Steg 3: Utvikle nye temaer.....	43
3.7.4 Steg 4: Lete etter sammenhenger mellom de fremvoksende temaene.....	43
3.7.5 Steg 5: Gå til neste intervju.....	44
3.7.6 Steg 6: Se etter mønstre på tvers av transkripsjonene.....	44
3.8 ETISKE BETRAKTNINGER.....	45
4 PRESENTASJON AV FUNN.....	47
4.1 PRESENTASJON AV INFORMANTENE.....	48
4.2 VERDEN RASER SAMMEN.....	49
4.2.1 Det ufrivillige samarbeidet.....	49
4.2.2 Det takknemlige samarbeidet.....	51
4.3 VARME MENNESKEMØTER OG KALDE ROBOTKONSULTASJONER.....	53
4.3.1 Anerkjennelse i møte med den andre.....	53
4.3.2 En kald skulder strør salt i såret.....	55
4.4 ET ASYMMETRISK SAMARBEIDSKLIMA.....	58
4.4.1 Barneverntjenesten som ekspert.....	59
4.4.2 Mangel på åpenhet og tilgjengelighet.....	61
4.4.3 Det er utrygt å be om noe.....	62
4.4.4 Det nytter ikke å si noe.....	63
4.5 OPPSUMMERING.....	64
5 DRØFTING.....	65
5.1 VERDEN RASER SAMMEN – MAKTEN, AVMAKTEN OG MOTMAKTEN.....	65
5.1.1 Hvordan forstå maktperspektivet i en akutfase?.....	66

5.1.2 Hvilken betydning kan dette ha for samarbeidet i akutfasen?	69
5.1.3 Oppsummering.....	73
5.2 VARME MENNESKEMØTER OG KALDE ROBOTKONSULTASJONER	73
5.2.1 Hvem er jeg i møte med deg, og hvordan blir vi til?.....	74
5.2.2 Anerkjennelse og krenkelse.....	77
5.2.3 Oppsummering.....	80
5.3 ET ASYMMETRISK SAMARBEIDSKLIMA	81
5.3.1 En ujevn maktrelasjon.....	81
5.3.2 Foreldre og barneverntjenesten med hver sin ekspertise.....	83
5.3.3 Er det mulig å skape elementer av likevekt i en asymmetrisk relasjon?.....	85
5.3.4 Oppsummering.....	87
6 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	89
6.1 IMPLIKASJONER FOR PRAKSISFELTET OG FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	89
6.3 MULIGE SVAKHETER VED STUDIEN OG MINE REFLEKSJONER OVER PROSESSEN	90
LITTERATURLISTE.....	92
VEDLEGG.....	97

1 Innledning

1.1 Innledende refleksjoner knyttet til valg av tema

Året er 2017. Det er en fredag kveld i februar, og jeg har akkurat vinket farvel til en far som kom for å besøke datteren sin på akuttinstitusjonen. Nok et tomhendt besøk for fars del, da datteren hans fortsatt ikke vil treffe han. Jeg beundrer far for at han likevel kjører den to timers lange turen hit hver eneste fredag, i håp om å få snakke med henne. Jeg ser at dette er vondt - både for far og datter. Mens jeg titter på far fra vinduet, undrer jeg meg over hvem som skal anerkjenne smerten hans når han kommer hjem til tomt hus. Barneverntjenesten har stengt frem til mandag. Jeg forlater vinduskarmen, og går i retning rommet hennes. Selv om kanskje ikke far får den oppfølgingen og ivaretagelsen han trenger i dag, skal i det minste datteren hans få det.

I noen familier kan det oppstå krevende livsutfordringer som gjør at barneverntjenesten må bistå med hjelp og støtte. Utfordringene og bekymringene kan parallelt vokse seg så store, at barneverntjenesten til slutt beslutter en hasteflytting¹. En slik akutt hendelse kan påvirke familiesystemet i stor grad, og tidligere forskning viser at hasteflyttinger i barnevernet kan oppleves som traumatisk for alle i familien (Storhaug & Kojan, 2017; Slettebø, 2018).

Hvordan er det for foreldrene å sitte igjen når barnet har måtte flytte ut på ubestemt tid? Hvordan opplever foreldre grad av ivaretagelse og medvirkning underveis i akuttfasen? Og oppleves kontakten med barneverntjenesten i denne perioden som et samarbeid i det hele tatt? Disse spørsmålene har fulgt meg under de årene jeg har jobbet som miljøterapeut på akuttinstitusjon for ungdom – et av de stedene i Norge som tar i mot ungdom etter hastevedtak fra barneverntjenesten. Som miljøterapeut på akuttinstitusjon har jeg til stadighet reflektert over samarbeidet mellom institusjonen og foreldre, og at dette har rom for forbedringspotensial. I dag jobber jeg som kontaktperson i barneverntjenesten, og har det samme inntrykket om førstelinjetjenesten. Med dette mener jeg ikke at

¹ Jeg kommer til å benytte begrepene *hasteflytting* og *hastevedtak*, fremfor begrepene *akuttplassering* og *akuttvedtak*. Jeg vil likevel referere til begreper som *akuttfase*, *akuttiltaket*, *veileder for akuttarbeid* og lignende.

foreldresamarbeid blir nedprioritert eller forbigått, men jeg tror likevel at mer kan gjøres for å fremme den viktige dialogen i samarbeidet. Dette danner bakgrunnen for mitt valg av tema i denne masteroppgaven.

1.2 Presentasjon av problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg har ønsket å utforske hvilke erfaringer barnets foreldre har gjort seg, knyttet til oppfølging og samarbeid med barneverntjenesten under akutfasen. Min problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål er som følger:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten, når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

1. På hvilke måter erfarer foreldre at de selv blir ivaretatt av barneverntjenesten under akutfasen?
2. På hvilke måter erfarer foreldre at de får medvirke under akutfasen?

I studiens opprinnelige prosjektplan, viste jeg til at utvalget også skulle bestå av søsken over 18 år. Dette måtte jeg revidere, da det ble for utfordrende å komme i kontakt med dette utvalget. Neste kapittel vil vise til studiens avgrensning, samt gi noen begrepsavklaringer knyttet til problemstillingen og forskningsspørsmålene.

1.3 Avgrensning og begrepsavklaringer

Jeg ønsker å avgrense utvalget til barnets foreldre med foreldreansvar, da barnelova (1981, §§ 34 og 35) og forvaltningsloven (1967, § 2) viser til at det er foreldre med foreldreansvar som har partsrettigheter i en barnevernssak. I en barnevernssak har også ungdom over 15 år partsrettigheter (barnevernloven, 1992, § 6-3). Utover dette må barneverntjenesten i hver enkelt sak vurdere hvem som har partsrettigheter, foruten om barn over 15 år og foreldre med foreldreansvar (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2019).

Det er viktig å presisere at denne studien kun vil fokusere på informantenes egne erfaringer og opplevelser, knyttet til samarbeidet med barneverntjenesten under selve akutfasen. Jeg har dermed ikke innhentet informasjon om bakgrunnen for hasteflyttingene fra informantene, da jeg anser dette som irrelevant for oppgavens rammebetingelse. Når det er sagt, ønsker jeg å presisere at jeg har innsikt i at mange barn og unge lever under sårbare omsorgssituasjoner, og at barneverntjenesten må flytte barn ut av hjemmet for å forhindre at de skal bli vesentlig skadelidende. Likevel vil barneverntjenestens bekymring og vurdering få tildelt lite oppmerksomhet i denne studien, dette for å avgrense oppgaven inn mot dens problemstilling.

Med begrepet *ivaretagelse* mener jeg hvorvidt informantene opplevde seg fulgt opp av barneverntjenesten under akutfasen. Informantenes opplevde grad av anerkjennelse og støtte i møte med barneverntjenesten vil her være relevant. Begrepet *medvirkning* kan forstås i lys av de barnevernfaglige uttrykkene *brukermedvirkning* og *myndiggjøring* (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 199). Med dette menes hvordan informantene opplevde grad av innflytelse underveis i akutfasen, og hvordan informantene opplevde at dette ble møtt og anerkjent av barneverntjenesten.

Når barnet hasteflyttes *ut av hjemmet*, vises det til et *beredskapshjem* eller en *akuttinstitusjon*. Ved beredskapshjem menes det at barnet flytter midlertidig inn i en familie som er godkjente som beredskapshjem som tar i mot barn og unge etter hastevedtak fra barneverntjenesten (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 273). En akuttinstitusjon forstås som en døgnbemannet avdeling, som tar i mot barn og unge som trenger en midlertidig omsorgsbasis på kort varsel etter hastevedtak fra barneverntjenesten (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 350). I hastesaker kan det også være aktuelt å flytte barnet til slekt eller annet nettverk. I denne oppgaven vises det likevel kun til beredskapshjem og akuttinstitusjoner under hasteflyttingene, da dette var informantenes erfaringer.

I barnevernloven (1992) legges rammene for at hastevedtak skal være *midlertidig*, og at barneverntjenesten har ansvar for å finne andre løsninger i samråd med familien gjennom akuttfasen. *Akuttfasen* forstås som den perioden barnet er plassert etter hastevedtak fra barneverntjenesten, hvor denne fasen består av inntaket og innholdet i barnets akutttilbud (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020).

1.4 Relevans for studiets fagfelt og praksisfelt

Innenfor familierterapi og systemisk praksis har relasjonsperspektivet en stor plass. Som mennesker er vi i relasjon med omgivelsene rundt oss, vi blir *til som mennesker* i relasjon til hverandre (Jensen & Ulleberg, 2011, s. 29). Gjennom å være student på masterutdanningen i familierterapi og systemisk praksis, har jeg blitt mer opptatt av forståelsen knyttet til *relasjon* og *kontekst*² i et *helhetsperspektiv*³ – og hvordan dette kan forstås i møte med den andre. Jeg har blitt videre nysgjerrig på hvordan foreldrenes opplevde møte med barneverntjenesten kan ses i lys av dette.

I Slettebø (2008) sin avhandling knyttet til foreldrenes medbestemmelse i barnevernet, vises det til at foreldrenes opplevelse av samhandlingen med barneverntjeneste foregikk mer som en konsultasjon enn et samarbeid. De foreldrene som hadde opplevd hasteflyttinger, uttalte at de var enige i at familien var i behov av hjelp, men at de var uenig i hasteflytting som tiltak. De samme foreldrene opplevde at de ikke fikk formidlet sin lokale kunnskap om hva de mente ville være til det beste for barnet og familien i akuttsituasjonen. Foreldrene sier videre at de ikke opplevde at barneverntjenesten tok nok hensyn til den belastningen som familien opplevde ved adskillelse fra barnet sitt (Slettebø, 2008, s. 146-157). I barnevernloven (1992, § 4-6, 6. ledd) står det at barneverntjenesten skal følge opp barnet, foreldre og plasseringssted under hasteflyttingen, samtidig som de skal finne en annen mer permanent løsning for familien. Funnene i Slettebø (2008) sin avhandling kan forstås som at foreldrene etterlyser en annen form for samhandling med barneverntjenesten underveis i en

² Bateson (1972) beskriver kontekst som å forstå sammenhenger innenfor en psykologisk forståelsesramme (s. 186).

³ Helhetsperspektivet redegjøres for under kap. 2.3.1.

slik prosess. Studien viser videre at belastningen ved hasteflyttinger er stor for hele familien (Slettebø, 2008, s. 146-157). Denne studien kan gi økt kunnskap om hvordan den systemiske forståelsen kan tilrettelegge for samskaping⁴ mellom foreldre og barneverntjenesten, og dermed være et bidrag inn til fagfeltet.

1.5 Oppgavens oppbygging

Oppgavens kapittel 1 har vist en introduksjon til forskningsprosjektet, og dens problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål. Dette kapittelet har også omhandlet en refleksjon knyttet til mitt engasjement rundt oppgavens tematikk, videre har kapittelet belyst relevans for fagfeltet og vist til relevante avgrensinger for oppgaven.

Kapittel 2 er viet til oppgavens teoretiske rammeverk, hvor relevant teori og tidligere forskning knyttet opp mot problemstillingen vil belyses. Oppgavens kapittel 3 omhandler mitt epistemologiske ståsted, vitenskapsteori og forskningsmetode. Aspekter knyttet til studiens troverdighet, overførbarhet og bekreftbarhet vil også belyses. Kapittelet vil også ta for seg analyseprosessens steg. Mot slutten av kapittelet vil det vises til studiens etiske betraktninger.

Kapittel 4 er reservert til informantene mine. Her vil jeg presentere og beskrive funnene som har kommet frem etter analyseprosessen. Funnene vil vises gjennom sitater hentet fra transkripsjonene, og forstås med dette som empiri. I kapittel 5 knytter jeg teori, empiri, samt mine egne tanker og refleksjoner sammen i et drøftingskapittel. Kapittel 6 er oppgavens siste kapittel, og er forbeholdt avsluttende refleksjoner, implikasjoner for praksis med forslag til videre forskning. I dette kapittelet vil jeg også trekke frem mulige svakheter ved studien.

⁴ Samskaping kan forstås som å komme frem til en beslutning sammen, gjennom et relasjonelt samarbeid (Spurkeland, 2012, s. 203).

2 Teoretisk rammeverk

2.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg trekke frem det teoretiske fundamentet som oppgaven bygger på. Oppgavens teoretiske rammeverk har til hensikt å utforske problemstillingens innhold i lys av relevant teori og tidligere forskning. Studiens problemstilling er:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

Kapittelet er delt inn i to hoveddeler. Den første delen vil ta for seg den barnevernfaglige konteksten, hvor leseren vil få ytterligere innsikt i barneverntjenestens mandat og lovhjemler for hastevedtak etter barnevernloven (1992). Del to er dedikert til den systemiske forståelsen. Denne delen vil favne sosialkonstruksjonismen, samarbeidsorientert tilnærming, forståelse av makt og diskurser, samt perspektiver innenfor forståelsen av møtet med den andre. Gjennom kapittelet vil jeg vise til sentrale teoretikere innenfor fagfeltet, samt henviser til tidligere forskning som jeg anser som relevant. Underveis i kapittelet vil jeg belyse hvordan det jeg viser til, kan være betydningsfullt i henhold til oppgavens problemstilling.

2.2 Hasteflytting i en barnevernfaglig kontekst

Barneverntjenestens samfunnsoppdrag er å påse at barn og unge lever under trygge omsorgsvilkår som ikke skader deres helse eller utvikling, med hjemmel i barnevernloven (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 18; Barnevernloven, 1992). Barneverntjenesten er først og fremst et hjelpeorgan, men har hensynet til *barnets beste* som et overordnet faglig prinsipp i alle vurderinger og beslutninger. Dette forstås som at hensynet til barnet skal tillegges større vekt enn ivaretagelsen av foreldrenes rettigheter (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 27-28). Ved utgangen av 2019 var 66 % av alle vedtak fattet av barneverntjenesten, frivillig hjelpetiltak i hjemmet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

I de tilfeller hvor barneverntjenestens bekymring for barnet og/eller barnets omsorgssituasjon er alvorlig, må det vurderes om barnet må flytte ut av hjemmet i en kortere eller lengre periode med umiddelbar virkning. I Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet [Bufdir] sin statistikkoversikt, vises det at barneverntjenesten i perioden 2017 – 2020 har hatt en nedgang på 42 % i bruk av hastevedtak (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). Faktorene knyttet til denne nedgangen, viser til at barneverntjenesten har funnet andre løsninger i samråd med familien, gjennom blant annet hjelpetiltak i hjemmet eller plassering i familiens nettverk (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

Bufdir har i sitt disponeringsbrev⁵ til Barne-, ungdoms- og familieetaten [Bufetat], bedt om at det etterstrebes bruk av *familieråd* i hastesaker (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Familieråd er en medvirkningsmodell som ble utviklet i New Zealand på 1980 – tallet. Formålet med familierådsmodellen er at familien selv skal medvirke i egen barnevernssak, gjennom å samle nettverket for å finne gode løsninger sammen (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 159). Familieråd i hastesaker skal som hovedregel iverksettes innen 48 timer og senest innen en uke. Familien skal få hjelp til planlegging og gjennomføring av familierådet, av en oppnevnt koordinator som besitter en uavhengig rolle til familiens barnevernssak (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Utfall fra familieråd i hastesaker, kan være hasteflytting i nettverk, fremfor hasteflytting til et beredskapshjem eller en akuttinstitusjon. Vedtak om hasteflytting er likevel *midlertidige*, og barneverntjenesten har ansvar for å finne andre mer permanente løsninger i samråd med familien gjennom akuttfasen (barnevernloven, 1992, § 4-6). Familieråd i hastesaker anses som sentralt å vise til, da det kan være interessant å se nærmere på informantenes egne erfaring med familieråd.

⁵ Et disponeringsbrev tar utgangspunkt i tildelingsbrev fra et departement. Et disponeringsbrev sendes ut fra direktoratet, herunder Bufdir. Tildelingsbrevet beskriver hvilke konkrete mål som skal tilstrebes i det faglige arbeidet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017).

2.2.1 Hastevedtak og barneverntjenestens ansvarsområde

Det skilles mellom ulike hasteparagrafer i barnevernloven (1992). Denne oppgaven vil begrense seg til det som omtales som *hjelpesparagrafen* og *tvangsparagrafen*.

Hjelpesparagrafen innebærer hasteflytting med samtykke fra de med partsrettigheter (Barnevernloven, 1992, § 4-6, 1. ledd). Dersom samtykket skulle trekkes tilbake, eller at barneverntjenesten vurderer at det er så stor grad av bekymring for de omsorgsbetingelsene barnet lever under, kan barneverntjenesten fatte vedtak etter barnevernloven (1992) 4-6, 2. ledd, hvilket omtales som tvangsparagrafen. Bruk av sistnevnte paragraf må fremmes for godkjenning fra Fylkesnemnda⁶ for barnevern og sosiale saker senest innen 48 timer fra den er fattet, hvis ikke faller vedtaket bort (Barnevernloven, 1992). Barnet eller ungdommen vil kort tid etter at vedtaket er fattet, flytte ut av hjemmet og inn i beredskapshjem, barnevernsinstitusjon, slekt eller annet nettverk, avhengig av hva vedtaket beskriver som plasseringssted. Alle vedtak som fattes etter barnevernloven (1992), kan partene påklage til Statsforvalteren (Statsforvalteren i Oslo og Viken, u.å.).

Barneverntjenesten har et ansvar for å utøve sin rolle med respekt, og har en plikt til å samarbeide med barn og foreldre i en aktiv barnevernssak (Barnevernloven, 1992, § 1-7). Fokus på ivaretagelse og medvirkning i en barnevernssak skal dermed tillegges vekt. Å ha oppfølging fra en instans som barneverntjenesten, kan oppleves som en belastning for familien. Det er en del av barneverntjenestens ansvar å bidra med støttende tiltak for å ivareta foreldrene under det som kan bli en psykisk påkjenning. I en hastesak skal barneverntjenesten følge opp barnet, foreldre og plasseringssted (Barnevernloven, 1992, § 4-6, 6. ledd).

Brukermedvirkning og *myndiggjøring* er begreper som har sin sentrale plass i barnevernsarbeidet. Disse holdningene står i kontrast til den patologiske tenkningen, og åpner opp for at mennesket skal ses på som en aktør i sitt eget liv (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 199). Sett i lys av medvirkningsperspektivet, skal barn og foreldre i en barnevernssak

⁶ Fylkesnemnda er et statlig organ som fattet vedtak etter barnevernloven (1992) knyttet til blant annet omsorgsovertakelse, og hasteflyttinger som foreldre ikke har samtykket til eller er uenig i (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 243).

få anledning til å være med å utforme tiltak og beslutninger som omhandler deres liv. Dette betyr at den barnevernansatte må lytte til foreldrenes tanker, følelser og erfaringer knyttet til de utfordringene som foreligger i familien. Dette kan forstås som både en strategi og et verdiarbeid i samarbeidet. For det første kan det bli lettere å nå de målene som settes når foreldrene selv er involvert i utformingen, og for det andre kan et slikt fokus medføre til at foreldrene i større grad føler seg anerkjent i samarbeidet (Haugland, 2018, s. 251).

2.2.2 Forslag til ny barnevernlov

I september 2014 startet Bufdir arbeidet med å utarbeide en ny barnevernlov (Regjeringen, 2014). I starten av april 2021 la Bufdir frem en proposisjon til Stortinget, vedrørende endringer i gjeldende barnevernlov (1992). I denne proposisjonen er det foreslått økt fokus på oppfølging av barn og foreldre i hastesaker (Prop. 133 L (2020-2021), s. 400). Det nye lovforslaget innebærer at barneverntjenesten i samråd med barnet og foreldrene, utarbeider en *skriftlig plan* for oppfølging av barn og foreldre under akuttfasen. I planen skal det foreligge en beskrivelse av oppfølgingen av foreldre under akuttfasen, dette kan være i form av veiledning og oppfølging direkte fra barneverntjenesten, men også avklaringer om det er mer hensiktsmessig at barneverntjenesten bistår foreldrene i kontakt med andre tjenester for oppfølging (Prop. 133 L (2020-2021), s. 400). Denne proposisjonen skal behandles av Stortinget og fagkomiteen før den kan vedtas (Stortinget, 2021). Dersom forslag om ny barnevernlov vedtas, vil den avløse dagens barnevernlov (1992) og tre i kraft i sin helhet i 2023 (Regjeringen, 2021).

I møtet mellom barneverntjenesten og foreldre fremkommer det en grunnleggende maktskjevhet, ved at barneverntjenesten i ytterste konsekvens har mandat til å beslutte tvang underveis i samarbeidet. Dette kan i seg selv oppleves som en *krenkelse* for familiene (Skau, 2017, s. 38). Samarbeidet mellom barneverntjenesten og de familier de er i kontakt forstår jeg dermed som en *asymmetrisk samarbeidsrelasjon*. Asymmetriske relasjoner blir til i de menneskemøtene hvor partene ikke fremstår som likestilte, og har en ujevn forpliktelse til hverandre i maktforholdet (Thornquist, 2009, s. 29). I asymmetriske samarbeidsrelasjoner vil det dermed være viktig å etterstrebe et godt samarbeidsklima. Å ha en *systemisk*

forståelsesramme kan bidra til et større handlingsrom i de profesjonelle kontekster som i utgangspunktet kan oppleves som utfordrende (Anderson, 2003).

2.3 Systemisk tenkning og praksis – en ny måte å forstå verden på

«Det hele er mer enn summen av delene»

Aristoteles, 384 - 322 f.Kr.

2.3.1 Helhet og sirkularitet

Biologen Ludwig von Bertalanffy (1901-1972) introduserte systemteorien som viste til at forståelsen av en helhet er komplekst, og må forstås som noe mer enn summen av delene (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 49). Sett i lys av denne teorien, kan de lineære⁷ årsaksforklaringer forstås som begrensende i oppfatningen av et system som helhet (Ølgaard, 2004, s. 52). I denne studien, kan dette overføres til at barneverntjenestens egenskapsforklaringer av foreldre kan utgjøre en for snever forståelse av helheten i samarbeidet. Ved å utvide forståelsen gjennom å inkludere omgivelsene eller *konteksten* foreldrene befinner seg i under akutfasen, kan dette si noe mer om helheten. Biolog og sosialantropolog Gregory Bateson (1904-1980) viste i sin kommunikasjonsteori, til at mennesket aldri kunne forstås ut i fra et lineært perspektiv, men alltid måtte ses i relasjon til sine omgivelser, og at omgivelsene gir en kontinuerlig påvirkning i samspillet (Bateson, referert i Ølgaard, 2004, s. 87). I lys av problemstillingen kan disse teoriene bidra med å forklare hvordan foreldre og barneverntjenesten kan utgjøre likestilte bidragsytere i et bevegelig samspillssystem.

Samspill må derfor forståes *sirkulært*. Med dette menes det at fokuset om egenskaper hos seg selv eller andre, erstattes med en forståelse av at mennesket er slik vi er fordi vi

⁷ Et lineært perspektiv bygger på en individorientert forståelse gjennom en årsak-virkning forklaring (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 159).

kontinuerlig blir påvirket av hverandres i et gjensidig samspill. Vi endrer oss og tilpasser oss i relasjon med hverandre (Jensen & Ulleberg, 2011). Forståelsen av relasjon har dermed en viktig betydning innenfor det systemiske perspektivet. Vi er ulike i de ulike relasjonene og rollene vi befinner oss i. Det blir dermed viktig å forstå samarbeidet mellom barneverntjenesten og foreldre i en akutfase, som et sirkulært samspill i et kontinuerlig *feedbacksystem*. Et feedbacksystem skiller mellom positiv og negativ feedback. En slik forståelse gir oss en anledning til å forstå om mellommenneskelige samspill utløses eller opprettholdes (positiv feedback), eller minsker eller motvirker seg (negativ feedback). Positiv feedback i systemet vil kunne bidra til forandringer (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 29). Dette vil belyses nærmere i påfølgende kapittel, som tar for seg to sterke bidrag inn i den postmoderne tenkningen - *sosialkonstruksjonismen og den samarbeidsorienterte tilnærmingen* (Anderson, 2003, s. 64).

2.4 Sosialkonstruksjonisme

Forståelsen av sosialkonstruksjonisme vil få tildelt to funksjoner i denne oppgaven. Den sosialkonstruksjonistiske tilnærmingen vil bli belyst ut i fra et teoretisk perspektiv i dette kapitlet, og ut i fra et vitenskapsteoretisk ståsted i kapittel 3. Under det teoretiske rammeverket for oppgaven, vil den sosialkonstruksjonistiske forståelsen bli beskrevet ut fra hvordan denne postmoderne retningen kan forstås som filosofi og teori.

«Grensene for mitt språk er grensene for min verden»

Ludwig Wittgenstein, 1889-1951

2.4.1 Verden konstrueres gjennom språket i våre relasjoner

Sosialkonstruksjonisme er en filosofi innenfor sosialpsykologien, som har hatt stor innflytelse innenfor den systemiske forståelsen. Begrepet sosialkonstruksjonisme ble for første gang introdusert av sosiologene Peter Berger (1929-2017) og Thomas Luckmann (1927-2016) i boken «A social construction of reality» i 1967 (Lock & Strong, 2010/2014, s. 19). Den

sosialkonstruksjonistiske tilnærmingen viste til at det ikke finnes en objektiv verden, og at virkeligheten slik vi kjenner den, er sosialt konstruerte forståelser av det vi oppfatter rundt oss (Gergen, 2010, s. 13). Dette kan vise til at virkeligheten kan forstås og tolkes ulikt gjennom de konstruksjonene som skapes. En slik forståelse rettet dermed et kritisk blikk inn mot positivismens allerede etablerte sannheter om verden (Lock & Strong, 2010/2014, s. 31).

Psykologen Kenneth Gergen (1935-) blir også ansett som sentral innenfor sosialkonstruksjonismen. Gergen støtter seg til at sosialkonstruksjonistisk forståelse handler om at mennesker konstruerer verden gjennom sine sosiale relasjoner, innenfor den kulturelle og historiske konteksten mennesket selv er en del av (Gergen & Gergen, 2005, s. 28). For å skape mening konstruerer vi verden i samspill med andre. Gergen viste til viktigheten av språket og relasjoner, da sosiale konstruksjoner oppstår i språket - og alt vi forstår i språket skapes i relasjon (Gergen, 2010). Det er relasjonene mellom oss, som ifølge sosialkonstruksjonistene, er grunnmuren i samfunnet – ikke individene alene (Gergen & Gergen, 2005).

Ut i fra denne beskrivelsen kan det forstås som at det ikke finnes noen endelig sannhet om tingenes tilstand, men at alt må forstås innenfor en kulturell kontekst og i relasjon med hverandre. En slik forståelse kan bidra til et mer håpefullt og større handlingsrom i et profesjonelt samarbeid, fremfor deterministiske og lukkede «sannheter» om hvordan noe er, eller burde være. I følge den sosialkonstruksjonistiske tilnærmingen, kan det forstås dithen at det ikke finnes to streker under et svar, men heller at det finnes mange ulike svar ut i fra hvem det er som stiller spørsmålet. Gjennom denne forståelsen kan foreldrene og barneverntjenesten ses på som likestilte aktører i henhold til å utforme samarbeidet seg imellom. I en slik samskappingsprosess legges det vekt på hvilke kunnskaper både hjelper og klient bidrar med inn i samhandlingen, slik at det blir gode vekstvilkår for samarbeidet (Anderson, 2004, s. 131). Gergen viser til at det øyeblikket samtalen starter, gir det oss muligheter til å samskape vår forståelse av verden (Gergen, 2010, s. 47).

2.4.2 Samarbeidsorientert tilnærming i møte med den andre

I den samarbeidsorienterte, eller språkssystemiske tilnærmingen, har psykologen Harlene Anderson (1942-) en sentral plass. Hun er opptatt av hvordan språket kan legge til rette for et positivt samhandlingsklima, hvor dialogen kan fremmes (Anderson, 2003, s. 28). Hun viste med dette til at sosiale og relasjonelle systemer dannes gjennom språket vi konstruerer i dialogen (Anderson, 2003, s. 105). Andersons tilnærming til terapi, kan dermed forstås som sosialkonstruksjonistisk, der språket konstruerer hvordan vi forstår virkeligheten.

Anderson (2003), i samarbeid med sin psykologkollega Harry Goolishian (1924-1991), var en av de første som viste til terapi som en *samtale* - gjennom forståelsen av en samarbeidende relasjon (s. 26). Anderson (2003) argumenterer med at en samarbeidende – dialogisk praksis, må internaliseres som en filosofisk holdning i oss selv i møte med den andre. Dette kan vises gjennom å ha en underliggende respekt for den lokale kunnskapen som foreligger hos den andre, og tre ut av ekspert-rollen. En slik forståelse innebar en endring i terapeutens posisjon til klienten, hvor både terapeut og klient måtte anses som ekspert på hvert sitt område. Klienten som ekspert på sitt eget liv, og terapeuten som ekspert på prosessen. Det er dette Anderson omtaler som den *ikke-vitende posisjon* i terapifeltet (Anderson, 2003, s. 131). Det må i denne studiens sammenheng skilles mellom terapeut og kontaktperson i barneverntjenesten. Likevel kan Andersons (2003) tenkning om den ikke-vitende posisjon knyttes til hvordan kontaktpersonen i barneverntjenesten posisjonerer seg i samarbeidet med foreldre.

Doktorgradsavhandlingen til Ellen Syrstad (2020) som omhandler samarbeidet mellom familievernkantoret, barneverntjenesten og foreldre som hadde mistet omsorgen for barnet sitt, viste til foreldres opplevelse av å bli gitt rådførende veiledning, gjennom at barneverntjenesten inntok en *ekspertposisjon* i samarbeidet. Foreldrene beskrev at en slik holdning hemmet opplevelsen av å være i en dialog under samarbeidet (Syrstad, 2020, s. 76). Barneverntjenestens ekspertposisjon kan forstås som en rådende *diskurs* i et foreldresamarbeid. Begrepene makt og diskurs vil belyses i neste kapittel.

2.5 Makt og diskurser

«Vi er alle avhengige av hverandre, og denne avhengigheten gir oss makt over hverandre. Spørsmålet er ikke hvordan vi kan unngå makten, men hvordan vi bruker den»

Knud E. Løgstrup, 1905-1981

For å belyse maktrelasjonen i samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten videre i oppgaven, vil jeg vise til Foucault (1999a; 1999b) sin diskursforståelse og maktanalyse. Jeg vil videre trekke frem Skau (2013) sin forståelse av balansen mellom makt og hjelp.

2.5.1 Makt kan opprettholdes gjennom rådende diskurser

Den franske filosofen og idéhistorikeren Michel Foucault (1926-1984) blir ofte knyttet til postmodernismen, selv om han var opptatt av å ikke bli plassert innenfor en ramme (Øye et al., 2018, s. 12). Foucault ønsket å bli forstått som en analytiker, fremfor en teoretiker. Dette begrunnet han i at han var opptatt av å gå i dybden i de fenomenene som han undersøkte (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 64). Innenfor det barnevernfaglige feltet, fremkommer flere diskurser knyttet til barneverntjenesten som ekspert og maktorgan, samt stigmatiseringen av barn og foreldre som samarbeider med barneverntjenesten. Familieterapeuten Anne Øfsti (1962-) definerer diskursbegrepet slik: «Diskurser er en bestemt måte å snakke om og forstå verden på» (Øfsti, 2010, s. 18).

Diskursbegrepet står sentralt i Foucault sitt virke. Foucault (1999a) har skrevet og undervist mye om hvordan ulike diskurser kan forstås, som noe som er styrende i menneskets innsikt knyttet til hva som eksempelvis anses som rett og galt eller sant og usant. Foucault (1999a) viser til at dette påvirker menneskets handlingsrom i hverdagen. I sin forståelse av diskurser, viser han til at diskurser kan være ulikt ut i fra kulturelle betingelser. Foucault åpner også opp for at diskurser kan forstås som noe som er sosialt konstruert gjennom menneskelige

samtaler, og som dermed kan bli rådende for de det gjelder (Foucault, 1999a, s. 15). Med dette viser Foucault at han har en fortjent plass innenfor det postmoderne paradigmet, og dermed også under den sosialkonstruksjonistiske overordnede paraplyen. Gjennom Foucault forståelse av diskurs som en sosialkonstruksjon, kan dermed de rådende diskursene plukkes fra hverandre for å skape ny forståelse av virkeligheten gjennom en samarbeidsorientert tilnærming. Dette kan bidra til å åpne opp nye og viktige dører, i samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten under en akutfase.

Foucault (1999b) argumenterer for at maktbegrepet ble forstått på en for snever måte, og han var kritisk til den tradisjonelle maktforståelsen, som han refererte til som den *juridiske fremstillingen om makt* (s. 101). Med dette viste han til at makt ble forstått som noe negativt og begrensende, og mente at dette ble fremstilt feil. Han viste til at maktforståelsen også kunne oppfattes som noe produktivt og strategisk (Foucault, referert i Frederiksen & Beedholm, 2018, s. 48). Foucault (1999b) åpnet med dette opp for at maktbegrepet kunne forstås ut i fra nye perspektiver, og dermed bidra til nye diskusjoner i samfunnet. I følge Foucault, kan man aldri slippe unna makten, da makt må forstås som noe som er tilstede overalt. Med dette mente Foucault at makt kommer fra flere steder til enhver tid, og derfor må forstås som noe som er bevegelig. For å forstå dette, viste Foucault til maktens motpol motstanden – uten motstand ingen makt, makten kan derfor forstås som en relasjonell kraft (Foucault, 1999b, s. 104). Makt og motmakt er i en avhengig relasjon til hverandre. Hvordan den uunngåelige makten i en profesjonell samarbeidsrelasjon skal forvaltes av den barnevernansatte, kan ses på som et kunststykke. I neste kapittel skal balansen mellom hjelp og makt belyses.

2.5.2 Balansen mellom makten og hjelpen

Den norske sosiologen Greta Marie Skau (1948-) er opptatt av forholdet og balansen mellom makt og hjelp i en klient – hjelper relasjon. Hun viser til at asymmetrien og maktskjevheten i relasjonen, er et ansvar hjelperen må bære. Skau (2013) viser til fire ulike nivåer mellom makt og hjelp i sin grunnmodell. Nivåene beveger seg mellom *mye makt – lite hjelp*, *mye makt – mye hjelp*, *lite hjelp – lite makt*, og *mye hjelp – lite makt* (s. 80-81). Skau (2013) viser

til at modellen ikke nødvendigvis skal forstås som statisk, men at hjelper – klient forholdet kan bevege seg frem og tilbake i modellen. En god balansegang mellom makt og hjelp, forutsetter at hjelperen har et faglig, personlig og etisk engasjement i møte med klienten (Skau, 2013, s. 126). Skau (2013) viser videre til hvordan barnevernansatte forvalter sin hjelper- og maktutøvelse, gjennom *personlige kompetanse*. Skau sier at personlig kompetanse er noe som alle kan lære seg. Hun sier videre at denne kompetansen bærer et stort ansvar, knyttet til hvordan utfallet av samhandlingen og samarbeidsklimaet mellom barneverntjenesten og familiene blir (Skau, 2013, s. 143). Med dette viser Skau til hvordan en barnevernansatt opptrer i samspeilet, vil ha mye å for hvorvidt foreldrene kan oppleve seg anerkjent eller krenket i menneskemøtet.

I doktorgradsavhandlingen til Syrstad (2020) om samarbeidet mellom foreldre, barnevern og familievern etter en omsorgsovertakelse, viste studien at foreldrene strevde med å forstå hvorfor de var fratatt omsorgen, og hvilke forventninger barneverntjenestens hadde til dem under samarbeidet. Dette medførte en avmaktsfølelse hos foreldrene (Syrstad, 2020, s. 73). Westby (2021) viser, i sin doktorgradsavhandling knyttet til barnefamiliers møte med barnevernet, til hvordan hastesituasjoner kan påvirke relasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten. To av informantene i studien (Westby, 2021) uttalte at de opplevde møtet med akuttvedtaket som et negativt vendepunkt i samarbeidsrelasjonen med barneverntjenesten. Det fremkom at disse samarbeidsrelasjonene hadde vært gode i forkant av hasteflyttingen. Foreldrene beskrev at deres syn på barnevernet hadde endret seg fra et *hjelpeorgan* til et *maktorgan*. Foreldrene hadde dermed svekket tillit til barneverntjenesten i samarbeidet (Westby, 2021, s. 185-193). Forholdet mellom hjelp og makt i en asymmetrisk hjelper-klient relasjon, er svært aktuelt i en barnevernfaglig kontekst. En hastesak kan ses på som et av de mest inngripende tiltakene barneverntjenesten kan gjøre, det er dermed viktig hvordan kontaktpersonen i barneverntjenesten *møter* foreldrene i dette.

2.6 Det relasjonelle møtet med den andre

I dette kapitlet vil jeg presentere tre filosofer som tar for seg møtet med den andre.

Martin Buber (1923/1992) står sentral i sin tenkning om to ulike måten å møte verden på.

Knud Ejlert Løgstrup (1956) var inspirert av Buber sin idé knyttet til dette, i tillegg til forståelsen av relasjon i den etiske fordring. Axel Honneth (1992/2007) er opptatt av hvordan anerkjennelse og krenkelse i møte med den andre, påvirker egen utvikling av identitet. Jeg anser dette som relevant knyttet til hvordan samarbeidsrelasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten i en akutfase, kan bidra til å hemme eller fremme dialogen.

2.6.1 To måter å være i verden på

«Alt virkelig liv er møte»

Martin Buber, 1878-1965

Filosofen Martin Buber (1878-1965) var opptatt av hvordan mennesker opptrådte i møte med andre mennesker. Han beskrev et menneskemøte som et *vågestykke* – hvor mennesket måtte gi seg hen til det andre mennesket, uten å vite hva som kom til å oppstå i det mellommenneskelige møtet (Kristiansen, 2011, s. 34). Buber (1923/1992) viste til to former for å møte verden, gjennom en *Jeg – Det relasjon* og en *Jeg – Du relasjon* (s. 3). En *Jeg – Det relasjon* kan forstås som den tilnærmingen vi som oftest har til omgivelsene rundt oss. Med dette forholder vi oss til verden på en mer distansert og overfladisk måte, og en slik form er ikke nødvendigvis noe negativt (Buber, 1923/1992, referert i Kristiansen, 2011, s. 35). Buber (1923/1992) mente likevel at en slik form kan bli negativt i møte med den andre, dersom denne formen blir overrepresentert i møtet med den andre. Buber viste til at det derfor heller bør etterstrebtes å møte den andre gjennom en *Jeg – Du relasjon* (s. 44).

I følge Buber (1923/1992) var det først i en *Jeg – Du relasjon*, det mellommenneskelige møtet kunne basere seg på gjensidighet (s. 17). Det var i denne formen mennesket møtte hverandre med bekreftelse, som den andre opplever som anerkjennende og mulighetsskapende (Buber 1923/1992, referert i Kristiansen, 2011, s. 37). Det er først i en *Jeg – Du relasjon* det vil være vekstvilkår for dialog og relasjon.

2.6.2 Relasjon er grunnleggende i oss alle

«Den ene har mer eller mindre av den andres liv i sin makt»

Knud E. Løgstrup, 1905-1981

Den danske filosofen og teologen Knud Ejlert Løgstrup (1905-1981) var inspirert av Buber (1923/1992) sin forståelse av møtet med den andre. Utover dette var Løgstrup (1956) også opptatt av de mellommenneskelige relasjonene i sammenheng med etikk. Løgstrup (1956) anså relasjoner som etikkens utgangspunkt, og at disse relasjonene må oppfattes som grunnleggende innvevd i oss alle, og dermed ikke kan velges vekk. Han viste til ulike grader av relasjoner, både til naturen og de nære mellommenneskelige relasjonene. Løgstrup omtalte de mellommenneskelige relasjonene som *nærhetsetikk* (Løgstrup, 1956, referert i Botnen Eide, 2011, s. 64). Nærhetsetikk viste han til som livets grunnvilkår, og omtalte dette som *den etiske fordring* (Løgstrup, 1956, s. 17). Den etiske fordring kan forstås som moralen i de relasjonelle menneskemøtene, og viste til at dette var en forpliktelse om å ta vare på den andres liv i enhver mellommenneskelig relasjon med den andre (Løgstrup, 1956).

2.6.3 Anerkjennelse og krenkelse

Hos den tyske sosialfilosofen Axel Honneth (1949-) står anerkjennelsesbegrepet sterkt. I Honneths (1992/2007) anerkjennelsesteori, tar han utgangspunkt i den tyske filosofen Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) sin forståelse av begrepet *anerkjennelse*, og belyser dette med elementer fra objektrelasjonsteori og sosialpsykologi. Med dette gir Honneth sin anerkjennelsesteori en antropologisk utforming (Honneth, 2008/2019, s. 9). Honneth (2008/2019) viser til at anerkjennelse må forstås som et grunnleggende behov og forutsetning for den menneskelige utvikling av identitet, selvfølelse og egenverdi (s. 10). I sin anerkjennelsesteori viser han til at mennesket kan oppleve anerkjennelse ut i fra tre former; gjennom kjærlighet, rettigheter og sosial verdsettelse (Honneth, 1992/2007, s. 182). Disse formene for anerkjennelse bidrar på ulike måter til menneskets utvikling av identitet.

Honneth (1992/2007) viser til at anerkjennende kjærlighet kan oppnås gjennom varme og empatiske menneskemøter, og bidrar til å skape en trygg selvfølelse. Mennesket utvikler selvrespekt, ved å føle seg anerkjent og respektert som et likeverdig subjekt i samfunnet. Selvfølelse utvikles gjennom å føle seg sosialt verdsatt i de sosiale fellesskapene mennesket er en del av, hvor mennesket blir aktivt anerkjent som et verdifullt subjekt i samhandling (Honneth, 1992/2007).

Disse tre inndelingene viser hvordan mennesket kan oppnå ulike former for anerkjennelse i samspill og relasjon til omgivelsene sine. Slik jeg forstår Honneth (1992/2007), kan dermed ikke mennesket utvikle sin selvfølelse og identitet, uten at dette skapes relasjon til i fellesskapet gjennom intersubjektiv anerkjennelse. Denne forståelsen samsvarer med systemteori og det sosialkonstruksjonistiske perspektivet, i form av at mennesket konstruerer sin virkelighetsforståelse gjennom sine samspill og relasjoner. Det som skader menneskets utvikling av identitet og egenverd, omtaler Honneth (1992/2007) som *krenkelser* (s. 140). Honneth viser til at menneskets opplevelse av krenkelse må forstås fenomenologisk⁸, da det er mennesket selv som kan identifisere opplevelsen av krenkelse. Her skiller han mellom tre former for krenkelse – fysisk krenkelse i form av overgrep og mishandling, å bli nektet rettigheter eller opplevde seg sosialt ekskludert i samfunnet, og nedverdiggelse som gir opplevelsen av lav egenverdi (Honneth, 1992/2007, s. 147). Denne forståelsen av anerkjennelse og krenkelse, kan bidra til å belyse og analysere foreldrenes opplevelser i samarbeidsrelasjon med barneverntjenesten under akuttfasen.

2.7 Oppsummering

Dette kapittelet har belyst den barnevernfaglige forståelsen knyttet opp mot hastesaker, dette for å vise til informantenes kontekst. Videre har kapittelet vist til perspektiver innenfor den systemiske forståelsen, i form av grunnlagsforståelsen, sosialkonstruksjonismen og den samarbeidsorienterte tilnærmingen. Dette har blitt viet plass for å belyse hvordan dette kan forstås i et dialogisk samarbeid. Begrepene makt og diskurser har blitt løftet frem, for å belyse den asymmetriske relasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten ytterligere. Videre har det ideer om det relasjonelle og anerkjennende møtet med den andre, blitt

⁸ Fenomenologi defineres i kap. 3.4.2.

presentert gjennom tre sentrale stemmer fra filosofien. Kapitlet har trukket frem tidligere forskning knyttet til foreldres erfaringer av å være i et samarbeid med barneverntjenesten, knyttet opp til omsorgsovertakelse og hastesaker.

Dette har skapt grunnlaget for mitt teoretiske rammeverk for studien, og vil trekkes frem igjen i kapittel 5. Det teoretiske rammeverket må forstås som et produkt av mine punktueringer, og kan ikke betraktes som teoretiske sannheter knyttet til studiens problemstilling. Punktering kan forstås som en utvelgelsesprosess tett knyttet opp mot den konteksten vi befinner oss i (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 90). Det valgte teoretiske rammeverket for denne studien, kan heller ikke betraktes som utfyllende og endelig, da det finnes mange andre relevante teoretikere som studien også kunne ha bygget på. I det neste kapitlet skal jeg blant annet redegjøre for mine valg knyttet til studiens metode, forskningsdesign og etiske betraktninger ved innhenting av informasjon, ut i fra studiens problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

1. På hvilke måter erfarer foreldre at de selv blir ivaretatt av barneverntjenesten under akutfasen?
2. På hvilke måter erfarer foreldre at de får medvirke under akutfasen?

3 Metode

3.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for valg av metode i studien. Innledningsvis vil jeg vise til mitt epistemologiske ståsted, studiens metode og det vitenskapsteoretiske fundamentet. Kapitlet vil videre redegjøre for kvaliteten i studien gjennom studiens troverdighet (intern validitet), bekreftbarhet (reliabilitet) og overførbarhet (ekstern validitet). Underveis i kapitlet vil studiens utvalg, rekrutteringsprosess og intervjugjennomføring presenteres. Beskrivelse knyttet til analyseprosessen av datamaterialet, samt etiske betraktninger omkring til studien vil også fremstilles avslutningsvis i kapitlet.

3.2 Ontologi og epistemologi

Samfunnsvitenskapelig forskning baserer seg på noen antakelser om ontologi og epistemologi. Ontologi kan forstås som hvordan den sosiale virkeligheten er og ser ut - læren om det som faktisk er (Johannessen et al., 2016, s. 41). Ontologien trekkes frem i hermeneutikken⁹ som selve fundamentet for å kunne oppnå kunnskap (Thomassen, 2006, s. 162).

Begrepet epistemologi viser til hvordan forskeren skaper mening ut i fra sin oppfattelse av oppnådd kunnskap om den sosiale verden (Johannessen et al., 2016, s. 50). Mitt epistemologiske ståsted bygger på systemisk teori, sosialkonstruksjonisme og den språkssystemiske tradisjonen, og er formet av ideen om at vår kunnskap om verden skapes og konstrueres gjennom språket og våre sosiale relasjoner (Gergen & Gergen, 2005, s. 51). Sosialkonstruksjonismen og den språkssystemiske tradisjonen tar avstand fra at verden forstås som objektiv og sann, slik som den positivistiske kunnskapstradisjonen viser til (Thomassen, 2006). Empirien i denne studien kan dermed forstås som en kunnskapskonstruksjon som har blitt sosialt konstruert utviklet i samspill mellom informantene og meg som forsker (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 71).

⁹ Hermeneutikken belyses ytterligere i kap. 3.4.1

3.3 Kvalitativ metode

Vitenskapsteoretisk forskning har to ulike tilnærminger for innsamling av forskningsdata – kvalitativ og kvantitativ tilnærming. Innenfor kvalitativ metode samler forskeren inn såkalte «myke data», det vil si datamateriale som hentes og tolkes ut i fra tekst, film eller lydfiler – gjennom eksempelvis transkripsjoner. Innenfor kvantitativ metode innsamles det såkalte «harde data», dette er datamateriale som gjerne er tallfestet og målbare og kan leses gjennom statistikk (Johannessen et al., 2016, s. 33). Kvalitativ metode er gunstig å benytte når formålet med forskningen er å oppnå dybdekunnskap om få informanter, mens kvantitativ metode gir anledning til å få frem variabler ved å forske i bredden med mange informanter. Det er formålet med fenomenet som skal forskes på, som viser hvilken metode som er mest gunstig å benytte seg av.

Problemstillingen i dette studiet omhandler samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten i en akutfase. Fokuset i problemstillingen er foreldrenes opplevde grad av medvirkning og ivaretagelse i denne perioden. Dersom fenomenet skal kunne belyses slik forskningsspørsmålet viser til, må metoden være forenelig med hvordan datainnsamlingen innhentes (Johannessen et al., 2016, s. 29). Studien har videre vært opptatt av å få frem informantenes dype *beskrivelser* av sine følelser og tanker underveis i akutfasen, med fokus på hva de opplevde som positivt og mindre positivt i samarbeidet med barneverntjenesten. Det er informantenes *subjektive livsverden* som skal være fokuset i studien. For å kunne belyse fenomenet ut i fra den valgte problemstillingen, vil det være mest hensiktsmessig å gjøre dette gjennom kvalitativ metode, fremfor kvantitativ (Johannessen et al., 2016, s. 28). Kvantitativ metode anses som mer forenelig med den positivistiske tradisjonen, og jeg ønsker å være tro mot den systemiske forståelsen (Thomassen, 2006, s. 143).

Innenfor kvalitativ metode finnes det flere ulike tilnærminger for å analysere datamaterialet. Innenfor diskursanalyse står den sosialkonstruksjonistiske forståelsen sterkt, med fokus på hvordan språket og diskursene må forstås som konstruert innenfor den konteksten vi lever i (Thagaard, 2018, s. 121). Dette er en analysemetode jeg kunne ha valgt å benytte meg av. Ut i fra studiens problemstilling, ble det viktig å velge en analysemetode som gav anledning til å

ta et dypdykk inn i informantenes livsverden, hvor mitt valg av analyseverktøy til slutt falt på Interpretative Phenomenological Analysis.

3.4 Interpretative Phenomenological Analysis

I denne delen vil jeg redegjøre for *Interpretative Phenomenological Analysis* [IPA] som både valg av metode og analyseverktøy. Jonathan Smith er professor i psykologi, og anses som en av grunnleggerne av IPA metoden (Smith et al., 2009). Metoden ble etablert på 1990 – tallet, og har primært blitt brukt til forskning innenfor psykologi. De siste årene har IPA blitt hyppigere anvendt innenfor humanvitenskapelig og sosialvitenskapelig forskning (Smith et al., 2009, s. 4). IPA er en metode som følger hele forskningsprosessen fra begynnelse til slutt. Med dette menes det at alle ledd i studien skal følge anbefalingene og retningslinjene til IPA. Dette inkluderer planleggingen av studien, rekruttering av informanter, gjennomføring av intervju og transkripsjoner, og analyseprosessen som til slutt resulterer i funn som skal drøftes (Smith et al, 2009).

IPA har fokus på hvordan mennesker opplever store endringer og hendelser i sitt liv. Videre er metoden opptatt av betydningen slike store hendelser får for den enkelte i form av deres tanker, følelser og refleksjoner (Smith et al., 2009, s. 3). Tidligere forskning viser at hasteflyttinger kan oppleves som inngripende og traumatisk for alle i familien (Slettebø, 2018). Hasteflytting kan dermed forstås som en stor hendelse i den enkeltes liv. I lys av dette vil informantenes opplevelse av ivaretagelse og medvirkning fra barneverntjenesten, være betydningsfullt å undersøke på et dypere nivå. Mitt valg av metode og analyse falt dermed på IPA, da jeg anser denne metoden som godt egnet for fenomenet som skal belyses i studien.

Det teoretiske grunnlaget i IPA bygger på en hermeneutisk, fenomenologisk og ideografisk forståelse. I en IPA analyse etterstrebes det at forskeren skal sette til side sin egen forforståelse under intervjuet, da det er informantenes subjektive livsverden som skal studeres i sin helhet. IPA har på den måten et fenomenologisk ståsted. Videre får

hermeneutikken sin plass gjennom forskerens fortolkninger av informantenes utsagn. Denne fortolkningsprosessen gjennomføres systematisk gjennom et ideografisk fokus for å ivareta den enkelte informants utsagn (Smith et al., 2009). IPA må dermed anses som en samskappingsprosess som konstrueres mellom informanten og forskeren, med utgangspunkt i informantens subjektive livsverden og forskerens fortolkninger og forståelse knyttet til denne.

3.4.1 Fenomenologi

Filosofen Edmund Husserl (1859-1938) regnes som grunnleggeren av fenomenologi. Fenomenologien er opptatt av hvert enkelt menneskes opplevde livsverden (Thomassen, 2006, s. 82). Livsverden kan forstås som menneskets subjektivt levde og erfarte forståelse av verden (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 46). I likhet med den sosialkonstruksjonistiske og hermeneutiske forståelsen, er fenomenologien opptatt av den subjektive opplevelsen og erfaringen i mennesket (Thomassen, 2006, s. 83).

Innenfor kvalitativ metode benyttes dermed fenomenologien for å forstå informantenes beskrivelser av fenomenet som forskes på. Det er informantens konkrete beskrivelser og perspektiver av verden, slik det oppfattes av informanten selv som er interessant for datainnsamlingen (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 45). IPA er opptatt av å få frem hvordan informantene skaper mening ut i de erfaringene de har gjort seg om fenomenet som forskes på (Smith et al., 2009, s. 21). Ut i fra et fenomenologisk ståsted er det viktig at jeg etterstreber at min forforståelse ikke fargelegger informantenes beskrivelser underveis i intervjuene.

Denne studien har vært opptatt av å få frem informantenes subjektive erfarte livsverden, og hvordan dette har skapt mening for dem, gjennom deres tanker og følelser. Jeg har ønsket å snakke med informantene om hvordan deres opplevelser og erfaringer, knyttet til dialogisk samarbeid med barneverntjenesten i en akutfase. Selv om barneverntjenestene i Norge er underlagt bestemmelser i barnevernloven (1992), kan informantene likevel ha ulike

oppfatninger av hva barneverntjenesten er, og hva de gjør for familier. Hvordan dette kan ha påvirket informantene under akutfasen, samt hvordan denne erfaringen har påvirket deres liv i ettertid er interessante spørsmål å stille i studien.

3.4.2 Hermeneutikk

Hermeneutikken har tilhørighet innenfor den humanvitenskapelige tradisjonen, og omtales som læren om å fortolke og forstå (Thomassen, 2006, s. 44). Hermeneutikkens tidlige historie omhandlet tolkning og forståelse av hellige tekster i Bibelen. I dagens forståelse av hermeneutikk, henvises det ofte til filosofen Hans-Georg Gadamer (1900-2002) og hans forståelse av hermeneutikk (Krogh, 2014, s. 38).

I følge Gadamer kan man hverken forstå verden eller tilegne seg ny kunnskap, uten vår forforståelse og vår forståelseshorisont (Gadamer, referert i Krogh, 2014, s. 47). Med forforståelse og forståelseshorisont, mener Gadamer de ubevisste fordommene vi har med oss inn som gir oss en slags referanseramme for å forstå noe ut i fra. Vår forståelseshorisont er under stadig utvikling og endring ut i fra nye måter vi forstår verden på (Gadamer, referert i Krogh, 2014, s. 54). Den hermeneutiske sirkel viser til at vår forståelse beveger seg mellom en helhet og deler av helheten. Slik vil vår forståelse dermed vil endre seg underveis – og ny kunnskap vil kunne oppnås (Thomassen, 2006, s. 91). Sosialkonstruksjonismen samsvarer med den hermeneutiske forståelsen ved at mennesket er komplekst og tolkende i sin forståelse av hva kunnskap er. Ut i fra dette konstruerer vi vår virkelighet i samspill med våre relasjoner (Anderson, 2003, s. 66). Innenfor kvalitativ forskningsmetode har hermeneutikken en stor plass. Det er viktig at forskeren er bevisst på tolkning ut i fra egen forståelseshorisont, slik at tolkningen i analysearbeidet kan forstås som en dialog mellom forskeren selv og det forskeren faktisk skal tolke (Thagaard, 2018, s. 37).

I en IPA studie er det forventet at forskeren under analyseprosessen, skal bevege seg inn og ut av den hermeneutiske sirkelen i et forsøk på å skape mening ut i fra informantenes stemme (Smith et al, 2009).

3.4.3 Ideografi

Innenfor IPA forplikter forskeren seg til å være tro mot informantenes beskrivelser av erfart livsverden. Dette innebærer at forskeren må etterstrebe at sine fortolkninger, ligger så tett opp mot den enkelte informants beskrivelser som mulig (Smith et al., 2009, s. 29). En måte å gjøre dette på kan være å knytte informantenes utsagn tett opp mot kategoriseringen av temaer underveis i analyseprosessen.

En ideografisk forståelse innebærer også at forskeren skal foreta et dypdykk inn i detaljene som beskrives av den enkelte informant. Dette vises blant annet i analyseprosessen, hvor datamaterialet til den enkelte informant analyseres for seg selv gjennom steg 1-4, før forskeren går videre til den neste transkripsjonen i steg 5 (Smith et al., 2009, s. 30).

3.5 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Innenfor kvantitativ metode benyttes begrepene validitet, reliabilitet og generalisering for å vurdere kvaliteten i den objektive forskningen (Thagaard, 2018, s. 19). Innenfor kvalitativ metode benyttes ofte begrepene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet for å vise til studiets pålitelighet og gyldighet (Thagaard, 2018, s. 187). Dette kapittelet vil vise til hvordan dette er etterstrebet gjennom studien.

3.5.1 Troverdighet – studiens interne validitet

I kvalitativ metode måles ikke dataene slik som i en kvantitativ metode. Det er likevel viktig å sikre troverdigheten til den kvalitative metoden, hvilket handler om å sikre en intern validitet. Dette sier noe om hvorvidt studien faktisk belyser det den er ment å gjøre eller ikke (Johannessen et al., 2016, s. 232). Underveis i fortolkningene av informantenes utsagn, har jeg stilt meg kritisk til hvorvidt mine egne refleksjoner speiler informantenes beskrivelser og erfaringer. Dette har medført at jeg har måttet forkaste noen av mine forforståelser underveis. Jeg har etterstrebet å vise transparens i henhold til de valg jeg har tatt underveis i studien, for å øke studiens troverdighet.

3.5.2 Bekreftbarhet – studiens reliabilitet

Bekreftbarhet i en kvalitativ metode tilsvarer objektivitetskriteriet i kvantitativ metode (Johannessen et al., 2016, s. 234). I kvalitativ metode bruker forskeren seg selv som et verktøy gjennom fortolkning av datamaterialet (Johannessen et al., 2016, s. 231) For å kunne sikre at de funnene som vises til i forskningen er basert på empiri, og ikke på forskerens egne tanker, meninger, holdninger – må det sikres en grad av objektivitet (Johannessen et al., 2016, s. 234). Underveis i intervjuene har jeg valgt å stille oppsummerende spørsmål til informanten underveis i intervjuet, dette for å sikre at jeg har forstått informanten riktig. Funnene i denne studien baserer seg likevel på min fortolkning av informantenes beskrivelser av fenomenet. Min fortolkning er blant annet et resultat av min forforståelse, punktueringer og epistemologiske ståsted. Det er derfor nærliggende å tenke at en annen forsker kunne ha kommet frem til andre funn. Jeg har vært transparent i henhold til valg av teori og metode, slik at leseren også kan danne seg sitt eget inntrykk underveis i teksten.

3.5.3 Overførbarhet – studiens eksterne validitet

Innenfor kvantitativ metode vises studiens generaliserbarhet fra et utvalg til en populasjon (Johannessen et al., 2016, s. 355). I kvalitativ metode er utvalget vesentlig lavere, og det er dermed lite hensiktsmessig å vurdere generaliserbarheten i studien. Det vises heller til studiets overførbarhet til andre områder innenfor et fagfelt (Johannessen et al., 2016, s. 233). Jeg har vært opptatt av å finne frem til tidligere forskning på området, men har ikke funnet så mye om det konkrete fenomenet som studien skulle belyse. Jeg har derfor søkt etter tidligere forskning som har fellesnevner opp mot fenomenet, blant annet avhandlinger (Syrstad, 2020; Slettebø, 2008) knyttet til foreldres samarbeid med barneverntjenesten etter en omsorgsovertakelse.

3.6 Innhenting av informasjon

Fenomenet som skulle belyses i denne studien var foreldres erfaringer med å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten under en hastesak. For å innhente informasjon om fenomenet måtte jeg, som forsker, gjennomføre ulike trinn i forskningsprosessen.

3.6.1 Utvelgelse av informanter

Studiets målgruppe er foreldre med foreldreansvar, som har erfaring med at deres barn ble hasteflyttet ut av hjemmet, med eller uten deres samtykke. Jeg fortok en strategisk utvelgelse, da jeg vurderte det som mest hensiktsmessig for å få innhentet kunnskap om det fenomenet jeg skulle forske på. En strategisk utvelgelse benyttes når det foreligger et mål om å få mest mulig informasjon om et fenomen (Johannessen, et al., 2016, s. 117). Dette innebærer at forskeren velger ut hvem som er innenfor målgruppen, i forkant av rekrutteringen av informanter. Dette for å sikre at utgangspunktet blir mest mulig hensiktsmessig for undersøkelsen (Johannessen et al., 2016, s. 117).

Innenfor IPA anses de detaljerte beskrivelsene informantene har om et fenomen, som det viktigste i studien. Det anbefales derfor å ha få informanter, slik at deres erfaringer knyttet til komplekse fenomen kan få sin fokuserte plass. IPA viser derfor til at det er tilstrekkelig med 3-6 informanter til et masterprosjekt (Smith et al., 2009, s. 51). I studien intervjuet jeg fire informanter.

3.6.2 Rekruttering av informanter

Da fenomenet som skulle forskes på inneholder taushetsbelagte opplysninger, henvendte jeg meg per e-post og telefon til barneverntjenester, barnevernsinstitusjoner, stiftelser og organisasjoner som har kontakt med målgruppen. De potensielle informantene kunne da få tilbud om deltakelse via sine kontaktpersoner, hvor de fikk ytterligere informasjon om studien gjennom et informasjonsbrev (vedlegg 1) (Thagaard, 2018, s. 56).

Det har vært utfordrende å komme i kontakt med potensielle informanter via disse tjenestene og organisasjonene, og jeg har beklageligvis fått erfare å få liten grad av respons på mine henvendelser. Dette har vært en utfordrende prosess gjennom rekrutteringen, da mitt engasjement for å lykkes har vært stort. Jeg henvendte meg også til øvrig profesjonelt og privat nettverk i form av snøballmetoden. Ved snøballmetoden rekrutteres informanter

gjennom at forskeren oppsøker faglige miljøer eller personer som har god kjennskap til fenomenet som skal belyses i studien, på denne måten kan de som oppsøkes henvise forskeren til potensielle informanter (Johannessen et al., 2016, s. 119). Utover dette har jeg benyttet sosiale medier som en plattform for å komme i kontakt med potensielle informanter, gjennom å dele informasjon om studien.

På bakgrunn av utfordringer knyttet til rekruttering, endret jeg deler av utvalget og utvalgskriteriene. I den opprinnelige prosjektplanen beskrev jeg at utvalget også skulle bestå av voksne søsken til barnet som hadde blitt hasteflyttet. Denne delen av utvalget måtte dessverre tas ut av studien, da det ble for utfordrende å komme i kontakt med dette utvalget.

Et annet utvalgskriteriet som ble endret, var tidsperspektivet fra hasteflyttingen hadde funnet sted. I den opprinnelige prosjektplanen, var utvalgskriteriet at hasteflyttingen ikke skulle være lenger tilbake i tid enn to år. Dette utvalgskriteriet ble også opphevet, da gjorde det for utfordrende å rekruttere. En siste endring i utvalget var alderen på barnet som ble hasteflyttet. I den opprinnelige prosjektplanen var kriteriet barn i alderen 12-18 år. Dette ble endret til at det skulle favne barn i alle aldere. Dette åpnet også opp for at barnet eller ungdommen kunne ha blitt hasteflyttet til et beredskapshjem eller en barnevernsinstitusjon.

Jeg har sammenlagt etablert kontakt med seks potensielle informanter. En av disse informantene mistet jeg kontakt med før intervjuene skulle finne sted, som jeg tolket som et ønske om å trekke samtykke til deltakelse i studien. En annen potensiell informant har jeg selv måtte takke nei til, da informantens erfaringer ikke samsvarte med de reviderte utvalgskriteriene. De fire informantene som har deltatt i studien er alle kvinner, da jeg ikke lyktes med å etablere kontakt med mannlige informanter.

3.6.3 Informasjonsbrev og samtykkeskjema

Samtlige informanter fikk tilsendt et informasjonsbrev (vedlegg 1) og et samtykkeskjema (vedlegg 2) i forkant av intervjuene. Det var 18 års aldersgrense for å delta i studien. I henhold til godkjenningen fra Norsk senter for forskningsdata (NSD), måtte jeg også ta hensyn til studiets *tredjepersoner* (vedlegg 4). Tredjepersoner ble definert som familiemedlemmet som ble hasteflyttet, altså barnet eller ungdommen. Bakgrunnen for at tredjepersoner også måtte gi sitt samtykke, var knyttet til at tematikken i studien var svært sensitivt i henhold til personvern. I de tilfeller hvor tredjepersonen var under 16 år, var det tilstrekkelig at forelder med foreldreansvar samtykke på tredjepersonens vegne (NSD personverntjenester, 2018). Tredjepersoner over 16 år mottok et eget informasjonsbrev (vedlegg 3) om studien, samt underskrevet en samtykkeerklæring (vedlegg 2).

Samtykkeskjemaene ble signert av informant, tredjeperson og meg i forkant av intervjudagen. Samtlige informanter og tredjepersoner har blitt opplyst om at de når som helst kan trekke samtykket sitt i forkant og i etterkant av intervjuet, og at all datainnsamling da vil bli slettet med umiddelbar virkning (vedlegg 2). Hverken de informanter jeg har intervjuet, eller studiets tredjepersoner har trukket samtykket sitt.

3.6.4 Utarbeidelse av intervjuguide

Med utgangspunkt i problemstilling og forskningsspørsmål utarbeidet jeg en intervjuguide i forkant av intervjuene (vedlegg 5). Intervjuguiden er utarbeidet som semi-strukturert, dette åpnet opp for at informantene også kunne snakke om det som er viktig for dem knyttet til fenomenet, foruten om de temaene jeg hadde utarbeidet på forhånd (Johannessen et al., 2016, s. 149). Dette samsvarer også med holdningen om en samarbeidsorientert tilnærming i møtet med den andre, hvilket er det noe av det teoretiske rammeverket i studien (Anderson, 2003). Dersom jeg erfarte at informanten ikke hadde ønske om å snakke mer fritt, hadde jeg konkrete oppfølgingsspørsmål som jeg også kunne stille. I en semi-strukturert intervjuguide åpner det opp for at forskeren kan bevege seg frem og tilbake i intervjuguiden, underveis i intervjuet (Johannessen et al., 2016, s. 148). Dette utgjør en større fleksibilitet for forskeren i intervjuet.

Under utformingen av intervjuguiden var jeg bevisst på at studiets metode skulle være IPA, slik at spørsmålene ble formet ut i fra hva denne metoden vektlegger (Smith et al., 2009, s. 46). Spørsmålene omhandlet eksempelvis hvordan erfaringene informantene hadde gjort seg, hadde påvirket og formet de som mennesker både underveis og i ettertid. Avslutningsvis spurte jeg hver informant om det var noen spørsmål de kunne ønske at jeg hadde stilt, eller om det var noe mer de ønsket å si.

3.6.5 Intervjuene

For innhenting av informasjon, gjennomførte jeg dybdeintervjuer med hver enkelt informant. Dybdeintervju ble benyttet for å få frem fylldige detaljer om informantenes opplevelser og erfaringer ut i fra deres subjektive livsverden, som er ønskelig i en fenomenologisk studie (Johannessen et al., 2016; Smith et al., 2009). Det er flere veier å gå ved innhenting av informasjon. Forskeren kan benytte seg av fokusgruppeintervju, som omfatter at fenomenet som skal forskes på presenteres i en utvalgt gruppe. En slik fremgangsmåte kan gi verdifull informasjon om variasjoner i holdninger innenfor en spesifikk gruppe eller fagfelt (Thagaard, 2018, s. 92). En annen fremgangsmåte for å innhente informasjon av et fenomen, er gjennom deltakende observasjon. Dette gjennomføres ved at forskeren oppnår kunnskap om fenomenet ved å delta i daglige aktiviteter i det fagfeltet som skal studeres (Thagaard, 2018, s. 63).

Ingen av disse to alternative fremgangsmåtene er forenelig med IPA sin teoretiske forankring (Smith et al., 2009). Da fenomenet som det skulle innhentes informasjon om er underlagt strenge taushetsbelagte opplysninger knyttet til informanter og tredjepersoner, vurderte jeg det som uhensiktsmessig med fokusgruppeintervju som fremgangsmåte. Jeg valgte videre en intervjuform fremfor observasjon, da fenomenet som skulle forskes på er lite tilrettelagt for dette.

To av intervjuene fant sted i den kommunen informanten tilhørte, de to andre intervjuene ble gjennomført over en sikker digital plattform. Dette begrunnet i en hver tids restriksjoner og anbefalinger knyttet til smittevernhensyn under covid-19 pandemien. Under alle intervjuene ble det benyttet en lydopptaker. Intervjuene varte mellom en og halvannen time.

Jeg gjorde få notater underveis i intervjuene. Dette var en bevisst strategi for å kunne være tydeligere og mer mentalt tilstede når informantene beskrev sine såre erfaringer med fenomenet. Min opplevelse av intervjuene var at informantene ønsket å bidra med sine stemmer inn i fagfeltet. Flere av informantene uttalte at de oppfattet denne studien som en trygg arena for å kunne dele sine erfaringer anonymt.

Jeg har tilbudt alle informantene oppfølgingsamtaler i etterkant av intervjuene. Dette som et tilbud for å ivareta potensielle reaksjoner som kunne oppstå i etterkant. Ingen av informantene har benyttet seg av dette, men har takket for tilbudet.

3.6.6 Transkribering

Innenfor IPA skal forskeren ta opp intervjuene på lydopptaker, og deretter transkribere intervjuet. Dette legger til rette for en systematisk analyse av datamaterialet (Smith et al., 2009, s. 4). Jeg valgte å transkribere alle intervjuene selv, og gjennomførte transkripsjonene fortløpende etter hvert intervju. Ved at jeg har gjennomført transkriberingen selv, har dette medført at jeg i større grad har fått forståelse og eierskap til studien som helhet.

Jeg transkriberte intervjuene ordrett, foruten om alle lyd-uttrykk med mindre de fremstod som signifikante for sammenhengen. Jeg endret dialektform, og gjorde om til bokmål. Jeg fjernet stedsnavn, og andre potensielt gjenkjennbare navn eller beskrivelser. Dette for å ivareta anonymitetskravet i studien.

3.7 Analyseprosessen

IPA er en strukturert analysemetode som har et analytisk fokus på informantenes stemmer gjennom den transkriberte teksten (Smith et al., 2009, s. 79). Innenfor IPA er hovedfokuset hvordan informantene opplever og forstår sin egen opplevde livsverden. Funnene jeg kom frem til i analyseprosessen, ble systematisert ut i fra tre hovedkategorier og syv underkategorier. De tre hovedkategoriene vokste frem som sentrale temaer underveis i analysen. Analyseprosessen omhandler hvordan forskeren beveger seg mellom det informantene beskriver og sin egen fortolkning av dette, hvilket forstås som dobbel hermeneutikk (Smith et al., 2009, s. 80).

Selv om analysemetoden er strukturert, viser Smith et al. (2009) til at det ikke er noen fasit på hvordan analyseprosessen skal gjennomføres, og dette åpner opp for at forskeren kan finne sin egen personlige stil knyttet til dette. Det vises likevel til en utarbeidet seks stegs analyse, som anbefales å følge som en veiledende støtte (Smith et al., 2009, s. 81).

Før jeg gikk i gang med analyseprosessen skrev jeg ned problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål på gråpapir som jeg hang opp på veggen. Dette som et konkret hjelpemiddel og veiviser, i det jeg dypdykket ned i informantenes beskrivende opplevelser av fenomenet. Underveis i analyseprosessen har jeg reflektert og arbeidet med disse seks stegene inspirert av Jonathan Smith (Smith et al., 2009):

1. Lesing og re-lesing av transkripsjoner
2. Innledende analyse - lage notater i transkripsjonene
3. Utvikle nye temaer
4. Lete etter sammenhenger mellom de utviklede temaene
5. Gå til neste intervju
6. Se etter mønstre på tvers av intervjuene

3.7.1 Steg 1: Lesing og re-lesing av transkripsjonene

Da jeg hadde transkribert alle intervjuene, satt jeg inn linjenummering og skrev ut alle transkripsjonene. Jeg startet med å høre på intervjuene fra lydopptakeren, mens jeg leste gjennom transkripsjonene. Siden den første gjennomlesningen, har jeg lest gjennom transkripsjonene flere ganger. Jeg har tatt meg god tid til å lytte og lese i denne delen av analyseprosessen, dette fordi jeg har ansett det som viktig å bli godt kjent med informantens beskrivelser i intervjuet. Ved å lytte til intervjuene mens jeg har lest transkripsjonene, har jeg også blitt mer bevisst og fokusert på den enkelte informant – hvilket bidro til en dybdeforståelse allerede i starten av analyseprosessen (Smith et al., 2009, s. 82)

3.7.2 Steg 2: Innledende analyse – lage notater i transkripsjonen

Før jeg gikk i gang med dette steget, opprettet jeg et nytt dokument for hver transkripsjon hvor jeg satt inn brede marger på hver side av selve transkripsjonen. I den venstre siden av marginen, markerte jeg nøkkelord og viktige sitater som informantene beskrev tett opptil problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål. Videre markerte jeg steder i transkripsjonen hvor det fremkom informasjon gjennom informantenes uttrykk i språket, eksempelvis i form av lengre pauser, repetisjoner av utsagn, latter og gråt, og lignende. Jeg noterte meg også egne spørrende refleksjoner som oppstod underveis i denne siden av marginen – hvilket løftet steg 2 over fra det beskrivende til det mer fortolkende (Smith et al., 2009, s. 90). For å skille mellom det informantene beskrev og mine refleksjoner rundt dette, benyttet jeg ulike fargekoder.

Dette steget tillot jeg meg å bruke lang tid på. Jeg opplevde at jeg raskt ble grepet av min egen iver og engasjement til å knytte teoretiske begreper til det jeg leste ut i fra transkripsjonen. Jeg måtte derfor være bevisst på hvilket steg i analyseprosessen jeg befant meg i, slik at jeg ikke risikerte at min forforståelse skulle overta denne delen av prosessen slik at jeg potensielt skulle overse viktige aspekter i transkripsjonen. Jeg opplevde videre at jeg brukte lang tid på å reflektere over det jeg leste, dette for å skape mening ut i fra det som kom frem fra informantenes beskrivelser i datamaterialet.

3.7.3 Steg 3: Utvikle nye temaer

I dette steget fokuserte jeg på det jeg hadde notert i venstre marg av transkripsjonen, for å deretter fylle inn teoretiske begreper og perspektiver inn i den høyre margen. De teoretiske referansene ble basert på min tolkning opp, mot de meningsfortyttende ord og uttrykk fra den venstre side av margen. Underveis i denne prosessen noterte jeg ned mulige temaer jeg knyttet til det som fremkom ut i fra venstre og høyre marg i transkripsjonen. Jeg gikk deretter tilbake til transkripsjonen for å sjekke at det jeg hadde kommet frem til gav mening ut i fra hva den aktuelle informanten hadde sagt, dette for å sikre at min fortolkning av transkripsjonen skulle ha et tydelig samsvar med datamaterialet.

IPA er en analysemetode som kan ses på som en dialog mellom transkripsjonen og forskeren, hvilket til slutt utgjør en måte å forstå datamaterialet på. Denne dialogen skapes i den hermeneutiske sirkel gjennom forskerens forforståelse og de nye utviklende temaene som skapes i analyseprosessen (Smith et al., 2009, s. 89). De temaene jeg kom frem til i dette steget kan derfor være annerledes enn hva en annen forsker ville ha kommet frem til.

3.7.4 Steg 4: Lete etter sammenhenger mellom de fremvoksende temaene

Jeg valgte å skrive ut nøkkelord og de temaene jeg hadde kommet frem til i underveis i steg 2 og 3, og noterte meg videre hvilket linjenummer disse temaene hadde en tilhørighet til. Disse temaene ble klippet ut og lagt i bunker, med andre temaer jeg vurderte som relevante innenfor det samme temaet. Jeg flyttet bunkene frem og tilbake, ut ifra hvor jeg vurderte det som mest hensiktsmessig knyttet til mønstre og sammenhenger. Underveis i denne prosessen vokste det seg frem hovedtemaer som jeg kunne kategorisere ut i fra. Her ble det svært viktig å ha problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål rett fremfor meg, som kunne bidra til å vise en stø kurs, da jeg erfarte at det raskt dukket opp hovedtemaer som ikke var i direkte overenskomst med min problemstilling. Noen temaer ble derfor lagt bort. Ved å kunne referere til linjenummer i transkripsjonen i denne prosessen, kunne jeg i større grad sikre risikoen for å kutte ut noe som potensielt kunne redusere informantenes beskrivelser av sin opplevde livsverden.

Da jeg så meg fornøyd med å lete etter sammenhengene mellom hovedtemaer og undertemaer, limte jeg de opp på et gråpapir – hver informant fikk hvert sitt gråpapir med fremvoksende temaer. I dette steget hadde transkripsjonen blitt redusert til et mer overkommelig materiale som jeg kunne jobbe videre med (Smith et al., 2009, s. 96).

3.7.5 Steg 5: Gå til neste intervju

IPA viser til en ideografisk forankring til datamaterialet, hvilket kan forstås som at datamaterialet til hver enkelt informant skal tillegges fokus og forpliktelse i henhold til analyseprosessen. Smith et al. (2009) viser til at dette steget omfavner at forskeren skal henvende seg til neste informants datamateriale for å gjennomføre steg 1 til 4 (Smith et al., 2009, s. 100). Dette kan forstås som en måte å ivareta ideografiske fremstillingen best mulig. Da jeg kom til dette steget i analyseprosessen tok jeg for meg datamaterialet til den neste informanten som beskrevet, og slik fortsatte jeg frem til jeg hadde gjennomgått alt av datamateriale til hver informant. På den måten fikk jeg tilstrebet å kunne gå i dybden på hver informants opplevde tanker, følelser og erfaringer i deres beskrivelser.

3.7.6 Steg 6: Se etter mønstre på tvers av transkripsjonene

Da alle fire informantintervjuene hadde gjennomgått steg 4, tok jeg opp oversikten jeg hadde notert på gråpapir fra hvert intervju, og hang opp på veggen. Jeg leste over disse gjentatte ganger, og brukte god tid på å se etter essensen og sammenhengene i de temaene som hadde utmerket seg. Igjen hadde jeg problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål i umiddelbar nærhet, for å støtte meg i å holde en stødig kurs. Jeg fant likheter og ulikheter hos informantene, og noterte meg ned dette. Da jeg selv følte at jeg hadde brukt tilstrekkelig nok tid i utforskningen, og hadde dannet meg en tydelig oversikt – etablerte jeg tre hovedkategorier med to til tre tilhørende underkategorier. Disse ble etablert ut i fra at minst halvparten av informantene var representert innenfor hver kategori.

Hver informant fikk tildelt sin farge, og jeg laget en tabelloversikt hvor kategoriseringen ble supplert med henvisning til linjenummer i transkripsjon, samt mine refleksjoner og tanker

knyttet til relevant teori. Da denne oversikten var gjennomført, gikk jeg deretter tilbake til transkripsjonene for å se om dette som helhet samsvarte med essensen av hva informantene hadde fortalt i intervjuene. Jeg opplevde at dette samsvarte, og vurderte dermed steg 6 som fullført.

Jeg utarbeidet med dette en temamatrix med hovedtemaer og undertemaer, før jeg konkluderte med at disse temaene skulle utgjøre studiets funn som blir presentert i kapittel 4.

3.8 Etiske betraktninger

Det viktigste forskningsetiske prinsippet handler om at studien ikke skal bidra til å skade informantene (Smith et al., 2009, s. 53). Jeg har tilbudt alle informantene en oppfølgende samtale i etterkant av intervjuene. Ingen av informantene har benyttet seg av dette tilbudet. Utover dette har jeg fulgt de forskningsetiske retningslinjer som foreligger fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH] underveis i studien (Johannessen et al., 2016, s. 85). Innenfor IPA er forskeren spesielt opptatt av å få frem informantenes indre refleksjoner, tanker og følelser (Smith et al., 2009, s. 53). Jeg har vært opptatt av å gi informantene en grundig gjennomgang av det informerte samtykket. Dette har jeg gjort ved å legge frem eksempler på hvilke temaer som skal berøres i forkant av intervjuet, dette for å forberede informantene best mulig. Utover dette har jeg gitt informasjonen muntlig og skriftlig i forkant av intervjuet. Jeg har også presisert at informantene har rett til å trekke seg fra studien når som helst, uten oppgitt grunn (NSD personverntjenester, 2018).

Prosjektbeskrivelsen i form av prosjektplan, intervjuguide (vedlegg 5), informasjonsbrev til informanter (vedlegg 1) og samtykkeskjema (vedlegg 2) ble sendt for godkjenning til Norsk senter for forskningsdata [NSD], senest 30 dager før jeg startet datainnsamlingen. Da studien skal belyse sensitive og taushetsbelagte opplysninger, har jeg måttet endre en del av den opprinnelige prosjektplanen for å kunne ivareta de forskningsetiske kravene knyttet til datainnsamlingen. Dette har jeg gjort ved å blant annet ta hensyn til studiens

tredjepersoner. Informasjonsbrev (vedlegg 3) og samtykkeerklæring (vedlegg 2) til tredjeperson har vært et krav og en forutsetning, for at jeg har kunnet benytte lydopptaker under intervjuene. Studien ble med disse justeringene godkjent av NSD (vedlegg 4). I samråd med NSD, VID vitenskapelige høyskole og veileder, har jeg vurdert at det ikke har vært nødvendig å melde studiet til Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk [REK]. Dette med begrunnelse i at studien omhandler sosialfaglige forhold herunder fokus på samarbeid, fremfor fokus opp mot medisinsk forskning (REK, u.å.).

Opplysningene som informantene formidler under intervjuet er taushetsbelagt informasjon, og jeg må som forsker sikre at disse opplysninger er anonymisert, og at det i masteroppgaven ikke kan spores opplysninger tilbake til den enkelte (Johannessen et al., 2016, s. 91). For å sikre at ikke disse taushetsbelagte opplysningene kommer på avveie, har jeg oppbevart lydopptaker og notater innelåst i en safe når jeg ikke aktivt har jobbet med dette.

Å forske på grupper med sensitive og smertefulle historier, har tidvis vært utfordrende i en forskerrolle. Fristelsen for å ta på seg terapeutbrillene har vært tilstede ved flere anledninger. Det har vært viktig for meg å være en sensitiv og forståelsesfull i den rollen jeg skulle inneha som forsker, og det har vært en lærerik prosess. I det påfølgende kapittelet skal informantens stemme lyttes til, når studiens funn presenteres for leseren.

4 Presentasjon av funn

I dette kapittelet vil jeg presentere de temaene jeg har identifisert som funn gjennom analyseprosessen, ved bruk av analyseverktøyet IPA. Funnene er ment som en belysning av min problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

1. På hvilke måter erfarer foreldre at de selv blir ivaretatt av barneverntjenesten under akuttfasen?
2. På hvilke måter erfarer forelder at de får medvirke under akuttfasen?

Med utgangspunkt i problemstillingen, er funnenes knyttet til hvilke tanker, følelser og erfaringer informantene beskrev under intervjuene. De temaene som her belyses som funn, må likevel forståes som et produkt av min egen tolkning, ut i fra min forforståelse, posisjon og punktueringer. Funnene kan derfor ikke betraktes som en fasit eller en endelig sannhet, da datamaterialet kan analyseres og tolkes ulikt av en annen.

For å gjøre det mer oversiktlig for leseren, har jeg valgt å vise til funnene som hoved – og underkategorier gjennom figurer i starten av hvert kapittel. Funnene blir belyst gjennom sitater fra informantene, som er ment å være illustrerende. Jeg benytter informantens forbokstav med påfølgende linjenummer, når jeg henviser fra transkripsjonen. Sitatene som presenteres samsvarer i størst mulig grad med de originale sitatene i transkripsjonene. Jeg har likevel endret noe for å styrke lesbarheten, eksempelvis ved å fjerne muntlige fyllord og kortet ned. Jeg har vært påpasselig med å vise lojalitet til informantenes stemme i sitatene, og ikke endret noe i henhold til dette. Dialekt, stedsnavn, navn, samt andre ord og utsagn som kan risikere å identifisere informantene eller tredjepersonene, har jeg fjernet fra sitatene - dette for å ivareta anonymitetshensyn.

4.1 Presentasjon av informantene

Det er fire informanter som har deltatt i studien. Informantene har fått tildelt pseudonymene *Cathrine*, *Mette*, *Veronica* og *Ida*. Alle informantene er bosatt ulike steder i landet.

Cathrine er i 30 årene, har samboer og er mor til to små barn. I forkant av hasteflyttingen hadde familien oppfølging av barneverntjenesten, i form av hjelpetiltak. Det er under ett år siden hasteflyttingen av hennes to barn fant sted. Barna ble hasteflyttet til et beredskapshjem uten samtykke (barnevernloven, 1992, § 4-6, 2. ledd). Under intervjutidspunktet var akutfasen avsluttet, men barna hadde ikke flyttet hjem og bor et annet sted med oppfølging av barneverntjenesten.

Mette er i 40 årene, er mor til to og bor alene sammen med sitt yngste barn. Familien hadde tidligere hatt oppfølging av barneverntjenesten, i form av ulike hjelpetiltak i hjemmet. Familien opplevde hasteflytting for rundt fire år siden, og det var *Mettes* eldste barn som ble hasteflyttet til en akuttinstitusjon med samtykke (barnevernloven, 1992, § 4-6, 1. ledd). I dag er *Mettes* eldste barn over myndighetsalder, og bor sammen med sin kjæreste.

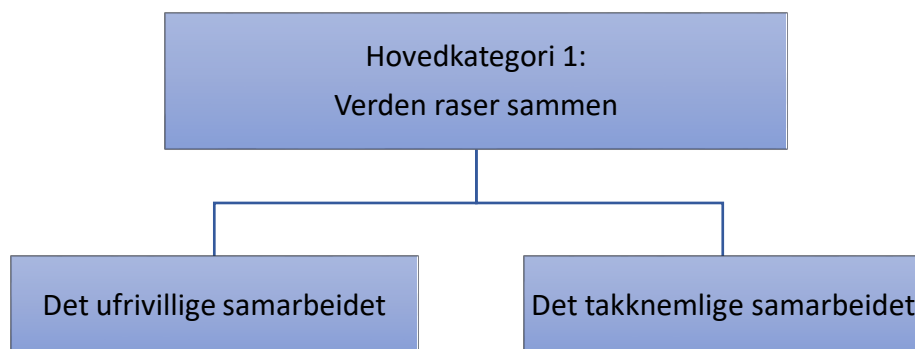
Veronica er i 20 årene, har samboer og er mor til to små barn. Veronica hadde ikke hatt kontakt med barneverntjenesten i forkant av hasteflyttingen. Hasteflyttingen fant sted for omkring ett år tilbake i tid ved intervjutidspunktet. Begge barna hennes ble flyttet til to ulike beredskapshjem uten samtykke (barnevernloven, 1992, § 4-6, 2. ledd). I dag har begge hennes barn flyttet hjem igjen, og familien har oppfølging gjennom hjelpetiltak.

Ida er i 40 årene, er mor til to og bor alene sammen med sitt yngste barn. Ida har hatt kontakt med barneverntjenesten over flere år. Familien har opplevd hasteflytting ved to anledninger, hvor det var det samme barnet som ble flyttet. Under intervjuet delte *Ida* erfaringer fra begge hasteflyttingene, men det er sistnevnte som har fått mest fokus da den

er av nyere tid. Den siste hasteflyttingen fant sted for omtrent to år siden, og det var *Idas* eldste barn som ble hasteflyttet med samtykke til en akuttinstitusjon (barnevernloven, 1992, § 4-6, 1. ledd). *Idas* eldste barn bor i dag et annet sted, med oppfølging fra barneverntjenesten.

Alle informantene har hatt kontakt med barneverntjenesten av ulike grunner og med ulike behov. Dette kapittelet skal vise hva informantene opplevde som likt og ulikt i samarbeid med barneverntjenesten under akutfasen. Disse erfaringene vil belyses ut i fra tre hovedkategorier, som betraktes som studiens funn.

4.2 Verden raser sammen



Det som var felles for informantene *Cathrine*, *Mette*, *Veronica* og *Ida* - var følelsen av å befinne seg i en uønsket akutt krise. Dette var uavhengig av om hastevedtaket fra barneverntjenesten var grunnet i et samtykke eller ikke. Hvorvidt hastesituasjonen var basert på *frivillighet* eller *ufrivillighet*, hadde imidlertid noe å si på hvordan informantene opplevde samarbeidet med barneverntjenesten.

4.2.1 Det ufrivillige samarbeidet

Hvordan oppleves det for foreldre å miste muligheten til selv å kunne velge å være i et samarbeid eller ikke? Informantene *Cathrine* og *Veronica* gjorde seg noen erfaringer med dette da deres barn ble hasteflyttet ut av hjemmet uten deres samtykke. Når det ufrivillige

samarbeidet har blitt tematisert i intervjuet, har begge beskrevet en opplevelse av en avmakt og en voksende indre smerte, underveis i samarbeidet med barneverntjenesten.

Da barna til *Cathrine* ble hasteflyttet til et beredskapshjem, ble de hentet av barneverntjenesten mens var på skolen. *Cathrine* fikk en telefonsamtale fra barneverntjenesten med informasjon om dette. Hun beskrev telefonsamtalen slik:

Da raste hele verden. Jeg husker at jeg skrek i telefonen, det var den første reaksjonen min. Dette skjedde på en fredag. Jeg visste ingenting om hvor barna mine var før på mandagen etter. (C: 29-36 og 46-55)

For *Cathrine* var dette en sjokkbeskjed å få, og hun beskrev en opplevelse av maktesløshet og rådløshet, da hun ikke lenger visste hvor barna hennes befant seg. *Veronica* erfarte også hasteflytting uten hennes samtykke. Hun beskrev starten på akuttfasen som en dramatisk og smertefull opplevelse:

Jeg møtte ikke barneverntjenesten. Det var politiet som kom, satt oss i jern og kjørte oss til politistasjonen. Barna ble hentet etter at vi hadde forlatt huset. Det å bli plassert på en celle når du ikke vet hvor barna dine er, eller vet om dem har det bra - det var helt forferdelig. (V: 21-27)

Veronica opplevde i likhet med *Cathrine*, en grad av maktesløshet da barna ble hasteflyttet. Hun beskrev det på denne måten:

Du mister jo kontrollen. Det er jo det kjæreste du har, og så får du ikke være med å bestemme. Uansett hva vi spurte om så fikk vi høre at barna hadde det fint, men ikke noe mer enn det. Man blir så frustrert for uansett hva man sier eller gjør, så nytter det ikke. (V: 116-139)

Cathrine og *Veronica* beskrev begge en grad av avmaktsfølelse i samarbeidet med barneverntjenesten. Slike beskrivelser kom flere ganger opp under deres intervjuer, hvor opplevelsen av avmakt var fremtredende under hele akutfasen.

4.2.2 Det takknemlige samarbeidet

Informantene *Mette* og *Ida* beskrev også hasteflyttingene som vonde erfaringer som de har gjort seg i livet. Til forskjell fra *Cathrine* og *Veronica* hadde de selv bedt om hjelp, som til slutt resulterte i en hasteflytting. Under intervjuene med *Mette* og *Ida*, kom det flere ganger opp beskrivelser av lettelse og takknemlighet over å få hjelp.

Mette var i behov av hjelp til å håndtere sitt barns smerteuttrykk. Da barneverntjenesten fattet hastevedtak etter barnevernloven (1992), hadde *Mettes* barn vært på rømmen over lengre tid. Da beslutningen om hasteflytting til en akuttinstitusjon ble besluttet, beskrev *Mette* det slik:

Det var jo godt å vite at barnet mitt ble tatt vare på, og at barnevernet stod klare for å hjelpe til. Jeg har jo fått masse hjelp tidligere, men det har jo ikke fungert – sånn at det var bra at det endelig ble tatt en god avgjørelse, selv om det ikke var det man egentlig ønsket. (M: 135-140)

På spørsmål om hvilken betydning dette samarbeidet med barneverntjenesten hadde for *Mette* som mor, forklarte hun det på denne måten:

Det gav meg litt ro. Ja, altså det var jo tøft, selv om det på en måte var en lettelse at vi fikk hjelp. Likevel så slapp jeg aldri den uroen helt, for det var jo barnet mitt. (M: 583-587)

Mette beskrev beslutningen om hasteflytting som noe som kunne gi henne et slags pusterom. *Ida* har hatt to erfaringer med hasteflytting - en fra flere år tilbake i tid og en fra nyere tid. *Ida* beskrev dagen hvor barnet hennes ble hasteflyttet for annen gang, slik:

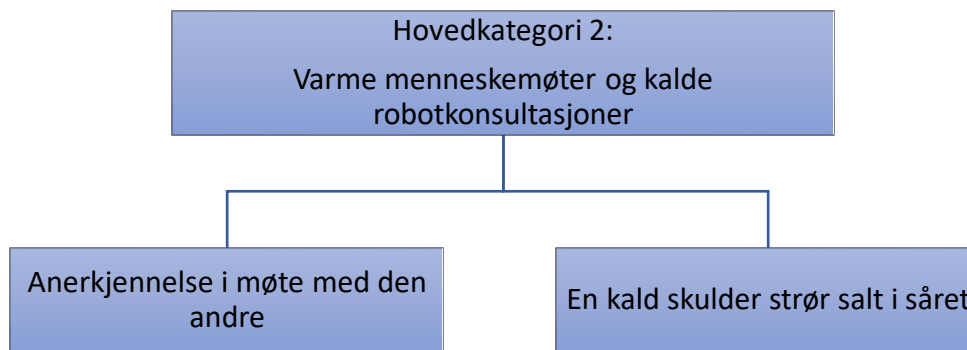
Jeg var veldig lettet for at barnevernet var der den dagen. Jeg kan jo si så mye som at jeg har jo slåss mot barnevernet helt siden barnet mitt ble født. Men den gangen her så var jeg veldig lettet for at barnevernet var der, fordi det var de som kunne hjelpe oss. (I: 85-90)

På spørsmål om hvordan *Ida* opplevde hasteflyttingen som mor, beskrev hun hjelpen hun fikk fra barneverntjenesten som en mulighet til å kunne hente seg litt inn igjen:

Det betydde at jeg kunne få puste igjen. Det hadde jeg ikke følt at jeg hadde kunnet gjøre den siste tiden, fordi det hadde vært så tøft her hjemme. Nå kunne jeg endelig puste, og slippe ned skuldrene litt. Men det betydde ikke at det ikke gjorde veldig vondt altså, for det gjorde det. (I: 192-196)

Mette og *Ida* beskrev begge en opplevelse av lettelse under samarbeidet med barneverntjenesten i akuttfasen. De beskrev at det var godt å bli lyttet til, og at de fikk den hjelpen de var i behov av. Beskrivelser av en opplevd lettelse, viste seg som gjentakende under *Mette* og *Idas* intervjuer.

4.3 Varme menneskemøter og kalde robotkonsultasjoner



Alle informantene benyttet ord som *medmenneskelighet*, *roboter*, *varme* og *kulde* når de beskrev erfaringene de hadde hatt med barnevernansatte underveis i samarbeidet. Informantene viste til hvordan disse mellommenneskelige møtene hadde påvirket de under akutfasen, og senere i livet. Dette vurderte jeg derfor som et sentralt funn under analyseprosessen, og vil her belyses gjennom to underkategorier.

4.3.1 Anerkjennelse i møte med den andre

Anerkjennelse og forståelse knyttet til opplevelse av å stå i en akutt krise, var noe av det informantene viste til som viktig i samarbeidet. Informantenes erfaringer med anerkjennelse underveis i akutfasen, vise seg å være varierende.

Cathrine fortalte at hun ikke følte seg anerkjent i møte med barneverntjenesten før mot slutten av akutfasen:

Den siste uka fikk jeg høre at det var lov til å være lei seg, og at det var lov til å være sint. Det synes jeg det var godt å høre, og jeg følte at jeg fikk en slags støtte. (C: 625-638)

Cathrine opplevde denne anerkjennelsen som noe etterlengtet og godt, og beskrev det slik:

Det var befriende. Det var godt å møte en som ikke oppførte seg som en robot. (C: 845)

Mette beskrev at hun opplevde barneverntjenesten som støttende når de først forstod situasjonen familien stod i:

Jeg tror at når barnevernet først skjønnte hele situasjonen vår, da begynte ting å løsne litt mer. Jeg har jo opplevd å få støtte, det har jeg. Barnevernet har jo sagt at jeg ikke skal gå med tanker om å være dårlig mor, og liksom det der. (M: 440-447)

I motsetning til *Cathrine* og *Mette*, beskrev *Veronica* svært få erfaringer med å bli møtt på en anerkjennende måte av barneverntjenesten. *Veronica* trakk frem viktigheten av å vise anerkjennelse og medmenneskelighet i samarbeidet:

Det er viktig at man lytter til hverandre, og hører hva begge parter har å si. Spesielt i en slik akutsituasjon er det jo viktig å vise medmenneskelighet, det kommer jeg ikke uten. (V: 213-215)

Ida viste til flere situasjoner hvor hun ble møtt på en god og anerkjennende måte av barneverntjenesten. *Ida* reflekterte rundt hvordan begge erfaringene med hasteflytting hadde vært, og beskrev hvordan hun hadde opplevd det som forelder og som menneske:

Det er jo reparerende rett og slett. Altså når man går gjennom et sånt traume, og føler at man blir møtt av roboter – slik som jeg ble den første gangen, da går noe i stykker, ikke sant. Det føles som at du går i stykker innvendig. Og det å bli møtt med varme og medmenneskelighet, det fikk meg til å føle at jeg kunne plukke opp bitene

av meg selv, og begynne å sette de litt sammen igjen da. Og begynne å føle meg som et menneske igjen jeg også. (I: 598-604)

Ida trakk frem en situasjon hvor hun opplevde å bli møtt på en støttende og anerkjennende måte av sin kontaktperson i barneverntjenesten, etter et møte:

Jeg husker at jeg stod på parkeringsplassen og gråt etter møtet, og at saksbehandleren min tok seg tid til å stå der med meg. Hun kunne jo strengt talt bare ha sagt at hun måtte videre i neste møte, men hun gjorde ikke det. Hun tok seg tid, selv om jeg bare gråt. Det var jo bare følelsene mine, men likevel så tok hun seg tid til å høre på det. (I: 734-739)

Ida viser også til hvordan en liten gest i samhandlingen, kan bety så mye som forelder:

Når du er så nedbrutt som du blir i en slik situasjon, så holder det nesten med det at noen bare ser på deg og nikker - litt sånn «nod of approval» liksom. Bare det holder, det trenger ikke å være vanskeligere enn det heller faktisk. Det koster så lite, og det betyr så mye. Det burde barnevernet være flinkere på. (I: 518-529)

Cathrine, Mette og Ida viste til flere situasjoner hvor de opplevde å bli møtt med anerkjennelse underveis i samarbeidet. *Veronica* fortalte at anerkjennelse i form av å vise medmenneskelighet var noe hun savnet i samarbeidet.

4.3.2 En kald skulder strør salt i såret

Samtlige av informantene beskrev hasteflytting som en traumatiserende erfaring. Denne opplevelsen lå som et smertefullt fundament, og hadde noe å si for hvordan informantene ønsket å bli møtt av barneverntjenesten. Alle informantene formidlet en eller flere

erfaringer, hvor de opplevde seg møtt på en dårlig måte i løpet av akutfasen. Disse erfaringene ble beskrevet som såre og vonde.

Da *Cathrine* skulle ha sitt første møte med barneverntjenesten etter hasteflyttingen, opplevde hun å bli tildelt egenskaper av barneverntjenesten. Hun beskrev dette slik:

De var lite hyggelige. For det første så ble jeg kalt for apatisk. Da reiste advokaten min seg opp, og sa jeg heller var i sjokk over det som har skjedd. Så det var ikke mye forståelse fra barnevernet i det møtet, det var det ikke. Jeg hadde bare mest lyst til å gå ut. Det var ikke noe godt. (C: 106-120)

Under intervjuet spurte jeg *Cathrine* om hun og barneverntjenesten hadde snakket om hvordan hun opplevde akutfasen som forelder:

Nei, det har aldri vært rom for det, og jeg har aldri blitt spurt om det. Det har handlet om andre ting når vi har hatt møter. Jeg hadde ikke den tilliten til saksbehandleren min heller, og følte ikke at jeg kunne snakke med henne om problemer. Vi gikk rett og slett ikke overens i det hele tatt. Så det var ikke noe trygghet eller tillit for å snakke om hvordan jeg hadde det. Jeg følte meg bare i veien på en måte. (C: 286-306)

Cathrine opplevde ikke at det var noe rom for at hennes tanker og følelser skulle få plass. *Mette* viste også til en vond situasjon som hun husket godt fra akutfasen. Barnet hennes hadde vært på rømmen over lengre tid. *Mette* opplevde å få en form for irettesettelse etter en vurdering hun hadde gjort i henhold til situasjonen:

Jeg opplevde å få litt tilsnakk, fordi at jeg ikke reiste ut på natten for å lete. Men jeg visste at dersom jeg gjorde det og klarte å oppnå kontakt, så ville barnet mitt bare stikke av på nytt. Da fikk jeg litt sånn tilsnakk, og det synes jeg var veldig sårt. Da følte jeg meg litt liten liksom. (M: 118-124)

Mette opplevde denne irettesettelsen som unødvendig og vond. *Veronica* beskrev at hun opplevde å bli møtt med liten grad av empati under akuttfasen, og opplevde møtene med barneverntjenesten som en kald opplevelse:

Det har vært flere anledninger hvor tårene mine har trillet under møtene. Jeg husker en gang hvor jeg satt der med hovne øyne, og saksbehandler bare satt og så på meg. Hun var nok egentlig stresset for å komme seg videre i møtet. Hun kunne jo i stedet ha sagt noe som «jeg skjønner at dette er tøft for deg, kanskje vi skal ta en pause så kan jeg gå ut litt, så kan dere få snakket litt sammen», for eksempel. (M: 277-283)

Veronica fortalte om dagen hvor hun fikk vite at barneverntjenesten skulle sende begjæring om omsorgsovertakelse til Fylkesnemnda¹⁰. *Veronica* fortalte at barneverntjenesten ringte henne en fredag ettermiddag:

Da barnevernet skulle fortelle oss at de skulle begjære en omsorgsovertakelse, så ringte de en fredag ettermiddag kl. 16:30. Da var det ikke så lett for oss å få kontakt med advokater eller nødvendig helsehjelp. Det endte med at vi satt her helt alene etter at vi fikk den beskjedden. (V: 375-379)

Veronica opplevde barneverntjenestens valg av formidling rundt denne beskjedden som sårt og vondt, og satt med en opplevelse av å stå uten et sikkerhetsnett. *Veronica* viste flere

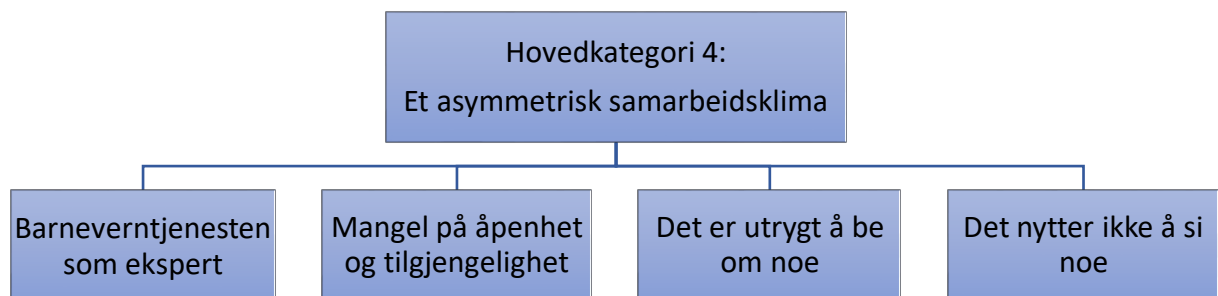
¹⁰ Fylkesnemnda kan fatte vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven (1992).

ganger til hvor viktig det var å se foreldrene som mennesker i krise, og at hun kunne ønske at barneverntjenesten hadde fokusert mer på dette i samarbeidet under akutfasen. *Ida* viste til opplevelsene fra den første hasteflyttingen. Med dette trakk hun frem hvilke konsekvenser det kan ha å bli møtt på en kald måte under en akutfase:

Du føler at du går i stykker som menneske under en akutt plassering. Og når du opplever at barnevernet oppfører seg som roboter, så blir du plukket fra hverandre som menneske selv også. (I: 614-617)

Alle informantene viste til en eller flere vonde erfaringer i samhandlingen med barneverntjenesten under akutfasen. En hasteflytting ble beskrevet som en smertefull og traumatisk hendelse.

4.4 Et asymmetrisk samarbeidsklima



Samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten består av en asymmetrisk relasjon som er preget av en maktskjevhet. Informantene viste til erfaringer hvor denne maktskjevheten kom til syne under samarbeidet, og som kunne gjøre samarbeidet mer utfordrende. For noen av informantene var kontakten med barneverntjenesten under akutfasen en ny og ukjent erfaring. Informantene beskrev akutfasen som noe uoversiktlig og skremmende. Dette blir beskrevet i fire underkategorier.

4.4.1 Barneverntjenesten som ekspert

Alle informantene delte beskrivelser av at de på et eller annet tidspunkt under akuttfasen, opplevde barneverntjenesten som det styrende organ i henhold til avgjørelser underveis i akuttfasen. Informantene beskrev opplevelsen av at barneverntjenesten inntok en ekspertrolle. Dette kunne oppleves som utfordrende i samarbeidet, og kunne bidra til å svekke tillit i det relasjonelle samarbeidet.

Da *Cathrine* skulle ha sitt første samvær med barna sine etter hasteflyttingen, opplevde hun å få en instruks fra barneverntjenesten på hvordan hun skulle være under samværet:

Jeg fikk beskjed om hvordan jeg skulle oppføre meg, og hva jeg skulle si hvis barna stilte spørsmål. Så få dager etter at barnevernet har tatt i fra deg barna dine, og du skal hilse på dem igjen [...] Så det er ikke lett for oss at barnevernet kommer med en liste på hvordan du skal være. Det blir sånn falskt på en måte. (C: 225-233)

Cathrine fortalte at hun alltid gledet seg til å treffe barna sine under samvær. Likevel uttrykte hun at samvær også var noe hun kunne grue seg litt til, da hun opplevde barneverntjenesten som lite sensitive. *Cathrine* ønsket likevel å trekke frem en mer positiv erfaring fra samvær, hvor hun opplevde at den barnevernsansatte klarte å gjennomføre mandatet sitt på en mer ivaretagende måte:

Den dagen følte vi oss ikke så overvåket. Hun fra barnevernet valgte å legge bort notatboka, pennen og barnevernskiltet sitt - slik at det ikke hang frampå. Dette gjorde hun uten at vi sa noe. Da så det mer ut som at vi hadde med oss en vi kjente når vi gikk rundt liksom, og det så mer normalt ut. Det ble en helt annen stemning med en gang. (C: 479-500)

Mette beskrev at det ikke alltid forekom en enighet mellom henne og barneverntjenesten. Hun viste til at noen av avgjørelsene som har blitt tatt, ikke har vært etter hennes ønske:

Noen av de avgjørelsene er det jo ikke jeg som har tatt selv heller. Det er jo noe som barnevernet kanskje har veiledet meg til, eller sagt at det skal være sånn og jeg har vært uenig. Det har vært litt sånn vanskelig. (M: 190-193)

Mette fortalte under intervjuet at hun lyttet mye til hva barneverntjenesten rådet henne til å gjøre. *Mette* opplevde dette som det riktige å gjøre, fordi det viktigste for henne var å bedre relasjonen til barnet sitt under akutfasen. Hun beskrev det slik:

Jeg hørte nok mer på hva barnevernet sa, hvilke forslag de kom med og ville prøve ut det. Jeg tror ikke jeg kom med så mye egne forslag om ting, nei. Vi hadde jo dette familierådet da. Det var ikke mitt forslag det heller, det kom fra barnevernet. Men som jeg sa så ville jeg jo prøve alt. (M: 705-711)

Ida opplevde at barneverntjenesten kunne sette mål som hun ikke selv var enig i, eller visste om. Hun viste til at dette gjorde det vanskelig for henne i samarbeidet:

Jeg har kanskje en oppfatning av at barnevernet har en tendens til å sette mål som jeg ikke er enig i eller vet at de gjør. Opplevelsen av at barnevernet liksom trer ting litt over hodet på deg da. Også forventer de at du skal samarbeide om det, det er ganske vanskelig det altså - å samarbeide om noe du ikke er enig om eller ikke vet. (I: 336-342).

Ida viste også til opplevelsen av at hun hadde mer enn nok med seg selv etter at barnet hennes ble hasteflyttet, og at det også opplevdes godt at barneverntjenesten tok en ledende rolle:

Jeg tror bare at jeg for det meste fløt med strømmen, jeg. Jeg hadde nok med å komme meg på beina tror jeg, uten at jeg hadde noen andre ønsker. Akkurat der og da hadde vi slitt så mye, at det var befriende å ikke måtte komme med så mye innspill egentlig. (I: 786-794)

Informantene *Cathrine*, *Mette* og *Ida* viste til ulike situasjoner hvor de hadde opplevd seg tilsidesatt av barneverntjenesten i form av råd, veiledning og beslutninger. *Ida* påpekte også at det dette også kunne oppleves som noe positivt sett ut i fra den krisen hun selv befant seg i under akutfasen.

4.4.2 Mangel på åpenhet og tilgjengelighet

Informantene formidlet opplevelsen av manglende informasjon underveis i akutfasen som noe utfordrende i samarbeidet. Opplevelsen av barneverntjenesten som utilgjengelig for henvendelser, ble også sett på som en fremtredende belastning under informantenes beskrivelser.

Mette beskrev frustrasjonen knyttet til opplevelsen av manglende tilgjengelighet slik:

Det opplevdes frustrerende de gangene jeg hadde behov for å drøfte noe med barnevernet, men ikke fikk tak i dem. Jeg skjønner jo at det ikke går at man får tak i dem sånn kjapt hele tiden, men noen ganger så kunne jeg ønske at man fikk litt kjappere kontakt da. (M: 593-598)

Veronica beskrev også frustrasjon knyttet til opplevelsen av liten grad av tilgjengelighet:

Jeg vet ikke hvor ofte vi har ringt barnevernet og ikke fått svar, eller sendt meldinger og ikke fått svar. Det har som regel endt opp med at advokatene har måttet sende mail eller brev, og da har de svart. Sånn skal det ikke være når det er henvendelser som omhandler våre barn. Hvis barnevernet ikke kan svare, så bør de heller si det, i stedet for å ikke svare. (V: 220-228)

Informantene *Mette* og *Veronica* belyser med dette et stort behov for informasjon og tilgjengelighet under en vanskelig tid, og at dette er viktig i samarbeidet med barneverntjenesten.

4.4.3 Det er utrygt å be om noe

Opplevelsen av å kunne rekke opp hånden for spørsmål eller tilbakemeldinger under akutfasen, beskrev informantene som noe som var komplisert å gjøre. *Cathrine* beskrev det slik:

Det er ikke så lett å be om ting, for du vet ikke hva du kan be om. Du vet ikke hvilke krav du har under en akutt plassering. Du vet ikke i det hele tatt hva du kan spørre eller be om. Og når du først spør om noe og ikke får svar, så blir det en sånn usikkerhet. Det er nok til at du ikke spør om noe mer. (C: 959-963)

I likhet med *Cathrine*, kjente også *Mette* på en slik usikkerhet. *Mette* viste videre til hvordan frykten for barnevernet, kunne påvirke hvordan man som forelder valgte og posisjonerer seg i samarbeidet:

Man er litt sånn redd for barnevernet. Man er redd for at man skal bli tatt i fra barnet sitt, men samtidig så vil man ha hjelp også. Jeg husker at jeg var mye frustrert under samarbeidet, for det var jo ikke alt jeg var enig i. Likevel var det den frykten. (M: 33-41)

Mette viste også til at hun kunne oppleve det som utrygt å komme med meninger og tanker til barneverntjenesten, i fare for å bli sett på som en krevende samarbeidspartner:

Jeg ville jo på en måte ikke være for krevende når de hadde flyttet barnet mitt. Jeg ville jo ikke at barnevernet skulle tenke at jeg var hun moren som bare maser og sånn. (M: 318-321)

Cathrine og *Mette* viste til hvordan usikkerheten rundt hvilke rettigheter man har som foreldre i en hastesak kan påvirke hvordan man som foreldre posisjonerer seg underveis i samarbeidet.

4.4.4 Det nytter ikke å si noe

Under intervjuene kom informantene med beskrivelser knyttet til situasjoner hvor de hadde etterspurt noe, som de opplevde at ikke ble fulgt opp. Informantene *Veronica* og *Ida* beskrev hvordan en slik opplevelse gav de en følelse av motløshet og frustrasjon. *Veronica* beskrev det på denne måten:

Du føler at du ikke har noe du skulle ha sagt. Du føler deg så lite verdt rett og slett. Det at barnevernet kan styre så mye de vil med barna dine, uten at du skulle ha noe du skulle ha sagt. Du blir jo liksom så lei når du ber om det samme 5-7 ganger, og det ikke skjer noe - du har liksom lyst til å gi opp da. (V: 542-550)

Ida beskrev hva det gjorde med henne å ikke få de avklaringene hun trengte:

Det har vært vanskelig å få svar på alt jeg spør om. Barnevernet har nesten alltid vært tilgjengelig hver gang jeg har lurt på noe, men å få svar på det jeg spør om det er jo ikke alltid like lett. Da blir jeg frustrert, og jeg blir sittende i tankekjør med fokus på mine egne feil og mangler. (I: 645-659)

Ut i fra *Veronica* og *Ida* sine beskrivelser, kan det fremstå som at behovet for avklaringer på store og små spørsmål også var viktig for selve selvivaretagelsen under akutfasen.

4.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg trukket frem de temaene som jeg har identifisert som empiriens funn. Informantene har tatt meg med inn i deres livsverden, og funnene har vokst frem gjennom min tolkning av det transkriberte datamaterialet. Sitatene jeg har vist til underveis, er de sitatene jeg opplever belyser funnene på en tydelig og sårbar måte. Gjennom informantenes fortellinger har jeg fått anledning til å reflektere over hvordan samarbeid mellom foreldre og barneverntjenesten under en akutfase, kan ha så mange komplekse sider ved seg. I det neste kapitlet skal jeg vise til hvordan denne empirien kan forstås og underbygges av tidligere forskning og etablerte teorier, samt mine egne refleksjoner.

5 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte funnene som ble presentert i kapittel 4, opp mot de teoretiske perspektivene som ble presentert i kapittel 2. Mine egne tanker og refleksjoner knyttet til det som belyses, vil også komme frem underveis. Noen av informantenes sitater vil trekkes frem på nytt, der jeg anser det som underbyggende for det som skal belyses. Kapittelet deles opp i underkapitler som representerer empiriens hovedfunn, hvor funnenes underkategorier vil fremkomme implisitt. Drøftingen er men for å besvare studiens problemstilling med påfølgende forskningsspørsmål:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten, når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

1. På hvilke måter erfarer foreldre at de selv blir ivaretatt av barneverntjenesten under akutfasen?
2. På hvilke måter erfarer foreldre at de får medvirke under akutfasen?

5.1 Verden raser sammen – makten, avmakten og motmakten

Alle informantenes skildret sine erfaringer med hasteflytting som en *verden som raser*, hvilket har satt traumatiske sår i dem som foreldre og som mennesker. Disse beskrivelsene fremkom uavhengig av om hasteflyttingen var samtykkebasert eller ikke. Informantene beskrev videre hasteflyttingen som å være i en krise, hvilket samsvarer med funn gjort i andre studier på fenomenet (Slettebø, 2018; Storhaug & Kojan, 2017). I studien til Storhaug & Kojan (2017), ble det vist til at foreldrene var i behov av mer systematisk oppfølging av barneverntjenesten under akutfasen. I proposisjonen til Stortinget om forslag til ny barnevernlov, vies det et større fokus på å sette oppfølging av foreldre under en akutfase i system (Prop. 133 L (2020-2021), s. 400). Ut ifra hva tidligere forskning viser om foreldres opplevelse av hasteflytting, er det rimelig å tenke at forslaget om ny lovgivning rettet mot dette kan være et steg i positiv retning (Slettebø, 2018; Storhaug & Kojan, 2017).

Samarbeidsrelasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten kan forstås som en relasjon med en grunnleggende maktskjevhet på bakgrunn av barneverntjenestens mandat (Skau, 2013). I dette kapittelet vil Foucault (1999a; 1999b), Skau (2013), Haugland (2018), samt tidligere forskning trekkes frem i forståelse av maktbalansen mellom barneverntjenesten og foreldre i hastesaker med og uten samtykke fra foreldre.

5.1.1 Hvordan forstå maktperspektivet i en akutfase?

I Foucaults (1999b) maktanalyse, vises det til flere kriterier som maktperspektivet må forstås ut i fra. Maktens form som vises gjennom institusjoner eller lignende kan ikke forstås som makt i seg selv, men må forstås som *maktens endepunkt*. Med dette viser Foucault (1999b) til at makt må forstås som noe mer heterogent og komplekst (s. 103). Slik jeg forstår dette, kan ikke barneverntjenesten identifiseres som en makt i seg selv, men heller som maktens endepunkt. Som maktens endepunkt, styres barneverntjenesten av sitt mandat gjennom lover og forskrifter. Det er dette som utgjør maktskjevheten i relasjonen mellom barneverntjenesten og foreldrene, likevel kan dette også forstås som en relasjon som har avhengighetsforhold til hverandre. Barneverntjenesten er avhengig av familier de kan hjelpe for å få utført arbeidet sitt, og familiene de hjelper av avhengig av de tjenestene barneverntjenesten yter til familien (Skau, 2013). Foucault (1999b) beskriver maktens motpol som *motstanden*. Det er mellom makt og motstand hvor *maktrelasjonene* ligger. Gjennom motstandspunktet vil blant annet støtte, motstand og holdepunkt fremkomme (Foucault, 1999b, s. 107). Makt og motstand kan dermed forstås som noe som er avhengige av hverandre for å kunne eksistere. Slik jeg forstår dette, kan dette legge til grunn for at foreldre ikke kan forstås som passive tilskuere i en maktrelasjon til barneverntjenesten. Informantene har anledning til å utøve motmakten i maktrelasjonen ved eksempelvis klage på vedtak, rette klager til barneverntjenesten eller Statsforvalteren, oppsøke organisasjoner som fremmer barnevernsforeldres perspektiv, eller ved å delta som informanter i en studie som omhandler dette.

Mette og *Ida* opplevde å ha et godt samarbeid med barneverntjenesten rundt beslutningen om hasteflytting. *Ida* hadde tidligere hatt en negativ erfaring med hasteflytting, likevel

uttrykte begge informantene stor grad av lettelse og takknemlighet over å få hjelp av barneverntjenesten i en vanskelig tid. *Ida* beskrev dagen hvor barnet hennes ble hasteflyttet for annen gang slik:

Jeg var veldig lettet for at barnevernet var der den dagen. Jeg kan jo si så mye som at jeg har jo slåss mot barnevernet helt siden barnet mitt ble født. Men den gangen her så var jeg veldig lettet for at barnevernet var der, fordi det var de som kunne hjelpe oss. (I: 85-90)

I *Ida* sin beskrivelse viser hun til sine vonde erfaringer i samarbeidsrelasjon til barneverntjenesten, hun viser likevel til at disse erfaringene ikke stoppet henne fra å be om hjelp på ny. *Mette* hadde også hatt erfaringer med barneverntjenesten tidligere, og selv om hverken *Ida* eller *Mette* ønsket at hasteflytting skulle bli utfallet denne gangen, opplevde de likevel at de fikk den hjelpen de var i behov av i starten av hasteflyttingen. Dette kan forstås som at *Ida* og *Mette* ved å beholde sin myndiggjøring gjennom ved selv å be om hjelp, kan ha hatt en betydning for dem i selve avgjørelsen om å be om hjelp (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette berører medvirkningsperspektivet, som skal sikre foreldres grad av *innflytelse* i det profesjonelle samarbeidet, hvilket belyser denne studiens forskningsspørsmål knyttet til *medvirkning* (Haugland, 2018, s. 250).

Bufdir har bedt om at det etterstrebes bruk av familieråd i hastesaker (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017). Familieråd anses en modell som kan fremme familiens opplevelse av medvirkning og innflytelse (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 159). Av informantene i denne studien var det bare *Mette* som hadde erfaring med familieråd under hastesaken. Dette får meg til å undre over hvorfor ikke familieråd ble foreslått for de andre informantene. Det er uvisst om bruk av familieråd kunne ha gitt et annet utfall til disse hasteflyttingene eller ikke, men det får meg likevel til å undre over om *Cathrine*, *Veronica* og *Ida* kunne ha fått opplevelsen av å få medvirke mer i sin egen sak? Hvorfor de ikke fikk tilbud om dette har jeg ikke kjennskap til. Etter flere år med erfaring fra akuttinstitusjon, er det etter min oppfatning

store forskjeller på bruken av familieråd fra kommune til kommune. Det får meg til å undre over om hvorfor det er slik? Kan det handle om en utrygghet knyttet til gjennomføringen av denne medvirkningsmodellen og dens fungering i praksis, eller kan det være andre faktorer som gjør seg gjeldene? Det kan tenkes at det er behov for økt kompetanseheving på dette området. Tilbake til *Mettes* erfaring med familieråd. *Mette* fortalte at dette var et forslag som barneverntjenesten hadde lagt frem for henne i akutfasen. Under intervjuet beskrev hun at erfaringen med bruk av familieråd var negativ. Dette med bakgrunn i at gjennomføringen av familierådet førte til at konfliktnivået innad i familien eskalerte, og opplevelsen hadde dermed ikke vært positiv. Bakgrunnen at dette skjedde, er ukjent for meg. Kanskje familien ikke hadde blitt godt nok forberedt i forkant av familierådet? Fikk familien tildelt en uerfaren koordinator? Jeg tenker at dette kan handle om flere ulike faktorer.

Det motsatte av å kjenne på innflytelse, er å kjenne på *avmakt* (Haugland, 2018, s. 287). Skau (2013) viser videre til at gjentagende opplevelser av krenkelser i møte med den andre, kan skape en følelse av *avmakt* (s. 125). En hasteflytting anses som et av barneverntjenestens mest inngripende tiltak, selv med foreldrenes og/eller barnets samtykke (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Når barneverntjenesten flytter et barn ut av hjemmet uten samtykke fra foreldrene, kan dermed dette i seg selv oppleves som en stor grad av krenkelse. Haugland (2018) viser til at barneverntjenesten kan ta innta en posisjonering der byråkratrollen viser seg tydelig frem i samarbeidsrelasjonen. Haugland (2018) viser videre til at dette kan bidra til å skape en større avstand til foreldre i samarbeidet, og i ytterste konsekvens kan gå på bekostning av relasjonsbygging og den personlige kompetansen i møte med foreldrene, samt etiske vurderinger underveis (s. 270). Foucault (1999b) viser til at maktens motstand eller *motmakt* kan forstås som noe som bringer frem noe produktivt, fremfor passivitet inn i maktrelasjonen (s. 196). Dette kan bety at opplevelsen av *avmakt*, kan lede til det Foucault (1999b) omtaler som *motmakt* i maktrelasjonen. Dette kan dermed medføre at det bringes inn ny og viktig kunnskap fra brukerperspektivet inn i fagfeltet. Dette kan bidra til å konstruere nyanser i en krevende akutfase.

Informantene *Cathrine* og *Veronica* erfarte hasteflytting uten å samtykke til dette selv. De beskrev flere erfaringer av avmakt i møte med barneverntjenesten underveis i akuttfasen. Da *Cathrine* fikk beskjed om at barneverntjenesten hadde hasteflyttet barna hennes uten hennes samtykke, gikk hun en helg i møte uten noe videre informasjon eller oppfølging. *Veronica* fikk heller ikke den informasjonen hun trengte etter at politiet hadde satt henne i varetekt i forbindelse med hastesaken. Ut i fra *Cathrine* og *Veronica* sine beskrivelser av manglende informasjon og støtte, forstår jeg dette som opplevelsen av manglende ivaretagelse under deres opplevde kriser. Dette kan forstås som at barneverntjenesten på dette tidspunktet i akuttfasen hadde sin byråkrathatt på, og at dette kan ha medført til at de i mindre grad klarte å møte *Cathrine* og *Veronicas* opplevelse av avmakt og smerte i akuttfasen.

I flere av informantenes beskrivelser av samarbeidet i akuttfasen, beskrev de barneverntjenesten som den fremtredende parten i samarbeidet. Dette får meg til å reflektere over de ulike hattene vi velger å ta på oss gjennom livet, og hvorfor vi velger slik vi gjør. I en barnevernfaglig kontekst skal alle vurderinger og beslutninger som tas være begrunnet i det overordnede prinsippet om barnets beste (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette er selve samfunnsoppdraget til barneverntjenesten (Barnevernloven, 1992). Likevel får det meg til å undre over om den rådende diskursen om å beskytte barn mot skadelige foreldre og omsorgssituasjoner, i noen tilfeller kan medføre til en konstruksjon av grunnleggende mistillit og mistenksomhet i foreldresamarbeid? Dersom det i noen tilfeller kan være slik, kan det etter min oppfatning medføre til at den barnevernansatte velger å strekke seg etter byråkrathatten, fremfor å møte den andre gjennom en åpen, relasjonell og nysgjerrig holdning.

5.1.2 Hvilken betydning kan dette ha for samarbeidet i akuttfasen?

Hvordan møte et menneske i en krise som du, i den andres øyne, har vært med å påføre? Når tvang er det første du blir kjent med i et samarbeid, er det ikke utenkelig at det kan bli en lang vei å gå for å klare å skape et trygt, dialogisk samarbeid. Og vil det i det hele tatt være mulig? I Westby (2021) sin doktorgradsavhandling viste foreldres erfaringer med

hastesaker uten samtykke, som et negativt vendepunkt i samarbeidsrelasjonen med barneverntjenesten. Dette var foreldre som hadde samhandlet med barneverntjenesten over flere år, og beskrev kontakten som et godt samarbeid. Etter barneverntjenestens beslutning om hastevedtak uten samtykke fra foreldrene, viste foreldrene til at den tidligere tilliten de hadde opparbeidet seg i relasjon til barneverntjenesten, hadde blitt betydelig svekket etter hastesaken. Denne mistilliten hadde også medført til at foreldrene etter dette opplevde en større frykt for barnevernet, som foreldrene viste til at de ikke hadde hatt tidligere (Westby, 2021).

Barneverntjenesten kan forstås som et organ som har en overordnet maktskjevhet i alle klientsamarbeid, da dette er et organ som kan ha en beslutningsmyndighet (Skau, 2013). Skau (2013) belyser de ulike balansene mellom *makt* og *hjelp* i profesjonell samhandling, hvor elementer av frivillighet og tvang har en sentral plass (s. 80-81). Dersom hovedtyngden i samarbeidsrelasjonen er *opplevd makt* fremfor *opplevd hjelp*, kan dette svekke et godt samarbeidsklima. Slik jeg forstår Skau (2013) sin kategorisering i lys av en systemisk forståelse, kan ikke maktrelasjonen mellom klient og hjelper oppfattes som statisk og endelig, men som et bevegelig feedbacksystem underveis i samarbeidet (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 29). Ut i fra Skau (2013) sin modell, kan det være naturlig å plassere *Mette* og *Ida* sine opplevelser fra starten av akutfasen, innenfor kategorien *lite makt – mye hjelp*, som innebærer samarbeidsrelasjoner som ofte er basert på frivillighet (Skau, 2013, s. 81). Det var *Mette* og *Ida* som selv henvendte seg til barneverntjenesten for hjelp, hvilket de også opplevde å få. Dette kan bety at *Mette* og *Ida* erfarte denne delen av akutfasen som et samarbeid med god balanse mellom hjelpen og makten (Skau, 2013). Det er likevel tenkes at dette kan ha endret seg underveis i akutfasen for *Mette* og *Ida*. Ut i fra *Cathrine* og *Veronica* sine beskrivelser av samarbeidet, kan det være nærliggende å tenke at deres opplevelse av samarbeidet hadde en overvekt av opplevd makt, fremfor opplevd hjelp. Det er dette Skau (2013) omtaler som *mye makt – lite hjelp*, og beskriver dette som samarbeid som ofte grunner i tvangstiltak, uten at det oppleves hjelpsomt (s. 80). Her kan erfaringen fra da *Veronica* rettet direkte spørsmål om barna sine til barneverntjenesten, uten å få tydelige svar trekkes frem. For *Veronica* var det å få svar på noen konkrete spørsmål knyttet opp mot sine barn, det eneste ønske om hjelp hun ytret på daværende tidspunkt. *Veronica* sine

erfaringer med å bli møtt med generelle og lukkede svar, kan forstås som en tilleggsbelastning i en allerede opplevd krise. Dette kan dermed medføre at tilliten svekkes ytterligere i samarbeidet.

Maktrelasjonen i samarbeid mellom foreldrene og barneverntjenesten kan forstås som et bevegelig samspill, hvor begge komponentene spiller en uunnværlig del. Dette viser igjen til at Foucaults (1999b) forståelse av at makt er relasjonell, der makt og motmakt ikke kan eksistere uten hverandre. Ut i fra forståelsen av maktanalysen, kan dermed avmaktsfølelsen som *Cathrine* og *Veronica* beskriver i møte med barneverntjenesten betraktes som en naturlig del av en akutfase basert på tvang (Foucault, 1999b). I disse beskrivelsene kan det tenkes at kontaktpersonene på daværende tidspunkt befant seg i en mer lukket byråkratisk posisjon, som satte demper på å møte informantene på en mer åpen og anerkjennende måte. Dette får meg til å reflektere over hjelperrollen, og hvordan den forvaltes av den enkelte barnevernkonsulent. Jeg er ikke av den oppfatning at barnevernansatte ønsker å møte foreldre uten et anerkjennende blikk. Likevel får det meg til å undre over hvordan samarbeidet likevel kan utvikle seg i en slik retning? Haugland (2018) viser til viktigheten av at barneverntjenesten forstår at motmakt og konflikter i en barnevernssak er tett knyttet til foreldres opplevelse av avmakt (s. 281). Barneverntjenestens arbeidshverdag er ofte preget av høyt tempo og komplekse saker, og det er etter min oppfatning at dette kan medføre at barnverntjenesten kan miste fokuset på å møte foreldrene i den akutte krisen de befinner seg i, og dermed lettere kan falle inn i den litt mer kalde byråkratposisjonen.

I studien til Storhaug & Kojan (2017) ble 65 foreldre som hadde erfart hasteflytting intervjuet. I de hastevedtakene hvor bekymringen omhandlet barnets atferd, var 54% av hasteflyttingene initiert av foreldrene selv. I de hastevedtakene som var begrunnet i for svake omsorgsbetingelsene fra foreldrene, var det kun 22% av foreldrene som selv ba om hjelp fra barneverntjenesten (Storhaug & Kojan, 2017). Da *Mette* og *Ida* henvendte seg til barnverntjenesten i forkant av hasteflyttingen, omhandlet deres bekymringer seg om deres barns smerteutrykk gjennom bekymringsfull atferd. Slik jeg forstår *Mette* og *Ida* var det avgjørende for de å få hjelp fra barneverntjenesten da de opplevde en frykt for å ikke

strekke til som foreldre i de utfordrende familiesituasjonene de stod overfor. Dette var annerledes for *Cathrine* og *Veronica*, hvor barneverntjenestens bekymring omhandlet deres omsorgsevne som foreldre. Det kan dermed se ut til at funnet fra studien til Storhaug & Kojan (2017), og empirien som blir presentert i denne studien kan ha en sammenheng med dette.

Mette og *Ida* uttalte at det var godt å vite at barnet deres ble tatt vare på, selv om ingen av dem i utgangspunktet ønsket hasteflytting som tiltak. Ut i fra disse ulike beskrivelsene ser jeg tendenser til at *Mette* og *Ida* hadde en større tillit til barneverntjenesten på dette tidspunktet i akutfasen, enn hva *Cathrine* og *Veronica* hadde. Hvor kom den tilliten fra? Hva var det i samarbeidet mellom barneverntjenestene til *Mette* og *Ida* som bidro til at dette var mer tillitsbasert enn for *Cathrine* og *Veronica*? Er det slik å forstå at en samtykkebasert hasteflytting skaper et mer tillitsfullt samarbeid? *Veronica* hadde i forkant av dette hatt erfaringer med hasteflytting basert på tvang. Med en slik forståelse, burde ikke *Veronica* ha vært mer skeptisk til denne andre hasteflyttingen enn hva hun i utgangspunktet var? Etter min oppfatning ser det ut til at barneverntjenesten og *Veronica* klarte å konstruere en ny forståelse av hva samarbeid i en akutfase kan være. Dette kan skape et håp i andre hastesaker også. Sosialkonstruksjonismen viser til at det ikke finnes objektive sannheter om verden, dermed er heller ikke noe skrevet i stein (Gergen, 2010). Smertefulle erfaringer med hasteflyttinger under tvang kan ikke reverseres. Likevel kan det ut i fra en sosialkonstruksjonistisk tenkning, tilføre håp om at nye vellykkede samarbeid kan konstrueres mellom foreldre og barneverntjenesten til tross for tidlige negative erfaringer. Dette får meg til å undre over om dette ble forsøkt i møte med *Veronica* og *Cathrine*, men at dette ikke nådde inn til foreldrene i den akutte krisen de befant seg i? Når en verden raser, har man kanskje mer enn nok med å forsøke å finne noe å holde seg fast i? Sett i lys av dette, er det likevel rimelig å anta at en kontaktperson må forberede seg på et større reparasjonsarbeid med foreldrene i etterkant av en hastesak som ikke er samtykkebasert, enn ved en frivillig hasteflytting. Det vil antakelig kreves mye av den enkelte kontaktperson å skape et rom for dialog og samarbeid etter en slik start. Det er ikke enkelt å komme med løsninger i hastesaker, og jeg kjenner en sterk medfølelse for alle informantene i studien – både som foreldre og som mennesker.

5.1.3 Oppsummering

I likhet med mine informanter, beskrive andre foreldre hasteflytting som en traumatisk hendelse som påvirker familien som helhet (Westby, 2021; Slettebø, 2018; Storhaug & Kojan, 2017). Barneverntjenesten skal utføre sitt mandat etter barnevernloven (1992) og prinsippet om hensynet til barnets beste (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Dette kan gå på bekostning av *foreldrenes beste*. I forslag til ny barnevernlov, vies det et større fokus på å sette oppfølgingen av foreldre under en akutfase i system (Prop. 133 L (2020-2021), s. 400). Dette kan kanskje bidra til å fremme foreldres medvirkning i akutfasen.

Dette kapitlet har belyst forskningsspørsmålet som omhandler foreldres erfaringer med *medvirkning* under akutfasen. Teoretiske perspektiver rundt makt, avmakt og motmakt har fått blitt løftet frem. Det er etter min oppfatning vanskelig å finne en god balanse mellom makt og hjelp i en akutfase. Når det er sagt, mener jeg at informantenes beskrivelser fra *en verden som raser* i større grad bør anerkjennes underveis i samarbeidsrelasjonen. Historiene som vises gjennom *Cathrine, Mette, Veronica og Ida* bør etter min mening, løftes opp til videre faglig refleksjon i det barnevernfaglige akutttilbudet i landet, og for barnevernskonsulenter som har erfaring med hastesaker. I det påfølgende kapitlet skal informantenes erfaringer i de *mellommenneskelige møtene* med barneverntjenesten vies plass gjennom drøfting og refleksjon.

5.2 Varme menneskemøter og kalde robotkonsultasjoner

Erfaringer fra informantenes *mellommenneskelige* møter med kontaktpersoner og andre i barneverntjenesten, ble til stadighet trukket frem under intervjuene. Disse erfaringene hadde satt dype spor hos informantene, både i positiv og i negativ forstand. I barnevernloven (1992) vises det til at barneverntjenesten er pålagt til å tilrettelegge for samarbeid med barn og deres foreldre i barnevernssaker. Hva innebærer egentlig et samarbeid, og hvordan kan dette tilrettelegges for i det mellommenneskelige møtet? Dette

kapittelet vil belyse noen filosofiske tanker rundt dette gjennom Buber (1923/1992), Løgstrup (1956) og Honneth (1992/2007).

5.2.1 Hvem er *jeg* i møte med *deg*, og hvordan blir *vi* til?

I Buber (1923/1992) sin filosofi, viser han til at det finnes to måter å være i verden på gjennom en *Jeg – Du relasjon* og en *Jeg – Det relasjon*. Mennesket inntar en *Jeg – Det* forståelse når noe skal oppfattes som overfladisk eller distansert. Denne måten å være i verden på betraktes ikke som noe negativt i seg selv, da mennesket forholder seg til begge måter på være i verden på gjennom livet (Buber 1923/1992, referert i Kristiansen, 2011, s. 36). I følge Buber (1923/1992) oppstår det heller en utfordring når mennesket ikke er bevisst på *ulikhetene* ved disse to måtene å være i verden på, eller dersom mennesket har en overvekt av en *Jeg – Det* tilnærming i møte med andre mennesker. Buber uttaler at man da ikke kan anses som et *menneske selv*, dersom man som hovedvekt inntreier i en *Jeg – Det* relasjon til andre (Buber, 1923/1992, s. 34). Med dette forstår jeg det som at et *Jeg – Du* møte vil kunne gi en bedre forutsetning for å etablere dialog i en profesjonell samarbeidsrelasjon.

Da *Cathrine* beskrev sitt første møte med barneverntjenesten etter hasteflyttingen, viste hun til dette som en smertefull opplevelse. *Cathrine* beskrev at hun opplevde å bli tillagt egenskaper i møtet, gjennom merkelappen «apatisk». Denne beskrivelsen av *Cathrine* kan forstås som barneverntjenestens sosialkonstruerte forståelse av *Cathrines* omsorgsevne. Ut i fra barneverntjenestens ståsted, kan en slik konstruert forståelse av hvem *Cathrine* er, styrke deres vurdering om å flytte barna ut av hjemmet. En sideeffekt av dette kan være at barneverntjenesten også skaper en større distanse til *Cathrine* i samarbeidet. *Cathrines* opplevde seg fremmedgjort i denne beskrivelsen, og beskrev at dette medførte en ytterligere grad av sorg og rådløshet over den situasjonen hun stod overfor i utgangspunktet.

Ut i fra Buber (1923/1992) sin filosofi kan dette møtet mellom *Cathrine* og barneverntjenesten, forstås som et møte mellom Jeg – Det. I Bubers filosofi beskriver han at grunnordet Jeg – Det kun kan forstås som noe overfladisk og beskrivende og ikke vil kunne bringe dybde eller forståelse i møte med den andre (Buber, 1923/1992, referert i Kristiansen, 2011, s. 36). Tilbake til *Cathrines* opplevelse av å få passet sitt påskrevet som «apatisk», kan slike overfladiske konstruksjoner forstås av Buber (1923/1992) som kategoriseringer. Da jeg hørte *Cathrine* fortelle om denne situasjonen, opplevde jeg det som at hun beskrev en opplevelse av å bli satt i en bås. Dette kan forstås som at barneverntjenesten her beveget seg bort i fra å forsøke å møte *Cathrine* med forståelse og nysgjerrighet, og heller definerte henne gjennom å tillegge henne egenskaper som mor og menneske. Denne erfaringen var noe *Cathrine* husket godt, og hun beskrev at hun opplevde dette som et møte med kalde roboter. *Mette* viste også til en lignende erfaring da hun opplevde å få tilsnakk av barneverntjenesten, da hun ikke hadde reist ut og lett etter barnet sitt som var på rømmen fra akuttinstitusjonen. *Mette* beskrev dette møtet som sårt og vondt i en allerede smertefull akutfase.

Dette får meg til å undre over hvorfor den positivistiske forståelsen fortsatt har sitt sterke grep på barneverntjenesten. Hvordan har det seg at barnevernansatte tyr til lineære årsaksforklaringer når det letes etter mening i det som skjer? Jeg tror ikke at det nødvendigvis handler om at barnevernsansatte er hverken kalde eller uempatiske mennesker, men kanskje det heller kan forstås som en slags desperasjon etter å finne en knagg å henge noe på? En knagg som kanskje kan gi en rask og enkel forklaring på noe som i utgangspunktet oppleves som komplekst og vanskelig å forstå? På barnevernstudiet lærte vi at det ikke finnes vanskelige mennesker, men mennesker som har det vanskelig. I en systemisk forståelse kan dette ses gjennom vanskelige relasjoner og samspill, som kan forsterkes eller forandres innenfor sitt eget system. Jeg har gjennom tiden som student på familieterapi og systemisk praksis, blitt desto mer bevisst på mulighetene som ligger i det relasjonelle. Det er min etter min oppfatning mulig å løse opp i enhver fastlåst samarbeidsrelasjon, dersom man våger å bevege blikket inn mot seg selv i møte med den andre.

Systemteorien viser til at helheten er mer enn summen av delene, og at samspill og relasjoner må forstås sirkulært i et kontinuerlig feedbacksystem (Hårtveit & Jensen, 2004, s. 49; Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 28). Det kan dermed være rimelig å tenke at barneverntjenestens konstruksjoner av *Cathrine* og *Mette* kan bli for marginale. *Cathrines* «apatiske trekk» eller *Mettes* «motstand» for å lete etter barnet sitt på rømmen, må forstås som en del av en større kontekst og en helhet. I denne konteksten hadde *Cathrines* barn blitt hasteflyttet uten hennes samtykke. I denne kontekstforståelsen kan hennes følelsesuttrykk forstås som noe mer enn bare «apatiske trekk», og heller ses som uttrykk for sorg og smerte i den tilsynelatende håpløse situasjonen hun stod oppe i. For *Mette* handlet det om noe mer enn spørsmålet om å lete eller ikke lete etter barnet sitt. *Mette* var også alenemor til et annet barn som bodde hjemme, og hun hadde ikke anledning til å reise hjemmefra på ugunstige tider av døgnet. *Mette* fortalte også at hun strevde i relasjonen med barnet som var hasteflyttet, og opplevde at hun kunne komme til kort i slike situasjoner.

Hva ville ha vært annerledes dersom barneverntjenesten hadde møtt *Cathrines* og *Mettes* livsverden ut i fra en mer Jeg – Du forståelse, fremfor å kategorisere foreldrene i et Jeg – Det møte? Etter min oppfatning kunne dette ha bidratt til at samarbeidsrelasjonen kunne ha fått en annen vending. I de tilfeller barneverntjenesten utvider kontekstforståelsen, ved å ha økt fokus på en nysgjerrighet og en åpen tilnærming i akutfasen, vil det etter min forståelse tilføre noe positivt i samarbeidsrelasjonen. *Cathrine* beskrev hvordan en slik tilnærming kan bidra til at en fastlåst samarbeidsrelasjon kan løsne:

Den siste uka fikk jeg høre at det var lov til å være lei seg, og at det var lov til å være sint. Det synes jeg det var godt å høre, og jeg følte at jeg fikk en slags støtte. (C: 625-638)

Cathrines opplevelse med denne barnevernkonsulenten, kan forstås som et Jeg – Du møte, hvor *Cathrine* i større grad opplevde å bli møtt med anerkjennelse og støtte. Den systemiske forståelsen viser at det er i slike rom dialogen kan spire og vokse i det kontinuerlige

feedbacksystemet (Kristiansen, 2011, s. 37; Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 28). Anderson (2003) viser til at problemer ikke kan løses, men at de kan *oppløses* i samtalen og språket. Dette kan forstås som at *Cathrines* vonde opplevelse med å bli satt i bås som «apatisk», ble oppløst ved at barnevernkonsulenten anerkjente hennes smerte i en vond akutfase. For *Mettes* del ble tilsnakket hun opplevde fra barneverntjenesten liggende som en sårhet gjennom akutfasen, da hun ikke opplevde at hennes perspektiv rundt dette ble anerkjent. *Cathrine* og *Mette* sine erfaringer viser til hvordan vi selv kan *bli til* i møte med den andre, og hvordan dette kan påvirke vår opplevelse av egenverd. Med dette har forståelsen av *anerkjennelse* og *krenkelse* betydning (Honneth, 1992/2007).

5.2.2 Anerkjennelse og krenkelse

Til forskjell fra Jeg – Det relasjonen omtaler Buber (1923/1992) Jeg – Du relasjonen som et *vågestykke*. Her skapes gjensidighet gjennom at begge investerer i relasjonen. Dette kan ifølge Buber (1923/1992), bety en opplevelse av tapt kontroll i det relasjonelle møtet med den andre. Slik jeg forstår dette, viser Buber til at et Jeg – Du møte skapes gjennom at et *Jeg* og et *Du* møtes på et mer likestilt nivå i hvor begge tilfører like mye av seg selv. Dette kan forstås som at en forhåndsutarbeidet manual eller en skjult agenda, må erstattes med egen tilstedeværelse som menneske i gjensidig møte med et annet menneske (Buber, 1923/1992, referert i Kristiansen, 2011, s. 34-35). Dette kan vise at det et jeg – Du møte er en forutsetning for at et menneske skal kunne vise og oppleve anerkjennelse.

Gjennom sin nærhetsetikk viser Løgstrup til at mennesket er innvevd i mellommenneskelige relasjoner som man ikke kommer utenom (Botnen Eide, 2011, s. 64). Løgstrup (1956) viser til at mennesket har en naturlig iboende tillit til andre, og at dette kommer frem i menneskemøtet. I likhet med Buber (1923/1992) viser Løgstrup (1956) til at det koster noe å være menneske i møtet med den andre. Ved å vise tillit i menneskemøter kan dette bety å utlevere noe av seg selv, samtidig som man skal ta vare på den andre i møtet (Løgstrup, 1956, s. 17-18). Dette belyses gjennom det Løgstrup (1956) beskriver som den *etiske fordring* som noe som ligger fundamentalt i mennesket, og som forplikter seg til å ta vare på den andres i liv på en uselvisk måte i møte med den andre. Slik jeg forstår Løgstrup, handler

dette om en etterstrebelse knyttet til å møte den andre på en anerkjennende og respektfull måte.

Informantenes opplevelse av å føle seg anerkjent, kunne vise seg gjennom relativt små tilnærminger i møte med den andre. Anerkjennelse kunne vise seg i form av tilstedeværelse, kroppsspråk, trøst og støtte. *Ida* viste til flere situasjoner hvor hun opplevde at hun ble møtt på en god og anerkjennende måte av barneverntjenesten. *Ida var* tydelig på ulikhetene mellom de to hasteflyttingene hun hadde erfart, og hvordan dette hadde påvirket henne som menneske. I *Idas* beskrivelser av den første erfaringen med hasteflyttingen, beskrev hun opplevelser av å ikke føle seg ivaretatt og anerkjent av barneverntjenesten. *Ida* viste til disse erfaringene som *å gå i stykker* som menneske. Under den andre hasteflyttingen fikk *Ida* noen nye erfaringer, hvor hun viste til opplevelsen av støtte og anerkjennelse fra barneverntjenesten. *Ida* beskrev at dette hadde hatt en reparerende effekt på det som hadde gått i stykker i henne under den første akutfasen. Ut i fra *Idas* erfaringer, kan dette belyses med det Løgstrup (1956) viser til om fordringens krav om å ta vare på deler av den andres liv i menneskemøter. Etter min oppfatning er møtet med den andres smerte, ikke bare positivt for etablering av tillit og relasjon, men det er også en viktig intervensjon for å bidra til å bygge ut den andres narrativ – slik at opplevelsen av smerte kan bli bedre for den andre å leve videre med. Dette kan forstås som noe av det Løgstrup omtaler som det moralske aspektet i den etiske fordring (Løgstrup, 1956). Honneth (1992/2007) uttaler at menneskets opplevelse av anerkjennelse er en forutsetning for å være menneske (s. 145). Det *Ida* refererer til som opplevelsen av «å gå i stykker», kan forstås ut i fra det Honneth (1992/2007) beskriver som de konsekvenser det har for identiteten og selvfølelse, ved å føle seg krenket eller anerkjent som menneske. Honneths *tre former for anerkjennelse* kan alle trekkes frem for å underbygge anerkjennelsesteorien opp mot funnene, likevel velger jeg her kun å ta for meg den første delen – *kjærlighet*. Honneth (1992/2007) viste til at *intersubjektiv anerkjennelse* i form av empati, støtte, omsorg og tilstedeværelse, kan bidra til å utvikle en god selvfølelse (s. 116). Under intervjuet med *Ida*, trakk hun frem et eksempel hvor hun stod på parkeringsplassen og gråt etter et møte – med sin kontaktperson i barneverntjenesten trygt ved sin side.

Slik jeg forstod *Ida* i denne beskrivelsen, hadde denne kontaktpersonens varme gest mer å si for *Ida* enn hva kanskje kontaktpersonen hennes forstod. Etter min mening er slike investeringer i den andre, kanskje noe av det aller viktigste vi gjør innenfor barnevernet – enten om det er møtet med foreldre eller barn. Det kan dermed tenkes at det som *Ida* refererte til som «noe som gikk i stykker og ble reparert igjen», kan omhandle deler av hennes identitet i form av brudd og reparasjon i selvfølelsen gjennom en intersubjektiv anerkjennelse. Til forskjell fra *Idas* erfaring, viste *Veronica* til vonde møter med barneverntjenesten:

Det har vært flere anledninger hvor tårene mine har trillet under møtene. Jeg husker en gang hvor jeg satt der med hovne øyne, og saksbehandleren bare satt og så på meg. (V: 277-280)

Veronica viste til få erfaringer med å føle seg anerkjent i møte med barneverntjenesten under akutfasen. Det er etter min oppfatning naturlig å se hva Løgstrup (1956) mente med ideen om at man har en del av dens andre liv i sine hender, ut i fra *Veronica* sin beskrivelse av slike møter. Dette kan ha en sammenheng med Honneth (1992/2007) sin forståelse av *krenkelse*, og de ødeleggelsene dette kan medføre for et menneske. Ved å belyse denne beskrivelsen ut ifra Honneths (1992/2007) forståelse, kan slike situasjoner med slike emosjonelt kalde møter oppfattes som en krenkelse. Disse opplevelsene av krenkelse kan i følge Honneth (1992/2007), påvirke menneskets opplevelse av egenverd. *Veronica* beskrev smerten av å sitte igjen med vonde følelser, som sårt og vanskelig. I denne situasjonen opplevde ikke *Veronica* seg anerkjent. Fraværet av intersubjektiv anerkjennelse, viser Honneth til som skadelig, og at dette kan medføre til at menneskets identitet bryter sammen (Honneth, 2007, s. 140). Slik jeg forstår *Veronica* var slike møter belastende gjennom hele akutfasen, og bidro til å gjøre erfaringen enda mer smertefull. Dette viser at *Veronicas* erfaringer med ivaretagelse under akutfasen hadde et stort forbedringspotensial. Det er

nærliggende å tenke at dersom *Veronica* hadde opplevd større grad av ivaretagelse kunne det ha medført til bedre vekstvilkår for et dialogisk samarbeid.

Både *Ida* og *Veronicas* fortellinger berører meg veldig, og det får meg til å reflektere over de terapeutiske mulighetene som ligger i opplevelsen av anerkjennelse. Sett i lys av dette og informantenes beskrivelser, er det etter min oppfatning små tilnærminger barneverntjenesten kan gjøre for at foreldre skal få en opplevelse av anerkjennelse i samarbeidsrelasjonen. En større bevissthet rundt dette, kan bidra til en stor forskjell for foreldrene både underveis i akutfasen, men også videre i livet.

5.2.3 Oppsummering

Hvem bli jeg i relasjon til den andre, og hvordan møter jeg den andres livsverden? Det som skjer mellom oss påvirker våre relasjoner, men også hvordan vi opplever og utvikler oss selv. Vi blir til i relasjon med andre (Honneth, 1992/2007). Det mellommenneskelige båndet mellom foreldre og barneverntjenesten kan utvikle seg på godt og vondt, gjennom en akutfase. Dette kapittelet har i hovedsak belyst forskningsspørsmålet som omhandler foreldres erfaringer med *ivaretagelse* under akutfasen. Bevissthet knyttet til hvem vi er i møte med den andre, har blitt løftet frem gjennom filosofiske tenkere som bringer inn viktige perspektiver til videre ettertanke og refleksjon (Buber, 1923/1992; Løgstrup, 1956; Honneth, 1992/2007). Gjennom å ha en forståelse for hva anerkjennelse og krenkelse i møtet med den andre kan innebære, mener jeg at dette kan åpne opp nye rom der profesjonelle relasjoner kan bygges, styrkes og repareres underveis. Dette stiller en forpliktelse til både foreldre og barnevernsansatte gjennom den etiske fordring i det dialogiske samarbeidet (Løgstrup, 1956). I det neste kapittelet skal asymmetrien mellom foreldre og barneverntjenesten få tildelt ytterligere plass, gjennom forståelsen av konteksten som er underlagt samarbeidsrelasjonen.

5.3 Et asymmetrisk samarbeidsklima

Relasjonen mellom foreldre og barnevernansatte er preget av et skjevt maktforhold, da barneverntjenesten har mandat til å fatte tvangsvedtak dersom bekymringen for barnet i familien er høy (Skau, 2013). Samarbeidsrelasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten kan dermed forstås som asymmetrisk. Dette kapitlet vil belyse hvordan asymmetrien kan utfordres, gjennom en samarbeidsorientert tilnærming i møte med den andre. Anderson (2003) og Løgstrup (1956) er stemmer som skal drøftes og reflekteres rundt.

5.3.1 En ujevn maktreasjon

Anderson (2003) er opptatt av hvordan vi bruker språket og tilnærmingen i møte med den andre, og hvordan dette kan legge til rette for et mer positivt samhandlingsklima hvor dialogen fremmes (s. 64). Hun viser videre til at den samarbeidsorienterte tilnærmingen må forstås og integreres som en filosofisk holdning i oss som hjelpere, fremfor å forstå den som en manualbasert metode. Dette kan vises til som en holdning og verdi i møte med den andre, gjennom en måte å være sammen i verden på (Anderson, 2003, s. 130). Anderson (2003) er særlig opptatt av at relasjonen mellom terapeut og klient bærer preg av at begge besitter en viktig ekspertise i møte med den andre. Ansatte i barneverntjenesten skal forvalte og oppfylle et mandat etter barnevernloven (1992), med det overstyrende rettsprinsippet om hensynet til at barnets beste ivaretas (§ 4-1). Kontaktpersonene i barneverntjenesten har dermed en annen rolle til foreldrene, enn hva en terapeut har. Likevel kan ideen og holdningen som den samarbeidsorienterte tilnærmingen viser til, bidra til hvordan barnevernansatte møter foreldre underveis i akutfasen.

Alle informantene beskrev at de kjente på en ujevn maktbalanse underveis i samarbeidet med barneverntjenesten, og at dette medførte en grad av frykt. *Mette* viste til hvordan frykten for barneverntjenesten skapte en frustrasjon for henne i samarbeidsrelasjonen:

Man er jo litt sånn redd for barnevernet. Man er redd for at man skal bli tatt i fra barnet sitt, men samtidig så vil man jo ha hjelp også. Jeg husker at jeg var mye

frustrert under samarbeidet, for det var jo ikke alt jeg var enig i. Likevel var det den frykten. (M: 33-41)

Under intervjuet med *Mette* fortalte hun at denne frykten var mest fremtredende under akutfasen, og ikke nødvendigvis like fremtredende senere i samarbeidet. Dette får meg til å tenke over hvor viktig det er at barneverntjenesten tilrettelegger for et samarbeidsklima preget av tilgjengelighet og transparens i den grad det er mulig i akutfasen. I likhet med *Mette*, beskrev *Cathrine* en usikkerhet i henhold til å stille spørsmål knyttet til hvilke rettigheter hun hadde under akutfasen. *Cathrine* viste også til at hun ikke turte å stille nye spørsmål, dersom hun opplevde å ikke få svar. Tidligere forskning har belyst at akutfasen kan oppleves som en traumatisk hendelse for foreldrene (Slettebø, 2018; Storhaug & Kojan, 2017). Det er dermed ikke utenkelig at foreldrenes traumatiske opplevelse knyttet til hasteflytting, omhandler frykten for å miste barnet sitt i en senere omsorgsovertakelse. Slik jeg forstår informantenes beskrivelser av frykten for barneverntjenesten, ser jeg tendenser til at dette kan medføre til at foreldre posisjonerer seg mer på sidelinjen enn hva de kanskje i utgangspunktet ønsker å gjøre i samarbeidet.

Syrstad (2020) viser til hvordan foreldre som har mistet omsorgen for barna sine, kunne posisjonere seg i samarbeidet med barneverntjenesten. Flere av foreldrene valgte å innordne seg barneverntjenestens forventninger i større grad enn hva de kanskje selv følte var riktig. Studien (Syrstad, 2020) belyste dermed at foreldrenes posisjonering i samarbeidet, antakelig ville ha vært annerledes dersom relasjonen hadde vært mer symmetrisk. Studien viste videre at foreldrenes posisjonering medførte at barneverntjenesten inntok en større plass i samarbeidet enn hva de kanskje ellers ville ha gjort (Syrstad, 2020, s. 30). Anderson (2003) viser til at det kan være uheldig for klienter dersom de ikke får medvirke gjennom dialog, da det er gjennom dialogen forståelsen og meningen av verden konstrueres. Under intervjuene med *Mette* og *Ida* kom det frem at de ikke alltid hadde egne innspill eller ønsker i henhold til beslutninger og vurderinger som skulle tas underveis i hastesaken. *Mette* beskrev at hun var mer opptatt av å bedre relasjonen til barnet sitt, og at hun var villig til å prøve alle tiltak som barneverntjenesten kom med. *Ida* viste til at hun på daværende

tidspunkt i akutfasen, opplevde at hun hadde nok med å ivareta seg selv i den vanskelige tiden, og at dette påvirket hvordan hun posisjonerte seg i samarbeidet:

Jeg tror bare at jeg for det meste fløt med strømmen, jeg. Jeg hadde nok mer enn nok med å komme meg på beina tror jeg, uten at jeg hadde noen andre ønsker. Akkurat der og da hadde vi slitt så mye, at det var befriende å ikke måtte komme med så mye innspill egentlig. (I: 786-794)

Etter min oppfatning inntok *Mette* og *Ida* posisjoner som kan ha medført til at barneverntjenesten lettere kunne innta ekspertrollen i samarbeidet. *Mette* beskrev en rådende frykt for barnevernet, og at dette kunne bidra til å påvirke henne til å føye seg der hvor hun kanskje i utgangspunktet ikke var enig. *Ida* viste til at hun opplevde å ha mer enn nok med å ivareta seg selv i akutfasen, og at det dermed opplevdes godt for henne å kunne trekke seg noe tilbake. Det kan tenkes at barneverntjenestens ekspertposisjon ble opprettholdt i større grad, enn hva den kanskje ville ha gjort dersom *Mette* og *Ida* hadde vist mer motstand i maktrelasjonen til barneverntjenesten i akutfasen (Foucault, 1999b). Når det er sagt, er det viktig å forstå kompleksiteten i en hastesak. For både *Mette* og *Ida* hadde det vært store utfordringer i deres familier i tiden frem til hasteflyttingen fant sted. Dette får meg til å undre over om det noen ganger kanskje stilles for høye forventninger, knyttet til foreldres involvering og medvirkning i en akutfase? Og hvordan kan barneverntjenesten etterstrebe en holdning om samarbeidsorientert tilnærming, i møte med foreldre som tilsynelatende ønsker at barneverntjenesten skal ta den ledende rollen i samarbeidet?

5.3.2 Foreldre og barneverntjenesten med hver sin ekspertise

Anderson (2003) viser til *den ikke-vitende posisjon* som en tilnærming til å fremme den andres stemme i det dialogiske samarbeidet. Dette kan forstås som å møte den andre i en større grad av et subjekt-subjekt relasjon, fremfor en objekt-subjekt relasjon (Anderson, 2003, s. 176). Slik jeg forstår dette, handler det om å våge å møte den andre uten en tydelig egen agenda, men med et økt fokus på å skape et trygt rom hvor klienten kan formidle det

som oppleves som viktig. Terapeutens oppgave blir dermed å møte dette på en åpen, ivaretagende og nysgjerrig måte. Anderson (2003) viser til at denne posisjonen utfordrer terapeuten til å gå imot de rådende diskursene som er fremtredende i innenfor den aktuelle profesjonen – og dermed våge å tre ut av ekspertrollen (s. 176). Anderson (2003) er som nevnt, opptatt av at klient og terapeut bringer inn hver sin ekspertise i samhandlingen. Med dette viser hun til *klientens lokale kunnskap*, i form av opplevde livserfaringer og de utfordringene klienten opplever ut i fra sitt perspektiv (Anderson, 2003, s. 131). For å overføre dette til denne studien, vil jeg trekke frem noen av *Cathrine* og *Ida* sine erfaringer.

Under det første samværet *Cathrine* skulle ha med barna sine etter hasteflyttingen, beskrev at hun opplevelsen av å få en instruks fra barneverntjenesten knyttet til hvordan hun skulle opptre under samværet. *Cathrine* opplevde dette som en sår bestilling å få, så kort tid etter at barna hadde blitt hasteflyttet under tvang. *Ida* beskrev noe av den samme erfaringen gjennom opplevelsen av å få mål tredd over hodet sitt, hvor hun enten ikke selv var enig eller som hun ikke hadde fått informasjon om. *Ida* viste til at hun opplevde det utfordrende at barneverntjenesten forventet at hun skulle samarbeide om noe som hun ikke opplevde at hun hadde fått bidra til å utformes selv. Slik jeg forstår *Cathrine* og *Ida*, opplevde de å bli bestemt over og styrt i en retning som de kanskje ikke ville ha valgt seg ut selv. I Slettebø (2008) sin doktorgradsavhandling knyttet til foreldrenes medbestemmelse i barnevernet, vises det til at foreldrenes opplevelse av samhandlingen med barneverntjenesten foregikk mer som en konsultasjon enn et samarbeid (s. 146). En konsultasjon kan forstås mer som en tilnærming gjennom råd og veiledning, fremfor en dialogisk prosess. En dialog viser til en større grad av gjensidighet i maktrelasjonen mellom hjelper og klient, fremfor hva en konsultasjon gjør (Anderson, 2003).

Slik jeg forstår *Cathrines* og *Idas* beskrivelser skapte disse opplevelsene en større avstand og mistillit i samarbeidet med barneverntjenesten. Dette begrunnet i at de ikke følte seg inkludert i disse situasjonene. Under intervjuet spurte jeg *Cathrine* om noen av de instruksene som hun opplevde å få fra barneverntjenesten på samværsdagen, var noe hun hadde tenkt seg ut selv på forhånd eller ikke. *Cathrine* uttalte at hun hadde tenkt seg ut noe

av dette selv også, og at det viktigste for henne var at barna hennes skulle ha opplevelsen av et godt samvær den dagen. Ut i fra *Cathrines* beskrivelser av denne situasjonen, kan det forstås med at barneverntjenesten var mer opptatt av å ivareta kontrollrollen av hensyn til barnets beste under samværet denne dagen. Dette er en vurdering barnevernet skal ta etter sitt mandat, likevel ble dette vanskelig for *Cathrine*. I doktorgradsavhandlingen til Slettebø (2008), viste foreldrene i studien til den store belastningen, knyttet til barneverntjenestens manglende hensyn til deres adskillelse fra barnet sitt i akutfasen (s. 146). Dette kan ses i sammenheng med *Cathrine* opplevelse hvor hun ikke ble møtt på den forståelsesfulle måten hun var i behov av. Det er nærliggende å tenke at denne opplevelsen kan ha styrket *Cathrines* opplevelse av maktskjevheten i samarbeidet. Hvordan barneverntjenesten kunne ha gjort dette på en annen måte er ikke enkelt å konkludere med i denne studien. Det får meg likevel til å undre om opplevelsen til *Cathrine* kunne ha blitt annerledes dersom barneverntjenesten hadde våget seg ut av ekspertrollen, og gitt mer rom for *Cathrines* lokale kunnskap? Dersom barneverntjenesten hadde møtt *Cathrine* på denne måten hadde hun kanskje følt seg mer inkludert, og det kunne muligens ha åpnet opp et større dialogisk rom i forkant av samværet.

Ut i fra min egen erfaring i barneverntjenesten, er dessverre ikke informantenes fortellinger helt ukjente for meg. Jeg undrer meg over om barneverntjenestens forståelse av sitt mandat, også brukes som en opprettholdelse av samfunnsdiskursen om at barneverntjenesten vet best? I en kompleks og fastlåst barnevernssak kan kanskje diskursen om ekspertrollen oppleves som en slags trygghet for den barnevernansatte? Bubers (1923/1992) forståelse av Jeg – Du, viser til at en slik måte å være i verden på fordrer en gjensidighet hvor begge parter møtes som mennesker. Det er ikke uten grunn at Buber omtaler en Jeg – Du relasjon som et *vågestykke*.

5.3.3 Er det mulig å skape elementer av likevekt i en asymmetrisk relasjon?

Foucault (1999b) viser til at maktrelasjoner både er intensjonale og ikke-subjektive. Med dette forklarer han at all form for makt må forstås som å ha et formål og hensikt, likevel kan ikke en slik maktutøvelsen forstås som et individuelt, subjektivt valg (s. 106). Slik jeg forstår

denne delen av maktanalysen til Foucault, kan dermed ikke den maktutøvelsen som foreldrene opplever fra kontaktpersoner i barneverntjenesten, defineres som makt i seg selv. Dette på bakgrunn av at den ansatte i barneverntjenesten kun kan forstås som et individ som handlet ut i fra sin rolle, og at denne rollen ikke kan defineres som at den ansatte handlet ut i fra sin egen personlige identitet. Likevel har kontaktpersonene i barneverntjenesten et ansvar for å utøve sin rolle med respekt i samarbeidet med foreldrene, hvor fokus på ivaretagelse og medvirkning skal tillegges vekt (Barnevernloven, 1992, § 1-7). Under intervjuene ble det ofte vist til negative opplevelser knyttet til konkrete kontaktpersoner i barneverntjenesten, og hvordan informantene kunne ønske at den enkelte hadde utøvd sin makt på en annen måte.

Så kan det være mulig for barneverntjenesten å tilføre større grad av likevekt i relasjonen i den asymmetriske relasjonen? Løgstrup (1956) viser til at ulikheten i en maktfordeling mellom to mennesker, kommer til syne allerede i den første samtalen. Løgstrup (1956) viser videre til at det maktfordelingen primært ligger i relasjonen. Det er her maktfordelingen kan hemmes eller fremmes, i form av om hvorvidt kommunikasjonen rommer elementer av ivaretagelse og støtte, eller overkjøring og nedbryting av den andre. Dette kan forstås som at fokuset derfor må være på samarbeidsrelasjonen, fremfor det asymmetriske maktforholdet (Botnen Eide et al, 2011, s. 70). Anderson (2003) viser videre til at et fokus på et dialogisk samarbeid i møte med den andre, kan utfordre det ujevne maktforholdet i relasjonen. Dette kan vises gjennom å ha en mer åpen, lyttende og nysgjerrig tilnærming til den andre, hvor dette kan bidra til å skape en større grad av likeverd i samarbeidet (s. 180). Slik jeg forstår Anderson, vil en slik grad av tilnærming øke fokus på dialog i samarbeidet, slik at konstruksjonen om *barneverntjenesten som ekspert* kan brytes ned gjennom dialogen. En slik tilnærming kan bidra til at foreldrene føler seg mer involvert og inkludert i samarbeidet, hvor maktskjevheten kan få tildelt en annen vekt enn hva den i utgangspunktet hadde.

For *Veronica* fremkom opplevelsen av maktskjevhet da hun beskrev manglende tilgjengelighet og avklaringer av barneverntjenesten under akutfasen. Hun beskrev at hun gjentatte ganger forsøkte å få svar på store og små spørsmål underveis i akutfasen, uten at

hun opplevde å få svar. *Veronicas* opplevelse av å ikke få svar på konkrete henvendelser bidro til å skape en avmaktsfølelse i henne. Under intervjuet viste *Veronica* til at hun forstod at barneverntjenesten kanskje ikke kunne gi henne svar på alt, men opplevelsen av å ikke komme i kontakt med barneverntjenesten ble tungt for henne i akutfasen. *Veronica* beskrev hvordan denne avmaktsfølelsen påvirket hennes opplevelse av egenverd i samarbeidsrelasjonen til barneverntjenesten. *Veronicas* opplevelser rundt dette kan belyses ut i fra Honneths (1992/2007) forståelse av *krenkelse*, og hvordan krenkelse påvirker identitet og selvfølelse. I motsetning til *Veronicas* erfaringer med å ikke få kontakt med barneverntjenesten, erfarte *Ida* å oppnå kontakt når hun var i behov av dette. Likevel opplevde *Ida* at hun ikke fikk de svarene hun trengte for å finne den roen hun trengte under akutfasen. *Ida* beskrev at dette resulterte i at hun ble sittende igjen med et tankekjør, som hun opplevde som belastende. Det er ikke all informasjon barneverntjenesten kan dele med foreldrene, da barneverntjenesten skal ivareta barnets interesser også (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Det er dermed rimelig å tenke at barneverntjenesten kan komme i en etisk skvis i henhold til å møte foreldrene med transparens og åpenhet, og samtidig som de skal ivareta hensynet til barnets beste i en akutfase.

I en uavklart hastesak, kan det tenkes at det stilles for store forventninger til at barneverntjenesten skal kunne gi svar på alle spørsmål underveis? *Veronica* og *Ida* viser forståelse for dette, likevel etterlyser de en større grad av transparens knyttet til dette. Kan det være slik at dette har blitt forsøkt, men at budskapet ikke har blitt nådd frem? Det kan likevel tenkes at *Veronica* kunne ha følt annerledes på dette, dersom hun hadde blitt møtt på en mer anerkjennende måte i akutfasen. Det får meg til å undre over om det kanskje i like stor grad, handler å bli anerkjent under en smertefull akutfase, som å få konkrete avklaringer på spørsmål underveis? Etter min oppfatning handler det kanskje like mye om å vise en lyttende og anerkjennende i tilnærming i den asymmetriske samarbeidsrelasjonen.

5.3.4 Oppsummering

Skau (2013) viser til at maktskjevhet finnes i alle profesjonelle relasjoner (s. 31).

Samarbeidsrelasjonen mellom foreldre og barneverntjenesten under en akutfase er

utfordrende og kompleks. En slik samarbeidsrelasjon kan forstås som asymmetrisk (Thornquist, 2009, s. 29). Er det likevel mulig å tilføre noen grad av likevekt i relasjonen? Anderson (2003) og Løgstrup (1956) har vist hvordan opplevelsen av asymmetri i en slik relasjon, kan dempes gjennom tilnærminger som bidrar til følelsen av likevekt. Her har den samarbeidsorienterte tilnærmingen gjennom forståelsen av ekspertrollen og den ikke-vitende posisjon, fått sin sentrale plass (Anderson, 2003). Gjennom drøft og refleksjon har kapitlet belyst hvordan foreldres posisjonering i samarbeidet, kan påvirke barnverntjenestens posisjonering. Dette kan forstås som at foreldres posisjonering blir påvirket av det asymmetriske samarbeidsklimaet i akutfasen. Dette kapitlet har etter min oppfatning belyst begge forskningsspørsmålene underveis. Informantenes opplevelse av *ivaretagelse* og *medvirkning* kan etter min oppfattelse, også forstås som overlappende gjennom en akutfase.

6 Avsluttende refleksjoner

6.1 Implikasjoner for praksisfeltet og forslag til videre forskning

Denne studien har tatt for seg foreldres erfaringer i samarbeid med barneverntjenesten under en akutfase. Dette har blitt belyst gjennom forskningsspørsmålene knyttet til foreldrenes opplevelse av barneverntjenestens ivaretagelse og tilrettelegging for medvirkning under akutfasen. Videre har det blitt knyttet opp mot teoretiske perspektiver, tidligere forskning og mine egne refleksjoner.

Informantenes beskrivelser har løftet frem sentrale temaer som etter min mening, gjenspeiler kompleksiteten i et samarbeid under en akutfase. Studiens funn viser at den asymmetriske relasjonen mellom informantene og barneverntjenesten opplevdes dominerende gjennom samarbeidet, og dermed kunne medføre en utrygghet i underveis i samarbeidet. Dette kunne igjen bidra til å skape en større distanse i samarbeidsrelasjonen. På en annen side, viste også funnene at det gjennom små tilnærminger kunne tilrettelegges for gode vekstvilkår for dialog og tillit. Opplevelse av støtte, anerkjennelse og tilstedeværelse i samarbeidet, ble ansett som god gjødsel og næring for nettopp det.

Denne studien anser jeg som et bidrag til å utvide forståelsen av hvordan barneverntjenesten kan tilrettelegge for et dialogisk samarbeid i en akutfase. Studien er bygget på familierapeutiske og systemiske perspektiver og holdninger, hvilket etter min oppfatning kan bidra til en økt relasjonell forståelse i hastesaker som kan oppleves fastlåst. Etter min oppfatning kan de rådende diskurser i barneverntjenesten, hemme potensialet for en mer samarbeidsorientert tilnærming i møte med klienter. Jeg håper at denne studien kan inspirere fagfeltet til å utfordre seg mer i samarbeidsrelasjon til foreldre, og våge å konstruere nye virkelighetsforståelser i samspill med familiene de møter.

Hasteflyttinger påvirker familien som helhet. Dette inkluderer kjernefamilien, men også andre grener i det større familietreet. Disse stemmene har til nå fått liten plass i forskningsfeltet, og burde tildeles ytterligere plass. Kanskje spesielt søskenperspektivet, som jeg selv hadde et ønske om å fremme, men hvor jeg dessverre ikke fant aktuelle

informanter. Min masteroppgave kan være starten på noe, så håper jeg at noen andre ønsker å videreføre arbeidet. For å vise betydningen av mer kunnskap på dette feltet, vil jeg avslutningsvis sitere informant *Ida*:

Begge akutt plasseringene har vært traumatiske for meg ... Det var også supertraumatisk for lillesøster her, hun gikk i tusen knas hun også. Det påvirker både familien og storfamilien, sånn som besteforeldre og tanter. De synes også at dette er vanskelig, spesielt når de ser hvordan jeg har lidd. (I: 847-855)

6.3 Mulige svakheter ved studien og mine refleksjoner over prosessen

Utvalget mitt kan ha vært for snevert, da informantene mine kun har bestått av mødre. Dersom jeg hadde fått inn fedrenes stemme i tillegg, kunne det kanskje ha kommet frem flere nyanser, som kunne ha løftet studien ytterligere.

Informantene hadde kjennskap til min jobb som kontaktperson i barneverntjenesten. Det er en fare for at informantene begrenset seg noe i sine uttalelser, for å vise lojalitet til meg i intervjuet.

Jeg brukte lang tid på å analysere datamaterialet og kategorisere funn. I denne prosessen ble mange potensielle temaer forkastet, da det ikke belyste problemstillingen og forskningsspørsmålene slik det var ment. Likevel kan det tenkes at de funnene jeg til slutt endte opp med, oppleves som for vide og kunne ha vært tilspisset ytterligere.

Funnene er et produkt av innhenting av informasjon, teoretiske perspektiver og tidligere forskning, og er preget av min egen for forståelse og punktueringer. Her inngår også mine egne «blindspots», hvor blant annet min egen forestilling om viktigheten av foreldresamarbeid er sterkt tilstedeværende. Dette kan medføre at jeg tiltrer i en ubevisst

posisjon som foreldrenes advokat. Denne «blindspoten» kan potensielt ha medført at jeg ikke har klart å stille alle de kritiske undringene og refleksjonene til informantenes livsverden, som jeg kanskje i like stor grad kunne ha gjort.

Arbeidet med masteroppgaven har vært en spennende og lærerik prosess, som har bydd på opp og nedturer langs veien. Jeg har måttet ta flere vanskelige valg underveis i prosessen, spesielt med tanke på utvalgsprosessen. Dette har vært utfordrende for meg å akseptere, da mitt engasjement for søskenperspektivet har vært stort. Ved min erfaring fra miljøterapien på akuttinstitusjon og som kontaktperson i barneverntjenesten, anser jeg denne prosessen som en nyttig reise jeg har fått tatt del i sammen med mine informanter, og spennende faglitteratur. Ved å få anledning til å ta et dypdykk inn i informantenes livsverden har gitt meg ny forståelse og innsikt, som jeg vil ta med meg videre i livet som fagperson og menneske.

Litteraturliste

Anderson, H. (2003). *Samtale, språk og terapi. Et postmoderne perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.

Barnelova. (1982). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017, 2. november). *Hastesituasjoner – akutt*.

https://www.bufdir.no/Barnevern/Familierad/I_hvilke_saker_kan_vi_benytt_familierad1/Hastesituasjoner_akutt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2019, 17. desember). *Saksbehandlerrundskrivet. 3 Barneverntjenestens saksforberedelse. 3.1. Partsrettigheter*.

<https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/saksbehandlingsrundskrivet/#48>

Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet. (2020, 27. juni). *Akuttarbeid institusjon og beredskapshjem - faglig veileder*.

<https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Akuttarbeid/Akuttveileder/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, 22. januar). *Barnevernsstatistikk*.

https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. Chandler Publishing Company.

Botnen Eide, S. (2011). Relasjonen som kilde og tema i etikken: Knud E. Løgstrup. I Botnen Eide, S., Grelland, H. H., Kristiansen, A., Sævareid, H. I. & Aasland, D. G. *Fordi vi er mennesker. En bok om samarbeidets etikk*. (2. utg., s. 63-76). Fagbokforlaget.

Buber, M. (1992). *Jeg og du*. (2. utg.). (H. Wergeland, Overs). Cappelen Forlag AS. (Opprinnelig utgitt 1923).

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal.

Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåter i forvaltningssaker* (LOV-1967-02-10).

Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Foucault, M. (1999a). *Diskursens orden*. Spartacus Forlag.

Foucault, M. (1999b). *Seksualitetens historie 1: Viljen til viten*. Pax Forlag.

Frederiksen, K. & Beedholm, K. Michel Foucault og Norman Faircloughs tenkning – forskelle og ligheder. I Øye, C., Øvre Sørensen, N. & Martinsen K. (2018). *Å tenke med Foucault. En bok for masterstudiene i helse og sosialfagene*. Fagbokforlaget.

Gergen, K. J. (2010). *En invitation til social konstruksjon*. (2. utg.). Forlaget Mindspace.

Gergen, K.J. & Gergen, M. (2005). *Social konstruksjon: Ind i samtalen*. Dansk Psykologisk Forlag.

Haugland, R. (2018). *Med makt til å krenke. Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktylt barnevernssak*. (2. utg.). Gyldendal.

Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. (L. H.-Hansen, Overs.). Pax Forlag. (Opprinnelig utgitt 1992).

Honneth, A. (2019). *Tingliggjøring og anerkjennelse*. (I. S. Holmes, Overs.) Cappelen Damm. (Opprinnelig utgitt 2008).

Hårtveit, H. & Jensen, P. (2004). *Familien – pluss én. Innføring i familierapi*. (2. utg.). Universitetsforlaget.

Jensen, P. (2011). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjons – og familieperspektivet i helse og sosialarbeid*. (2. utg.). Gyldendal.

Jensen, P. og Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal.

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.). Abstrakt forlag.

Johnsen, A. & Torsteinsson, V. T. (2012). *Lærebok i familierapi*. Universitetsforlaget.

- Kristiansen, A. (2011). Møtet med den andre: Martin Buber. I Bøtner Eide, S., Grelland, H. H., Kristiansen, A., Sævareid, H. I. & Aasland, D. G. *Fordi vi er mennesker. En bok om samarbeidets etikk*. (2. utg., s. 33-42). Fagbokforlaget.
- Krogh, T. (2014). *Hermeneutikk. Om å forstå og fortolke*. (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme - Teorier og tradisjoner*. (P. Røen, Overs.). Fagbokforlaget. (Opprinnelig utgitt 2010).
- Løgstrup, K. E. (1956). *Den etiske fordring*. Nordisk Forlag AS.
- NSD personverntjenester. (2018, 16. oktober). *Barnevern*.
<https://nsd.no/personvernombud/hjelp/forskningstema/barnevern.html>
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernsloven*. Barne – og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- REK. (u.å.). *Hvem skal søke REK*. Hentet 12. april 2020 fra <https://rekportalen.no/#/hjem>
- Regjeringen. (16.09.2014). *Starter arbeidet med ny barnevernslov*. Hentet 14. mai 2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Forbedrer-barnevernsloven/id2000817/>
- Regjeringen. (09.04.2021). *Styrker rettssikkerheten til barn og foreldre*. Hentet 14. mai 2021 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-barnevernslov/id2843407/>
- Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Skau, G. M. (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. (5. utg.). Cappelen Damm.
- Slettebø, T. (2008). *Foreldrenes medbestemmelse i barnevernet. En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning*. [Doktoravhandling, NTNU i

- Trondheim]. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/99093/Sletteb%c3%b8e.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Slettebø, T. (red). (2018). *Flyttinger i all hast. En tilstandsrapport om Bufetats og de kommunale barnevernets arbeid med akutt plasseringer i Region øst*. VID vitenskapelige høgskole. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2501211/TorSletteboFlyttinger2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Smith, J. A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis. Theory, Method and Research*. SAGE Publications Ltd.
- Snævarr, S. (2017). *Vitenskapsfilosofi for humaniora. En kritisk innføring*. Cappelen Damm.
- Spurkeland, J. (2012). *Relasjonskompetanse. Resultater gjennom samhandling*. (2. utg.) Universitetsforlaget.
- Statsforvalteren i Oslo og Viken. (u.å.). *Barnevern*. Hentet 12. april 2020 fra <https://www.statsforvalteren.no/oslo-og-viken/barn-og-foreldre/barnevern/>
- Stortinget. (09.03.2021). *Arbeidet: Lovarbeidet*. Hentet 14. mai 2021 fra <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/Lovarbeidet/>
- Storhaug, A. S., & Kojan, B. (2017). Emergency out-of-home placements in Norway: Parents' Experiences. *Child & Family Social Work*, 22, 1407–1414. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.vid.no/doi/full/10.1111/cfs.12359>
- Syrstad, E. (2020). «Å forstå det uforståelige». *Møtet mellom foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn, familievernet og barnevernet*. [Doktorgradsavhandling, VID vitenskapelige høgskole]. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2727063/Syrstad%2bavhandling.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis*. Gyldendal.
- Thornquist, E. (2009). *Kommunikasjon: Teoretiske perspektiver på praksis i helsetjenesten*. (2.utg.). Gyldendal.
- Tjersland, O.A. & Eriksen, P. (1995) Fra karaktertrekk til relasjoner og språk. I: Reichelt, S. (red) *Psykologi i forandring*. Norsk Psykolog forening. (s. 125-144).
- Westby, L. C. L. (2021). *Sårbare barnefamiliers fra møter med norsk barnevern. En narrativ studie*. [Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Innlandet]. <https://brage.inn.no/inn-xmloi/bitstream/handle/11250/2729575/Digital%20versjon%20A4%20Westby%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Øfsti, A. (2010). *Parterapi. Kjærlighet, intimitet og samliv i en brytningstid*. Universitetsforlaget.
- Ølgaard, B. (2004). *Kommunikation og økomentale systemer – en introduktion til Gregory Batesons forfatterskab*. (3. rev. utg.). Akademisk Forlag.
- Øye, C., Øvre Sørensen, N. & Martinsen K. (2018). *Å tenke med Foucault. En bok for masterstudiene i helse og sosialfagene*. Fagbokforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til informanter

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring til informanter og tredjepersoner

Vedlegg 3: Informasjonsbrev til tredjepersoner

Vedlegg 4: Vurdering fra Norsk senter for forskningsdata

Vedlegg 5: Intervjuguide

Vedlegg 6: Eksempel fra analyseprosessen

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til informanter

Informasjonsbrev til informanter vedrørende studien:

Medregnet eller tilsidesatt? Foreldres erfaringer med at barneverntjenesten skaper rom for ivaretagelse og medvirkning under en akutfase.

Hei! Mitt navn er Linda Røsness. Jeg er utdannet barnevernspedagog, og gjennomfører mitt siste år på masterstudiet i familierapi og systemisk praksis ved VID vitenskapelige høyskole i Oslo. Jeg har flere års arbeidserfaring som miljøterapeut ved barnevernsinstitusjoner som tar i mot ungdom på hastevedtak fra barneverntjenesten, men i dag jobber jeg hovedsakelig som kontaktperson i barneverntjenesten. Som en avsluttende del av masterstudiet skal jeg skrive en masteroppgave om noe jeg er opptatt av, og det er derfor jeg ønsker å komme i kontakt med nettopp deg.

Masteroppgavens tema

Temaet for masteroppgaven er foreldres erfaringer rundt samarbeid med barneverntjenesten underveis i en akutfase, hvor barnet eller ungdommen i familien har flyttet hjemmefra til et beredskapshjem eller en barnevernsinstitusjon på ubestemt tid. Jeg er spesielt opptatt av hvordan foreldre opplevde samarbeidet med barneverntjenesten med tanke på familiens opplevelse av ivaretagelse og medvirkning under selv akutfasen.

Med *ivaretagelse* mener jeg hvordan du opplevde at barneverntjenesten var opptatt av dine tanker og følelser under hasteflyttingen, og hvorvidt du opplevde å få tilstrekkelig informasjon underveis. Med *medvirkning* mener jeg hvordan du opplevde at barneverntjenesten lyttet til dine tanker og meninger underveis, og hvorvidt du opplevde at disse tankene og meningene ble brukt som viktig informasjon under akutfasen. Jeg er nysgjerrig på hvordan nettopp du opplevde et samarbeid med barneverntjenesten under akutfasen. Med *akutfase* mener jeg den tiden hvor barnet eller ungdommen bor i et beredskapshjem eller på en barnevernsinstitusjon gjennom et hastevedtak fra barneverntjenesten.

Tidligere forskning har vist at det ved slike hendelser hvor et barn/ungdom må flytte ut av hjemmet på ubestemt tid, kan oppleves som vanskelig for alle i familien og at det ofte kan føles som å være i en krise. Det kan derfor være vanskelig å snakke om akkurat dette. Jeg ønsker likevel at de som jobber med dette til vanlig, skal få vite mer om hvordan det har vært for de som har opplevd en slik hendelse i sin familie. Jeg håper og tror at de erfaringene som nettopp du og din familie har hatt, kan kunne øke forståelse og bidra til å utvikle det faglige barnevernfeltet - og dermed kanskje kan gjøre en forskjell for andre i samme situasjon.

Praktisk informasjon

I dette forskningsprosjektet kommer jeg til å intervju 4-6 personer med slike erfaringer. Jeg ønsker å snakke med deg som er barnet eller ungdommens *mor* eller *far*. Intervjuet vil foregå med meg og deg i rommet, og vare i ca. 60 minutter på et sted som passer for deg. Av praktiske hensyn vil jeg bruke en lydopptaker under selve intervjuet, og samtalen vil i etterkant bli transkribert (skrevet ned i sin helhet). Alle krav til anonymitet og taushetsplikt vil bli overholdt. Alle opplysninger som blir brukt under forskningsprosjektet vil bli slettet etter at masteroppgaven er levert inn i mai 2021, og senest innen 31.12.2021.

Prosjektansvarlig for dette forskningsprosjektet er Hans Christian Michaelsen, ved spørsmål kan han kontaktes på tlf. 950 48 970 eller via e-post hans.christian.michaelsen@vid.no.

Jeg legger ved en samtykkeerklæring som beskriver hvordan informasjonen fra deg vil bli fulgt opp av meg som forsker. Det vil kun være jeg som vil kjenne til din identitet.

Ditt personvern - hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

De opplysningene (datamaterialet) som kommer frem under intervjuet vil brukes i masteroppgaven, som eventuelt skrives om til en artikkel om temaet på et senere tidspunkt. Opplysningene kan også bli brukt i en refleksjonsgruppe som består av et lite utvalg medstudenter, samt i eksamenssammenheng. Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til det formålene jeg har fortalt om i dette informasjonsbrevet. Jeg behandler opplysningene

konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Jeg minner om at jeg, min veileder og medstudenter har taushetsplikt.

De opplysningene (datamaterialet) som kommer frem under intervjuet vil bli presentert slik at du ikke blir gjenkjent av andre. Sitater og alle gjengivelser anonymiseres i masteroppgaven.

Navnet ditt og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra opplysningene du har gitt i intervjuet, og opptakene vil bli lagret på innlåst kryptert minnepenn. Dersom du skulle ville trekke deg fra prosjektet underveis, vil alle innsamlede opplysninger (datamateriale) bli slettet med en gang.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet har du rett til

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet),
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Personvernombudet ved VID vitenskapelige høgskole er Halvor De Flon, han kan kontaktes via tlf. 951 79 924 eller e-post halvor.deflon@vid.no.

Det er helt frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke til å delta. Vil du delta i mitt forskningsprosjekt? Ta kontakt med meg så fort som mulig på telefon 900 15 607, eller på e-post linros@live.no.

Tusen takk for at du tok deg tiden til å lese dette brevet. Det er bare å ta kontakt, dersom noe var uklart eller du ønsker å vite noe mer om forskningsprosjektet. Jeg håper på å høre fra deg ☺ Med vennlig hilsen Linda Røsness.

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring til informanter og tredjepersoner

Samtykkeerklæring

Jeg, _____ har mottatt informasjon av Linda Røsness om masterprosjektet «*Medregnet eller tilsidesatt? Foreldres erfaringer med at barneverntjenesten skaper et rom for ivaretagelse og medvirkning under en akutfase*» gjennom informasjonsskriv, og jeg samtykker i å delta i studien.

Jeg har videre mottatt informasjon om at det vil bli brukt en lydopptaker under intervjuet, og at intervjuet vil bli transkribert (skrevet ned i sin helhet) i etterkant. Jeg er informert om at materialet vil bli lagret på kryptert minnepenn, og at minnepenn, lydopptaker og håndskrevne notater vil være innelåst i en safe når det ikke er aktivt i bruk. Jeg gir tillatelse til at masteroppgavens veileder og et utvalg medstudenter, som også er underlagt taushetsplikt, kan få lese materialet.

Jeg samtykker i at uttalelser fra intervjuene kan refereres (siteres) i masteroppgaven, og i eventuelle artikler og presentasjoner i forbindelse med studien. Jeg er informert om at informasjonen fra meg vil bli anonymisert, og det vil ikke være mulig å identifisere meg i den ferdigstilte masteroppgaven.

Jeg er informert om at lydopptak og det transkriberte materialet (nedskrevne intervjuet) vil bli makulert senest 31.12.2021.

Selv om jeg har bekreftet at jeg vil delta i studien nå, kan jeg på ethvert tidspunkt trekke meg uten begrunnelse og be om at innsamlede data slettes.

Sted og dato: _____

Underskrift informant eller tredjeperson: _____

Underskrift forsker _____

Vedlegg 3: Informasjonsbrev til tredjepersoner

Informasjonsbrev til ungdom over 16 år (tredjeperson) vedrørende studien:

Medregnet eller tilsidesatt? Foreldres erfaringer med at barneverntjenesten skaper rom for ivaretagelse og medvirkning under en akutfase.

Hei! Jeg heter Linda Røsness. Jeg er utdannet barnevernspedagog, og går mitt siste år på masterstudiet i familierapi og systemisk praksis ved VID vitenskapelig høgskole i Oslo. Jeg har lenge jobbet som miljøterapeut på barnevernsinstitusjoner som tar i mot ungdom på hastevedtak fra barneverntjenesten, men i dag jobber jeg hovedsakelig som kontaktperson i barneverntjenesten. Nå som jeg snart er ferdig på skolen, skal jeg skrive en masteroppgave om noe jeg synes er spennende og viktig, og det er derfor har jeg tatt kontakt med deg og foreldre dine. Dere har som familie opplevd hvordan det var når du som barn eller ungdom, måtte flytte ut hjemmefra og inn i et beredskapshjem eller på en barnevernsinstitusjon uten å vite hvor lenge du skulle bo der eller hva som kom til å skje i den nærmeste fremtid – en slik periode kalles ofte for en *akutfase* i barnevernssammenheng.

Masteroppgavens tema

Temaet for masteroppgaven jeg skal skrive handler om hvordan foreldre har opplevd samarbeidet med barneverntjenesten, underveis i akutfasen hvor du som barn eller ungdom bodde i et beredskapshjem eller på en barnevernsinstitusjon.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervjuer en eller begge av foreldrene dine, for å finne ut av hvordan de opplevde seg sett og hørt av barneverntjenesten underveis. I tillegg vil jeg spørre de om de følte at barneverntjenesten lyttet til deres meninger og tanker om hvordan du og resten av familien skulle ha det best mulig under akutfasen. Tidligere forskning har vist at slike opplevelser, hvor et barn eller ungdom har måtte flytte ut av hjemmet på ubestemt tid, kan oppleves som vanskelig for alle i familien og at det ofte føles som å være i en krise. Det kan derfor være vanskelig å snakke om akkurat dette. Jeg ønsker likevel at de

som jobber med dette til vanlig, skal få vite mer om hvordan det har vært for de som har opplevd en slik hendelse i sin familie. Jeg håper og tror at de erfaringene som nettopp du og din familie har hatt, kan kunne øke forståelse og hjelpe til å utvikle det faglige barnevernfeltet - og kanskje kan gjøre en forskjell for andre i samme situasjon.

Jeg kommer ikke til å stille spørsmål som handler direkte om deg, hvorfor du måtte flytte ut hjemmefra, hvorfor dere hadde kontakt med barnevernet, og lignende. Selv om jeg ikke skal intervju deg direkte, regnes du likevel som noe som heter *tredjeperson*, det betyr at det kan komme frem opplysninger om deg underveis i intervjuet. Siden du er over 16 år, må du samtykke til at mamma og/eller pappa deltar i prosjektet før jeg kan intervju dem. Det er derfor du får dette informasjonsbrevet.

Praktisk informasjon

I dette forskningsprosjektet skal jeg intervju 4-6 personer med slike erfaringer som du og din familie har hatt. Av praktiske hensyn vil jeg bruke en lydopptaker under selve intervjuet, og samtalen vil bli *transkribert* etterpå – det betyr at jeg vil skrive ned alle ord jeg hører på lydopptakeren. Det vil bare være jeg som hører på lydopptakeren. Alle krav til anonymitet og taushetsplikt vil bli overholdt. Alle opplysninger som blir brukt under forskningsprosjektet vil bli slettet etter at masteroppgaven er levert inn i juni 2021, og senest innen 31.12.2021.

Prosjektansvarlig for dette forskningsprosjektet er Hans Christian Michaelsen, ved spørsmål kan han kontaktes på tlf. 950 48 970 eller via e-post hans.christian.michaelsen@vid.no.

Jeg legger ved en samtykkeerklæring som beskriver hvordan informasjonen fra deg vil bli fulgt opp av meg som forsker. Det vil kun være jeg som vil kjenne til hvem du og familien din er.

Ditt personvern - hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

De opplysningene (datamaterialet) som kommer frem under intervjuet vil brukes i masteroppgaven, som eventuelt skrives om til en artikkel om temaet på et senere tidspunkt. Opplysningene kan også bli brukt i en refleksjonsgruppe som består av et lite utvalg

medstudenter, samt i eksamenssammenheng. Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til det formålene jeg har fortalt om i dette informasjonsbrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Jeg minner om at jeg, min veileder og medstudenter har taushetsplikt.

De opplysningene (datamaterialet) som kommer frem under intervjuet vil bli presentert slik at du ikke blir gjenkjent av andre. Sitater og alle gjengivelser anonymiseres i masteroppgaven.

Navnet ditt og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra opplysningene du har gitt i intervjuet, og opptakene vil bli lagret på innlåst kryptert minnepenn. Dersom du skulle ville trekke samtykket til prosjektet underveis, vil alle innsamlede opplysninger (datamateriale) bli slettet med en gang.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet har du rett til

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet),
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Personvernombudet ved VID vitenskapelige høgskole er Halvor De Flon, han kan kontaktes via tlf. 951 79 924 eller e-post halvord.deflon@vid.no.

Det er helt frivillig å delta i studien, og du eller dine foreldre kan når som helst trekke deres samtykke til å delta. Ta kontakt med meg på telefon 900 15 607, eller på e-post linros@live.no hvis du lurer på noe. Tusen takk for at du tok deg tid til å lese dette brevet

☺ Med vennlig hilsen Linda Røsness.

Vedlegg 4: Vurdering fra Norsk senter for forskningsdata (NSD)

NSD sin vurdering

Prosjekttittel: "Medregnet eller tilsidesatt? Nær families erfaringer med at barneverntjenesten skaper rom for ivaretagelse og medvirkning under en akutfase" (masteroppgave i familierapi og systemisk praksis).

Referansenummer: 238250

Registrert: 11.06.2020 av Linda Røsness - linros@live.no

Behandlingsansvarlig institusjon: VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat): Hans Christian Michaelsen, hans.christian.michaelsen@vid.no, tlf: 95048970

Type prosjekt: Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student: Linda Røsness, linros@live.no, tlf: 90015607

Prosjektperiode: 01.08.2020 - 31.12.2021

Status: 22.07.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

22.07.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 22.07.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate,

relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Henrik Netland Svensen

Vedlegg 5: Intervjuguide

Intervjuguide

Min problemstilling, med tilhørende forskningsspørsmål:

Hvilke opplevelser har foreldre av å være i et dialogisk samarbeid med barneverntjenesten, når barnet har blitt hasteflyttet ut av hjemmet på ubestemt tid?

- *På hvilke måter erfarer foreldre at de selv blir ivaretatt av barneverntjenesten under akuttfasen?*
- *På hvilke måter erfarer foreldre at de får medvirke under akuttfasen?*

Presentasjon og informasjon

1. Presentasjon av meg selv og studiet jeg går på.
2. Kort om samtalens formål, introduksjon og problemstilling.
3. Hvorfor valget av deg som informant.
4. Påpeke viktigheten av at informanten ikke deler informasjon om at han/hun skal delta i studien. Dette for ivaretagelse av anonymitet i masteroppgaven.
5. Noen spørsmål før vi starter?

Spørsmål i intervjuguiden

1. Hvordan opplevde du ditt møte med barneverntjenesten?

Hjelpespørsmål ved behov:

- a) *Kan du gi et eksempel på hva i dette møte du opplevde som bra, og/eller mindre bra?*
- b) *Hvilken betydning hadde dette for deg den gang?*
- c) *Hvilken betydning har dette for deg i dag?*

2. Hva legger du i begrepet samarbeid?

Hjelpespørsmål ved behov:

- a) *Hvordan opplevde du grad av samarbeid med barneverntjenesten?*
- b) *Hvilken betydning hadde dette for deg?*
- c) *Kan du gi et eksempel fra noe du husker som et vellykket samarbeid, og/eller et mindre vellykket samarbeid under hasteplasseringen?*

3. Hvordan erfarte du å få støtte, veiledning og informasjon fra barneverntjenesten under hasteplasseringen?

Hjelpespørsmål ved behov:

- a) *Husker du noen konkrete eksempler på dette som du vil trekke frem?*
- b) *På hvilken måte hadde dette betydning for deg?*
- c) *Husker du noen situasjoner hvor du savnet å få støtte og/eller veiledning under hasteplasseringen som du vil trekke frem?*

4. På hvilken måte vil du beskrive hvorvidt du opplevde deg sett og hørt under samarbeidet med barneverntjenesten?

Hjelpespørsmål ved behov:

- a) *Hvordan opplevde du i så fall dette?*
- b) *Hvilken betydning hadde dette for deg under hasteplasseringen?*
- c) *Husker du noen situasjoner hvor du ikke opplevde deg sett og hørt av barneverntjenesten under hasteplasseringen? Og hvordan opplevde du i så fall dette?*

5. På hvilken måte opplevde du at dine tanker, innspill, synspunkter, ønsker underveis i akuttfasen ble fulgt opp av barneverntjenesten?
 - a) Hvilken betydning hadde dette for deg den gang?
 - b) Hvilken betydning har dette for deg i dag?

6. På hvilken måte har en slik erfaring med at et familiemedlem ble hasteflyttet, påvirket deg i dag?

Avslutning

7. Hva var det som gjorde at du ønsket å melde deg på som informant til dette forskningsprosjektet?

8. Er det noe du hadde ønsket å si som du ikke har fått sagt?

Hjelpespørsmål ved behov:

- a) *Er det noe du hadde håpet jeg spurte deg om som jeg ikke har spurt deg om?*

Vedlegg 6: Eksempel fra analyseprosessen

<p>Opplever menneskemøter som utfordrende generelt</p> <p><u>Et utfordrende utgangspunkt i en asymmetrisk relasjon?</u></p> <p>Viktig i et samarbeid: Arbeide mot det samme målet, dra den samme veien, yte fra alles sider</p>	<p>F: Og da er det jo sånn at barneverntjenesten er jo pålagt å samarbeide med familier ikke sant og foreldre akkurat som de er pålagt å samarbeide med barna og ungdommene</p> <p>I: Mhm</p> <p>F: Men hvis jeg spør det da når du hører ordet samarbeid da hva er det du tenker på da?</p> <p>I: (Ier) Åh eh, jeg er ikke så veldig god på å være sammen med andre mennesker så jeg har ikke sånn særlig gode vibber til det jeg synes at det er vanskelig å samarbeide sammen med andre (Ier)</p> <p>F: Ja det er en helt ærlig sak</p> <p>I: Så ja så jeg har litt sånn leie assosiasjoner til det ordet siden du spør (Ier) ja ehm, men jeg tenker jo at det går vel på ehm prøve å arbeide mot det samme målet da ehm og dra den samme veien og legge litt i det fra begge sider eller ja fra alle sider da, det er vel det jeg tenker at man bør gjøre da ja</p>	<p>Relasjonskompetansen og den personlig kompetanse er viktig her?</p> <p>Samarbeidsorientert tilnærming?</p> <p>Traumeteori?</p> <p>Møtet med den andre?</p> <p>Posisjonering?</p> <p>Samskaping?</p> <p>Lytte og anerkjenne hverandre i prosessen?</p> <p>Samarbeidsklima?</p>
---	---	--